

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

**VALTIONEUVOSTON AFGANISTAN-SELONTEKOJEN EDUSKUNTAKÄSITTE-
LYT TURVALLISTAMISTEORIAN KAUTTA TARKASTELTUNA**

Strategia
Diplomityö

Kapteeni
Christian Perheentupa

YEK 58

Heinäkuu 2017

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi	Linja
Yleisesikuntaupseerikurssi 58	Maasotalinja
Tekijä	
Kapteeni Christian Perheentupa	
Diplomityön nimi	
VALTIONEUVOSTON AFGANISTAN-SELONTEKOJEN EDUSKUNTAKÄSITTELYT TURVALLISTAMISTEORIAN KAUTTA TARKASTELTUNA	
Oppiaine, johon työ liittyy	Säilytyspaikka
Strategia	MPKK kirjasto
Heinäkuu 2017	Tekstisivuja 96
TIIVISTELMÄ	
<p>Valtioneuvoston Afganistan-selontekojen eduskuntakäsittelyitä on työssä tarkasteltu turvallistamisteorian tarjoamin välinein. Aineiston muodostivat 709 eduskuntapuhetta. Vuosien 2002–2014 välisenä aikana käydyt keskustelut pilkottiin osin ja analysoitiin analyysitaulukkoa apuna käyttäen.</p> <p>Työssä kokeiltiin määrällisten aineistojen käyttöä diskurssianalyttisen lähestymistavan tukena. Aineiston määrällinen analyysi nosti aineistosta esille pitkäkestoisia trendejä ja mahdollisti keskeisten teemojen esiin tuomisen selkeällä tavalla.</p> <p>Keskeisimpiä havaintoja olivat valiokuntien suuri merkitys, puheiden pyrkimys kaikenkattavuuteen, uhkakuvien vähälukuisuus, viitekohteiden suhteellinen pysyvyys sekä turvallisuuskeskustelun tietynlainen perinteisyys. Eduskuntapuheissa uhkakuvina esiintyivät talebanin paluu sekä ongelmien leviäminen Afganistanin ulkopuolelle. Keskustelussa esiin nousivat erityisesti naisten ja lasten asema sekä huumeisiin liittyvät seikat.</p> <p>Operaatioon osallistumiseen vaikuttavina tekijöinä puheissa korostui erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien rooli. Lisäksi selontekojen sisältöön ja käsittelytapaan kiinnitettiin huomiota. Operaatioon kriittisesti suhtautuvissa puheenvuoroissa painotettiin Yhdysvaltojen toimia alueella sekä operaation korkeita kustannuksia ja pitkää kestoja suhteessa saavutettuihin tuloksiin.</p>	
AVAINSANAT	
Afganistan, eduskunta, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka, turvallistaminen, diskurssianalyysi, ISAF, keskustelu, valtioneuvosto, turvallistamisteoria	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VIITEKEHYS JA AIEMPI TUTKIMUS	8
2.1	AFGANISTAN-KESKUSTELU MAAILMALLA	8
2.2	EDUSKUNTAKESKUSTELUT TUTKIMUSKOHTENA	15
2.3	SUOMALAISEN KRIISINHALLINNAN TUTKIMUS	18
2.4	KONSTRUKTIVISMI SUOMALAISESSA STRATEGIAN TUTKIMUKSESSA	25
3	TEORIA JA METODI	39
3.1	DISKURSSIANALYYSI TURVALLISUUDEN TUTKIMUKSESSA	39
3.2	TURVALLISUUS PUHEAKTINA ELI TURVALLISUUS RAKENNETTUNA KOKONAISUUTENA	41
3.3	TURVALLISTAMISTOIMEN OSAT	44
3.4	TURVALLISUUDEN TASOT JA SEKTORIT	48
3.5	YHTEENVETO JA TEORIAN KRITIIKKI	51
4	AFGANISTAN-SELONTEKOJEN KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	53
4.1	VUODEN 2001 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	55
4.2	VUODEN 2007 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	58
4.3	VUODEN 2008 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	61
4.4	VUODEN 2010 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	65
4.5	VUODEN 2011 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	68
4.6	VUODEN 2014 VALTIONEUVOSTON SELONTEON KÄSITTELY EDUSKUNNASSA	70
4.7	EDUSKUNNAN AFGANISTAN-KESKUSTELUN YHTEENVETO	74
5	AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET	75
5.1	ANALYYSIN PERUSTEET	75
5.2	TURVALLISTAJAT ELI KETKÄ PUHUVAT	76
5.3	SELONTEKOKESKUSTELUIDEN VIITEKOHTEET	79
5.4	SELONTEKOKESKUSTELUIDEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	81
5.5	TURVALLISUUDEN TASOT JA SEKTORIT AFGANISTAN-KESKUSTELUSSA	85
5.6	ANALYYSIN YHTEENVETO	88
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	90

LÄHTEET

VALTIONEUVOSTON AFGANISTAN-SELONTEKOJEN EDUSKUNTAKÄSITTELYT TURVALLISTAMISTEORIAN KAUTTA TARKASTELTUNA

1 JOHDANTO

”Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja

Herra puhemies! Suomi on 2002 alkaen osallistunut ISAF-operaatioon Afganistanissa. Päätös eduskunnassa tehtiin... (Hälinää)

Puhemies Eero Heinäluoma:

(koputtaa)

Pyydän salia rauhoittumaan ulkoministeri Tuomiojan puheenvuoroa varten.

Puhuja:

...tuolloin pitkäjänteisenä sitoumuksena, vaikka muodollisesti aina kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Ymmärsimme alusta alkaen, että tehtävä tulee olemaan vaikea, vaativa ja pitkäaikainen. Katsoimme, että meillä on sellaista osaamista kriisinhallinnasta ja rauhan ja vakauden rakentamisesta, joka voi auttaa tuota maata vakauden, rauhan, demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioituksen vahvistamiseksi.”¹

Tämän tutkimuksen kohteena ovat pitkään jatkuneet suomalaiset turvallisuus- ja puolustuspoliittiset keskustelut. Tarkastelun kohteeksi on valittu Afganistanin kriisinhallintaoperaatiota koskeva keskustelu eduskunnassa. Se sai alkunsa vuonna 2001 syyskuun terrori-iskujen jälkeen. Eräänlaiseen välietappiin keskustelu tuli vuonna 2014, jolloin ISAF-operaatio päättyi ja Afganistanissa alkoi vuoden 2015 alussa uusi Resolute Support -operaatio. Aineistona tässä yleisesikuntaupseerikurssin diplomityössä käytetään valtioneuvoston eduskunnalle Afganistanin operaatiosta antamia selontekoja ja niiden eduskuntakäsittelyjä. Työssä käytetään diskursianalyyttistä lähestymistapaa ja analyysin välineenä hyödynnetään konstruktivistisen suuntauksen alla kehittyneen Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoriaa. Turvallistamisteoria näkee turvallisuuskeskustelut puheakteina, joissa rakennetaan asioista turvallisuuskysy-

¹ Ulkoministeri Erkki Tuomiojan/ sd puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/1. Myös operaatioon osallistumisesta päätettäessä alkuvuodesta 2002 Tuomioja oli ulkoministerinä. Puheenvuoro summaa hyvin monet tässä tutkimuksessa esiin nousevat teemat.

myksiä². Tässä työssä eduskuntakeskustelut pyritään purkamaan turvallistamisen osatekijöihin ja selvittämään kuka puhuu, mistä puhuu ja miten puhuu.

Työn analysoitava aineisto koostuu valtioneuvoston Afganistan-selontekojen käsittelyn yhteydessä pidetyistä 709 puheenvuoroista. Valtioneuvosto laati selonteot vuosina 2001, 2007, 2008, 2010, 2011, 2014. Puheiden lisäksi työssä on perehdytty itse selontekoasiakirjoihin sekä selontekojen käsittelyn yhteydessä laadittuihin valiokuntien mietintöihin ja lausuntoihin. Puheiden analysointi tapahtuu eduskunnan pöytäkirjoista työtä varten laaditun analyysitaulukon avulla, jossa hyödynnetään turvallistamisteorian mukaista turvallistamisen käsitettä. Puheista eritellään taustatietojen lisäksi käytetyt viitekohteet, esitetyt uhkat sekä vaikuttavat tekijät. Lisäksi arvioidaan esitettyjen seikkojen sijoittumista turvallisuuden eri sektoreille ja tasoille. Edellä mainittujen osakokonaisuuksien kehittymistä ja muuttumista tarkastellaan muun muassa ajallisesti, puhujien aseman mukaan sekä vertailemalla selontekojen osakokonaisuuksia kulloinkin käytettyihin puheenvuoroihin. Osittaiseen vertailun ja viitekohteiden syvällisempään hahmottamiseen pyritään myös taustoittamalla kotimaista keskustelua ulkomaisin Afganistan-keskusteluesimerkein. Ulkomaisiin keskusteluihin perehdytään ja niitä tulkitaan tutkimuksessa pääosin ulkomaisia tiedejulkaisuja hyväksi käyttäen ja siinä mielessä kyse on eräänlaisesta ulkomaisen Afganistan-keskustelun yhteenvedoanalyysistä. Lisäksi työssä käsitellään suomalaista kriisinhallintakeskustelua yleisemmin osana viitekehystä, tukeutumalla kotimaisiin tutkimuksiin, opinnäytteisiin ja kirjoituksiin. Turvallistamisteoriaan sekä diskursianalyysiin perehdytään alan uusimman tutkimuksen valossa samanaikaisesti kuitenkin kriittisesti arvioiden valittujen näkökulmien, menetelmien ja työkalujen vaikutusta tutkimuksen tuloksiin sekä katvealueisiin.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Afganistanin operaation eduskuntakeskustelun eri vaiheissa käytetyt perustelut ja näkökulmat ja samalla antaa kuva suomalaisen pitkään jatkuneen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen keskustelun rakenteesta. Lisäksi menetelmällisesti tutkimuksessa testataan kvantitatiivisten menetelmien ja tekstianalyysin toimivuutta diskursianalyttisen lähestymistavan tukena. Turvallistamisteorian näkökulmasta tuoretta lähestymistapaa edustaa ajallisesti pitkään jatkuneen turvallistamistoimen analysointi siitä näkökulmasta, kuinka turvallistaminen on onnistuttu uudentamaan pitkään jatkuneen operaation aika-

² Buzan, Waever et al. (1998), katso myös konstruktivismista laajemmin tämän tutkimuksen kirjoittajan aiempi artikkeli ”Konstruktivismi” kirjassa *Näkökulmia suomalaiseen strategian tutkimukseen*. toim. Sivonen, Pekka (2013)

na ja legitimitteetti poikkeustoimelle saatu ylläpidettyä. Afganistan-operaatioon osallistuminen nähdään tässä tutkimuksessa turvallistamisteorian tarkoittamana poikkeustoimena johtuen muuan muassa operaation Suomen aiemmasta rauhanturvaamishistoriasta poikkeavasta luonteesta.

Työn tutkimuskysymykset voidaan muotoilla seuraavasti:

Millaisena suomalainen Afganistan-keskustelu näyttäytyy tarkastelemalla valtioneuvoston Afganistan-selontekojen eduskuntakäsittelyä turvallistamisteorian välinein?

- 1) Millaisia turvallistamisteorian mukaisia osakokonaisuuksia (viitekohteet, uhkat, poikkeustoimet,) valtioneuvoston Afganistan-selontekojen eduskuntakäsittelyn yhteydessä on löydettävissä?
- 2) Miten nämä osakokonaisuudet ovat muuttuneet vuosien 2002–2014 välisenä aikana?
- 3) Miten eri kokonaisuudet painottuvat toimijoiden puheenvuoroissa?

Työ rakentuu siten, että luvussa 2 lukija perehdytetään ensin tutkimuksen viitekehykseen. Luvun aluksi esittelen Afganistan-keskustelua eri puolilla maailmaa. Kyseisessä alaluvussa³ ei pyritä antamaan maailman laajuisesti kattavaa kuvaa Afganistanin operaatioon liittyneestä keskustelusta, vaan pikemminkin pyrkiä lyhyin katsauksin avaamaan suomalaisen keskustelun kannalta mielenkiintoisia maita ja keskusteluita. Vaikka käsittely tässä alaluvussa tapahtuukin maakohtaisesti, ei tarkoituksena ole antaa kattavaa läpileikkausta kyseisistä maista, vaan paremminkin pyrkiä nostamaan esiin keskeisiä teemoja, kysymyksiä ja lähestymiskulmia, jotka voisivat olla hyödyllisiä tai mielenkiintoisia kotimaista Afganistan-keskustelua analysoitaessa. Perehdyttävien maiden valinnassa ovat toki painottuneet, niin maantieteelliset, historialliset, itse operaatioon liittyvät kuin aineiston saatavuuteen liittyvät syyt. Tästä syystä vertailu painottuu Suomen naapurimaihin ja muutama perinteiseen ulkopolitiikan verrokimaahan. Jatkotutkimuksessa vertailua on tarkoitus laajentaa suurvaltoihin ja Afganistanin lähinaapureihin. Tässä alaluvussa nousee erityisen selvästi esiin työn laatimisen rinnakkainen rakenne. Koska ulkomaisiin keskusteluihin on perehdytty rinnan kotimaisen keskustelun ana-

³ Alaluku 2.1 käsittelee Afganistan-keskustelua maailmalla ja esittelee muun muassa Ruotsin, Viron, Norjan, Tanskan ja Saksan sekä lukuisien muiden maiden Afganistan-keskusteluita.

lyysin kanssa sisältää tämä alaluku jo runsaasti viittauksia kotimaiseen eduskuntakeskusteluun ja havaintoja ulkomaisen keskustelun samankaltaisuudesta tai erilaisuudesta. Lisäksi vertailua on tehty eri maiden kesken. Muiden maiden Afganistan-keskusteluihin viitataan jonkin verran myös kotimaisessa eduskuntakeskustelussa. Juuri nämä viittaukset tai jopa niiden puute ovat tämän työn teoriakehyksenä toimivan turvallistamisteorian kannalta mielenkiintoisia.

Viitekehysluvun seuraavassa osassa perehdyn lyhyesti eduskuntakeskusteluiden erityispiirteisiin tutkimuskohteena. Tässä alaluvussa lukijalle on tarkoitus antaa lyhyt yleiskuva eduskunnan asioiden käsittelyjärjestyksestä sekä keskustelun sisältöön ja muotoihin mahdollisesti vaikuttavista seikoista. Tässä yleisesikuntaupseerikurssin diplomityössä ei ole kuitenkaan kyse varsinaisesta eduskuntatutkimuksesta, joka pyrki selvittämään kansanedustuslaitoksen toimintaa tai erityispiirteitä. Tästä syystä eduskunnan erityispiirteisiin ja tutkimiseen liittyvää aineistoa esitelläänkin lähinnä siitä näkökulmasta, kuinka se vaikuttaa itse analysoitavan aineiston tulkintaan ja siitä tehtäviin johtopäätöksiin. Erityisesti eduskunnan toiminnan erityispiirteiden ymmärtäminen korostuu aineistosta johtopäätöksiä tehdessä ja määrällistä analyysia testatessa⁴. Eduskunnan sisäisiä prosesseja sekä erityisesti valiokuntien, yksittäisten politiikkojen sekä eduskuntaryhmien roolia en tässä työssä tarkastele sen syvemmin. Nuo asiakokonaisuudet ovat kuitenkin osoittautuneet tutkimusprosessin aikana mielenkiintoisiksi myös turvallistamisteorian näkökulmasta, joten suunnitelmissani on palata niihin jatkotutkimuksen muodossa mahdollisesti osana väitöskirjatyötäni.

Osana tutkimuksen viitekehystä esittelen myös suomalaista kriisinhallinnan tutkimusta, joka on useammallakin tavalla merkityksellistä tämän tutkimuksen kokonaisuuden kannalta. Yhtäältä osana kriisinhallinnan tutkimuksen esittelyä on mahdollista esitellä lyhyesti suomalaisen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan historiaa taustaksi eduskuntakeskusteluissa esiintyville viittauksille. Kuten aineiston analyysi myöhemmin esittelee, on termi ”rauhanturvaamisen suurvalta” tai muu historiaan viittaaminen varsin yleinen piirre eduskunnan Afganistan-keskustelussa. Toisaalta muuhun kriisinhallintatutkimukseen tutustuminen on tärkeää myös siltä kannalta, että lukija ja tutkija osaavat sijoittaa tämän tutkimuksen turvallistamisteorian näkökulmasta tapahtuvan tulkinnan osaksi muita tulkintoja ja ymmärtävät, että työssä esitet-

⁴ Eduskuntakeskustelujen rakenne ryhmäpuheenvuoroinen ja ministerien puheineen aiheuttaa alustavan analyysin perusteella muun muassa varsin paljon toistoa teemoihin, joka puolestaan saattaa aiheuttaa vääristymiä johtopäätöksiin tulkittaessa aineistoa pelkästään määrällisillä mittareilla.

tävä selitysmalli on vain yksi monista tavoista tulkita ja selittää suomalaista kriisinhallintaosallistumista ja siitä käytävää keskustelua. Samalla muuhun tutkimukseen perehtyminen auttaa tutkijaa hahmottamaan tämän tutkimuksen näkökulmista ja menetelmistä syntyviä katvealueita tai puutteita johtopäätöksissä. Oman lisämielenkiintonsa, muuhun kriisinhallintatutkimukseen ja erityisesti Afganistaniin liittyvään perehtymiseen tekee havainto, että näihin tutkimuksiin viitataan myös suoraan eduskuntakeskustelussa⁵.

Tämän työn tutkimuksellisen viitekehyksen, käytettyjen menetelmien ja johtopäätöksiin vaikuttavien tekijöiden ymmärtämisen kannalta on olennaista ymmärtää periaatteelliset ja maailmankatsomukselliset tekijät konstruktivistisen tutkimusotteen takana. Lukijaa ja kanssatutkijoita helpottamaan olen viitekehysluvun lopuksi omassa alaluvussa esitellyt muutamain tapausesimerkein konstruktivistisia tutkimuksia osana suomalaista strategian tutkimusta⁶. Näiden esimerkkitutkimusten avulla lukijan on helpompi pohtia niitä näkökulmia, joita konstruktivistinen tutkimusote valitusta kohteesta avaa. Samassa yhteydessä esitän myös näkemyksiäni siitä, miten juuri kyseiset tutkimukset ovat vaikuttaneet tämän tutkimuksen laatimiseen ja valittujen menetelmien soveltamiseen. Myös tässä alaluvussa näkyy tutkimuksen laatimisen rinnakkainen rakenne viittauksissa analyysilukuun ja vertailussa saatuihin havaintoihin.

Tutkimuksen teoria- ja metodiluvussa (luku 3) esittelen teorialähtökohdaksi valikoituneen turvallistamisteorian sekä käytettävän diskurssianalyttisen menetelmän. Näiden pohjalta pilkon turvallistamisteorian puhetoimeksi⁷, jonka osien pohjalta jaottelen ja analysoin aineistoa. Lisäksi luvussa esitellään turvallisuuden jaottelu tasoihin ja sektoreihin⁸, joita hyödynnän eduskuntakeskustelua tarkastellessani. Tämän luvun olennainen osa itse työkalujen esittelyn lisäksi on pohdinta siitä, kuinka nämä valitut menetelmät ja teoria vaikuttavat aineistosta saataviin tuloksiin. Lisäksi tässä luvussa tehdään vertailua ja havainnointia suhteessa viitekehysluvun esiin nostamiin asioihin. Turvallistamisteorian näkökulmasta työn erityispiirre on teorian soveltaminen ajallisesti pitkäkestoiseen aineistoon yksittäisen turvallistamistoimen analysoinnin sijasta. Määrällisten tarkasteluiden testaus osana aineiston analyysia ei ole tavanomaisin tapa diskurssianalyttista lähestymistapaa käytettäessä. Aineiston luonteesta ja työn tekemiseen käytössä olevasta ajasta johtuen näiden erikoispiirteiden syvempi tarkastelu ja

⁵ Katso muun muassa Limnell ja Salenius-Pasternakin (2009) tutkimuspaperiin liittyvä keskustelu analyysiluvun vuoden 2008 selontekoa koskevasta osasta.

⁶ Alaluvun 2.4 teksti perustuu kirjoittajan jo aiemmin julkaistuun artikkeliin ”Konstruktivismi” teoksessa Näkökulmia suomalaiseen strategian tutkimukseen. toim. Sivonen, Pekka (2013)

⁷ Buzan, Waeber et al. (1998), ks. myös Vuori (2011).

⁸ Buzan, Waeber et al. (1998), ks. myös Vuori (2011).

mahdollinen kehitystyö jäävät jatkotutkimuksen tehtäväksi ja pyrinkin palamaan niiden pariin tämän tutkimuksen laajentuessa osana väitöskirjatyötäni.

Luvussa 4 esittelen itse aineiston, joka koostuu valtioneuvoston selontekojen yhteydessä käydyn eduskuntakeskustelun puheenvuoroista. Luvussa kommentoidaan osaltaan myös keskusteluihin liittyviä valiokuntien mietintöjä ja lausuntoja. Luvussa 5 eli työn varsinaisessa analyysiluvussa esittelen teorialuvun erittelyn pohjalta laaditun analyysitaulukon, joka kokonaisuudessaan tulee työn liitteeksi. Työn sähköisessä versiossa taulukon linkkien avulla lukijan on mahdollista siirtyä kuhunkin analysoinnin kohteena olleeseen puheenvuoroon. Tällä tavoin pyritään lisäämään työn läpinäkyvyyttä ja mahdollistetaan tehdyn analyysityön hyödyntämisen jatkotutkimuksessa. Analyysiluvun alaluvuissa perehdytään kunkin turvallistamistoimen osakokonaisuuden kautta kokonaisuuteen ja pidetyt puheenvuorot sijoitetaan aiemmin teorialuvussa esitellyille turvallisuuden tasoille ja sektoreille. Aineiston analyysissa hyödynnetään sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Analyysin painopiste on kuitenkin laadullisessa sisällönanalyysissa turvallistamisteorian avulla rakennettua kehikkoa hyödyntäen. Määrällisten menetelmien testaamisella pyritään tarkastelemaan mahdollisia muutoksia tiettyjen teemojen, viitekohteiden ja uhkakuvien suhteen. Tarkastelun painoarvo varsinaisten johtopäätösten teossa on kuitenkin rajallinen johtuen eduskuntakeskustelun luonteesta ja rakenteesta, mikä vaikuttaa määrällisen tarkastelun käytettävyyteen tutkimuskohteen analysoinnissa. Määrällisen tarkastelun tehtävänä on auttaa lukijaa selkeyttämään kokonaiskuvaa pitkälle aikavälille sijoittuneesta keskustelusta sekä lisäämään tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä.

Tutkimus on laadittu osana kirjoittajan yleisesikuntaupseerin opintoja. Samalla työn on kuitenkin tarkoitus olla osa väitöskirjatyötä, jonka laatiminen jatkuu toivottavasti mahdollisimman pian seuraavien palvelustehtävien niin salliessa. Nyt käsillä olevan työn laatimiseen on yleisesikuntaupseerin tutkinnossa varattu varsin rajallinen aika. Tässä syystä jo varsin varhaisessa vaiheessa jouduin valitsemaan painopisteen laadittavalle työlle. Tästä syystä työssä painottuu etupäässä analysoitavan aineiston esittely ja analyysi. Monet mielenkiintoiset ja tutkimuksen kannalta hyödylliset asiat olen joutunut jättämään jatkotutkimukseni tehtäväksi. Tämä tulee esille myös mainintoina tekstistä. Etenkin eduskuntatutkimuksen ja turvallistamisteorian osalta jatkotutkimussuunnitelma onkin saanut erinomaista lisäsisältöä tämän työn laatimisen aikana. Noiden kokonaisuuksien osalta nyt esitellään vain työn viitekehykseen sitomisen ja ymmärtämisen kannalta välttämättömät osat. Tehdyt valinnat vaikuttanevat väistämättä myös tehtyyn analyysiin ja johtopäätöksiin. Toisaalta tämä antaa hyvät lähtökohdat myös myö-

hemmän tutkimuksen tulosten vertailuun sekä mahdollistaa nykyiseen aineistoon palaamisen uudella otteella. Näistä reunaehdoista huolimatta uskon, että tämän tutkimuksen pohjalta on mahdollista saada valitun teorian asettamissa puitteissa varsin kattava kuva eduskunnan Afganistan-keskustelun viitekohteista, uhkista ja vaikuttavista tekijöistä. Samalla työ tarjoaa mahdollisuuden perehtyä turvallistamisteorian käyttöön työkaluna sekä määrällisten menetelmien käyttöön diskurssianalyttisessä lähestymistavassa.

Lukijalle, joka haluaa saada työstä mahdollisimman vähällä vaivalla kattavan kuvan, suosittelen erityisesti analyysiluvun (luvun 5) taulukoihin perehtymistä sekä johtopäätösten lukemista. Afganistan-kysymysten tai turvallistamisteorian kanssa painiskeleville suosittelen erityisesti lukuja 2 ja 3. Jos mielenkiinnon kohteena on jokin eduskunnan Afganistan-keskustelun pienempi yksityiskohta tai poliittinen historia yleensä suosittelen, etsimään hakemaansa aineiston esittelyluvusta (luku 4) ja työn liitteenä olevasta analyysitaulukosta. Kattavimman käsityksen aihepiiristä saa perehtymällä työhön kokonaisuutena. Toivon, että tämän vaivan näkeville avautuu uusia näkökulmia niin suomalaiseen Afganistan-keskusteluun yleisesti kuin turvallistamisteorian hyödyntämiseen tutkimuksen työkaluna.

2 VIITEKEHYS JA AIEMPI TUTKIMUS

2.1 Afganistan-keskustelu maailmalla

Tämän alaluvun tarkoituksena on muutamien esimerkkien avulla antaa yleiskuvaus muualla käydystä Afganistan-keskustelusta. Käsittelyyn valitut maat on poimittu Suomen lähialueilta aineiston saatavuuden ja toisaalta vertailukohdan mielekkyyden perusteella. Alaluvussa esille nousevia tekijöitä on hyödynnetty analyysityökalua täydennettäessä, analyysin tuloksia vertaillaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä.

Kaikki tässä luvussa esiteltävät maat ovat Itämeren alueelta ja kulttuuriltaan ainakin laajemmassa mittakaavassa varsin lähellä Suomea. Ulko- ja turvallisuuspoliittisilta valinnoiltaan sekä historialtaan Tanska, Ruotsi, Viro ja Saksa eroavat kuitenkin sekä toisistaan että Suomesta. Maiden Afganistan-keskusteluissa on paljon yhtäläisyyksiä, mutta erityisesti kansalliset erityispiirteet tarjoavat hyödyllisiä näkökulmia tähän työhön. Luku on varsin rajattu esitys laajasta kokonaisuudesta eikä sellaisenaan edes pyri antamaan kattavaa kuvaa kansainvälisestä Afganistan-keskustelusta. Nyt esiteltävien keskusteluiden avulla lukijan on kuitenkin mahdollista muodostaa itselleen myös jonkinlainen yleiskuva Afganistan-keskustelun teemoista ja sijoittaa tämän työn tulokset osaksi tuota kuvaa.

Tanska

Tanskassa maan osallistumiselle Afganistanin operaatioon onnistuttiin ylläpitämään yleinen tuki kansalaisten parissa nimenomaan huolellisesti rakennetun poliittisen puhunnan ja selkeästi esitettyjen kehitysaskeleiden kautta.⁹ Hallitus onnistui säilyttämään tanskalaisen tuen operaatiolle huolimatta suhteellisen suuresta kaatuneiden määrästä¹⁰ operaatiossa. Tanskalaisista keskustelua tutkineiden Jakobsenin ja Ringsmosen mukaan syynä vahvaan poliittiseen ja julkiseen tukeen operaatiolle olivat valitut teemat, joissa kohtasivat yhteiset ja jaetut esioletukset sekä yleisesti hyväksytyt tai tärkeiksi koetut teemat. Tällaisia teemoja olivat muun muassa kansallinen puolustus, tuki demokratialle ja ihmisoikeuksille sekä naisten asema Afganistanissa. Lisäksi kannatusta ylläpitivät jaetut käsitykset vastuulliselle NATO-jäsenelle kuu-

⁹ Jakobsen and Ringsmose 2015

¹⁰ Vuoden 2015 loppuun mennessä tanskalaisia oli kaatunut Afganistanin operaatiossa yhteensä 43 sotilasta.

Lähde: www.icasulties.org

luvista vastuista ja velvollisuuksista. Tutkijoiden mukaan hallituksen onnistunut puhe lyhyen aikavälin tavoitteista, kuten poliisien koulutuksesta ja koulujen rakentamisesta, koko operaation voittamisen sijaan piti yllä julkista tukea. Artikkelissaan Jakobsen ja Ringsmose nostavat Tanskan erityispiirteiksi laajan poliittisen konsensuksen ja pienvaltioaseman. Irakin operaation kohdalla poliittista yhteisymmärrystä ei löytynyt, vaikka tappiolukemat olivat huomattavasti pienemmät kuin Afganistanissa.¹¹

Tämän tutkimuksen ja suomalaisen Afganistan-keskustelun kannalta Tanska on mielenkiintoinen verrokkimaa. Yhtäältä se kuuluu pohjoismaihin ja omaa samankaltaisen yhteiskunta- ja arvovakenteen kuin muutkin pohjolan maat. Toisaalta se on EU-jäsen, kuten Suomi ja Ruotsi ja kuuluu lisäksi NATO:on Norjan tavoin. Nämä jäsenyydet ja niiden myötä rakentuneet identiteetit muovaavat keskeisesti identiteettiä ja muovaavat käytävää turvallisuuskeskustelua¹². Tanskan Afganistan-keskustelun tulkinnoissa on selkeästi löydettävissä näitä erityispiirteitä esiin tuovat teemat. Tämän tutkimuksen viitekehyksessä voidaan tulkita juuri ihmisoikeudet ja naisten asema laajasti hyväksytyiksi legitiimeiksi viitekohteiksi¹³. Turvallistamisen perusviitekohde oman maan aseellinen puolustaminen ja sitä varten operaatiosta saatavat hyödyt nousevat esille myös turvallistamisteorian kautta Tanskan keskustelua arvioitaessa. Toisaalta Suomesta ja Ruotsista poiketen myös NATO-jäsenyyden tuomia velvoitteita käytettiin Tanskan hallituksen puheenvuoroissa hyväksi. Suomen ja Ruotsin kohdalla puhe on abstraktimpaa keskustelua oikeaan viiteryhmään kuulumisesta. Arvokkaaksi tanskalaiseen keskusteluun perehtymisen tekee myös maan osallistuminen Irakin operaatioon¹⁴. Tämä tarjoaa mahdollisuuksien havainnoida toisenkin operaation ympärillä tapahtunutta keskustelua. Kokonaisuutena tanskalaiseen Afganistan-keskusteluun perehtyminen tarjoaa tarpeellisen viitekehyksen sekä suomalaisen keskustelun analyysiin että tehtyjen havaintojen tulkintaan.

¹¹ Jakobsen and Ringsmose 2015

¹² Larsen 2014 Käsittelee Lissabonin sopimuksen jälkeistä ulko- ja turvallisuuspoliittista puhuntaa Tanskassa.

¹³ Vertailussa pohjoismaita ja muita operaatioiden osallistumismaita tämä teema korostunee erityisen pohjoismaisena.

¹⁴ Tarkemmin tanskalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiisen keskustelun muutoksista erityisesti Irakin operaation myötä esim. Pedersen (2013)

Ruotsi

Ruotsalaisessa ja suomalaisessa keskustelussa Afganistanin operaatiosta on runsaasti samankaltaisuuksia.¹⁵ Onkin erikoista, ettei ruotsalaiseen keskusteluun ole viitattu suomalaisessa eduskuntakeskustelussa nykyistä enempää. Tämä olisi ollut luonnollista myös siitä syystä, että maamme tekivät tiivistä yhteistyötä operaatioalueella. Viime vuosina Ruotsin osallistumisesta Afganistanin operaatioon sekä paikallisesta keskustelusta on julkaistu useita ansiokkaita kokonaisesityksiä.¹⁶ Näihin tutkimuksiin palataan myös työn myöhemmissä luvuissa.

Suomen tapaan myös ruotsalaisessa keskustelussa Afganistanin operaation takana oli laaja parlamentaarinen enemmistö. Konsensus operaation tukemiseksi ei rakoillut edes hallituspohjan muutoksen johdosta. Vuonna 2006 sosialidemokraattivetoinen hallitus vaihtui konservatiivi-liberaalin blokin hallitusvastuuseen. Tämä ei kuitenkaan näkynyt operaation vastustuksessa, vaan vastustajien määrä pysyi marginaalisen pienenä. Vuosien 2006–2013 välillä vastustajien määrä vaihteli 18–37 ei-äänen välillä parlamentin äänestyksissä. Puoltavien äänien määrä puolestaan vaihteli 243 ja 300 äänen välillä.¹⁷ Yhteensä Ruotsin parlamentissa istuu 349 edustajaa.¹⁸

Yleinen mielipide Afganistanin operaatiosta Ruotsissa on huomattavasti parlamentaarisia näkemyksiä hajanaisempi. Vaikka yksittäisien operaatioiden kohdalla varsinaisesta mielipidemittausperinteestä ei Ruotsissakaan voida puhua, on kannatus ollut noin 40 prosentin luokkaa. Toisaalta myös operaatioista vetäytymistä tukevat mielipiteet ovat saaneet samansuuruisia kannatuslukemia. Vaihtelevan tietämyksen lisäksi saatuihin vastauksiin ovat vaikuttaneet merkittävästi käytetyt menetelmät ja etenkin kysymyksenasettelu.¹⁹

Selittäväksi tekijäksi operaation laajalle kannatukselle hallituspohjan muutoksesta ja operaation kehityksestä huolimatta on tarjottu Ruotsin poliittista perinnettä, jossa kylmän sodan ja puolueettomuuspolitiikan vuosista lähtien on pyritty konsensukseen ulko- ja turvallisuuspoli-

¹⁵ Viittaukset ja vertailut suomalaisen keskusteluun ovat kirjoittajan omia. Suomalaisessa keskustelussa käytetyt teemoja käsitellään tämän työn myöhemmissä luvuissa, joissa puretaan työn analysoitava aineisto.

¹⁶ Esim. Noreen et al. (2016) ”*Why small states join big wars: The case of Sweden in Afganistan 2002-2014*” ja Agrell, Wilhelm (2013) ”*Ett krig här och nu. Från svensk fredsoperation till upprorsbekämpning i Afghanistan 2001-2014*”

¹⁷ Noreen et al. (2016) p. 15

¹⁸ Kt. esim. Ruotsin valtiopäivien internet-sivut: www.riksdagen.se

¹⁹ Noreen et al. (2016) p. 15

tiikkaa koskevilla kysymyksillä.²⁰ Suomen eduskuntakeskustelussa on kuultu samankaltaisia viittauksia konsensuksen perinteiseen poliittisia irtiottoja toppuuteltaessa. Erääksi konsensusta tukevaksi ja rakentavaksi instituutioksi voidaan ruotsalaisessa turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa katsoa ulko- ja turvallisuuspoliittinen neuvosto, jossa kaikki parlamenttipuolueet ovat jäsenenä²¹.

Keskeisimmän parlamentaarisen opposition Afganistanin kysymyksessä on muodostanut vasemmistopuolue. Myös vihreät ovat esittäneet keskusteluissa kriittisiä äänenpainoja, mutta kuitenkin äänestäneet enemmistön mukana operaatioon osallistumisen puolesta. Vuoden 2012 ISAF-strategiaa koskevassa keskustelussa vasemmiston rinnalle vastustavalle puolelle liittyivät parlamenttiin nousseet ruotsidemokraatit. Myös Ruotsissa vasemmisto nosti puheenvuoroissaan esiin kysymyksen siitä, onko Ruotsi tosiasiallisesti Afganistanissa sodassa vai ei.²² Tässä suhteessa ruotsalainen keskustelu muistuttaa asetelmiltaan erittäin paljon suomalaista keskustelua. Onkin mielenkiintoinen ja ehkäpä jatkotutkimuksen arvoinen asia selvittää, miksi Suomen eduskunnan Afganistan-keskustelussa ei juurikaan viitattu ruotsalaiseen debattiin, vaikka yhtymäkohtia oli runsaasti.

Wilhelm Agrell on tehnyt yhteenvetoa Ruotsin osallistumisesta Afganistanin operaatioon ja siitä, miten operaatio vuosien saatossa myös ruotsalaisesta näkökulmasta kehittyi. Agrell jaksoittelee kirjassaan Ruotsin osallistumisen lipunnäytön, jälleenrakennuksen ja kapinallistaistelun vuosiin. Ensimmäisen jakson Agrell katsoo ajoittuneen operaation alusta vuodesta 2001 aina vuoteen 2005 saakka. Jälleenrakennusvaiheeksi nimittämänsä ajanjakson tutkija sijoittaa vuosille 2005–2009. Vuosien 2009 ja 2012 välistä aikaa kirjassa puolestaan kutsutaan operaation tapahtumien perusteella kapinallistaisteluiden vuosiksi.²³ Samaa jaottelua voisi soveltaa myös Suomen osallistumiseen ja osin operaation luonteen muutos varmasti näkyikin molempien maiden Afganistan-keskustelun muutoksissa. Operaatioalueen tapahtumien vaikutusta pohditaan tarkemmin analyysi- ja johtopäätösluvuissa.

²⁰ Noreen et al. (2016) p. 15

²¹ Noreen et al. (2016) p. 15

²² Noreen et al. (2016) p. 12-14

²³ Agrell, Wilhelm (2013) ”*Ett krig här och nu. Från svensk fredsoperation till upprorsbekämpning i Afghanistan 2001-2014*”

Erik Noreenin ja kumppaneiden *International Relations* lehdessä julkaisema tutkimusartikkeli ” *Why small states join big wars: The case of Sweden in Afganistan 2002–2014* ”²⁴ on tämän tutkimuksen kannalta erittäin tärkeä ja mielenkiintoisia vertailukohtia tuova analyysi Ruotsin Afganistan-operaatioon osallistumisesta ja siihen liittyneestä keskustelusta. Nimensä mukaisesti artikkelin eräs näkökulma on pienvaltioidentiteetti, mutta tutkimuksessa käsitellään laajemminkin ruotsalaista Afganistan-keskustelua diskurssien ja narratiivien kautta. Noreen kollegoineen jaottelee ruotsalaiseen ISAF-keskusteluun liittyneet narratiivit kolmeen diskurssiviseen tasoon. Ensimmäinen taso on Ruotsin osana kansainvälistä yhteisöä liittyvä identiteettitaso. Tällä tasolla tarkastellaan osallistumista vuoroin osana kansainvälistä viitekehystä ja vuoroin osana kansallisia intressejä. Tällä tasolla keskustellaan kysymyksistä, kuten mikä on asevoimien rooli Ruotsin turvallisuuspolitiikassa. Aikaväli tällaisille tarkasteluille ja niihin liittyville keskusteluille on pitkäkestoisempi. Toisena tasona analyysissä rooli-identiteettien taso eli miten Ruotsi osallistuu operaatioon ja mitä osallistumisella tavoitellaan. Tämän tason keskiössä liikkuu esimerkiksi keskustelu operaation merkityksestä NATO-suhteen välineenä. Kolmanneksi tasoksi artikkelissa nimetään kansallisten strategisten narratiivien taso. Tällä tasolla pyritään määrittelemään juuri kyseessä olevaan operaatioon osallistumisen syyt, arvioimaan sen mahdollisuuksia ja rakentamaan operaatiolle legitimitettä.²⁵

Noreenin artikkelissa käytetään mielenkiintoista termiä ”kaiken kattava rooli-identiteetti” (eng. catch-all-role identity). Tällä artikkelissa tarkoitetaan perusteluita operaatiolla, joihin sisällytetään laajimmillaan Ruotsin turvallisuusidentiteetti, rooli kansainvälisessä turvallisuudessa, humanitaariset seikat, oikeusjärjestelmä, tasa-arvo, demokratia ja ihmisoikeudet.²⁶ Artikkelin viitekehyksessä ja identiteettinäkökulmasta tehty havainto ja osuvasti valittu nimitys käsitteelle ovat käyttökelpoisia tässäkin tutkimuksessa. Suomalaisessakin eduskuntakeskustelussakin on etenkin monissa ministerien ja eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroissa on havaittavissa samankaltaista kaiken kattavan selityksen käyttämisen sisältöä. Usein nämä tekijät on löydettävissä jo valiokuntien mietinnöistä. Valiokuntien jäsenet puolestaan usein käyttävät eduskuntaryhmiensä ryhmäpuheenvuorot salissa, joten tämän kaltainen yhteys on siinä mielessä ymmärrettävää. Noreen kollegoineen pitää ruotsalaisen keskustelun kaikenkattavaa selitysmallia osin syynä siihen, ettei selkeitä erotteluita kansainvälisten ja toisaalta puhtaan koti-

²⁴ Noreen et al. (2016)

²⁵ Noreen et al. (2016)

²⁶ Noreen et al. (2016) Artikkelissa myös lainataan kehitysysteistyöministeri Gunilla Carlssonin parlamenttipuheetta esimerkkinä tällaisesta kaiken kattavasta selityksestä. p14. Kaikenkattavuudesta tiiviimmin artikkelin sivulla 16.

maisten perusteluiden välillä voinut enää selkeästi erotella. Artikkelissa tätä kaikenkattavaa selitysmallia pidetään osaltaan myös syypäänä Afganistan-keskustelun yleiseen laimeuteen²⁷.

Viro

Virolaisia sotilaita on osallistunut Afganistanin operaatioon vuodesta 2002 lähtien. Virossa yleinen mielipide Afganistanin operaation on ollut jakautunutta. Noin puolet mielipidekyselyihin vastanneista kansalaisista on antanut tukensa ISAF-operaatioon osallistumiselle. Osallistumisen tukeminen on vaihdellut pääosin 40-60 prosenttiyksikön välillä. Merkittäväksi kannatusta alentavaksi tekijäksi mainittiin operaation riskit. Virolla oli viimeisimpien mielipidemittausten laatimishetkellä yhteensä 9 kaatunutta ja yli 130 haavoittunutta Afganistanin operaation aikana. Muiksi operaatioon osallistumisen kannatukseen vaikuttaviksi syiksi on arvioitu muun muassa Venäjän ja Georgian välistä sotaa ja talousvaikeuksia.²⁸

Viron perustuslain mukaan parlamentilla eli Riigikogulla on merkittävä päätösvalta asevoimien käyttöä koskevissa päätöksissä. Viron poliittisen eliitin suhtautuminen ISAF-operaatioon on ollut huomattavasti rivikansalaisia positiivisempaa. Vaikka ISAF-operaatioon osallistuminen on vienyt vuositasolla noin 4% puolustusmäärärahoista, on operaatioon osallistuminen nauttinut jatkuvaa kannatusta Viron parlamentissa. Ajoittain Viro on suhteutettuna väkilukuun ollut jopa suurin ISAF-operaatioon joukkoja luovuttava valtio.²⁹ Operaatioon osallistumista on perusteltu Viron luotettavuuden lisääntymisellä NATO-liittolaisten parissa sekä asevoimien osaamisen lisääntymisellä. Lisäksi hyötynä on nähty liittokunnan toimintatapojen parempi sisäistäminen ja oppiminen. Joissakin puheenvuoroissa on jopa viitattu kunniavelkaan tai liittolaissuhteen vahvistumiseen, josta saattaisi olla hyötyä jos apua tarvittaisiin Viron oman alueen puolustamiseen mahdolliselta hyökkäykseltä.³⁰

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoista virolaisessa Afganistan-keskustelussa on muun muassa avoimesti esitetty perustelu operaatiosta liittosuhteen hoitona ja transatlanttisen suhteen lujittajana. Suomessa ulkopoliittisen instituutin tutkija Charly Saloniuss-Pasternak on eri-

²⁷ Noreen et al. (2016) p.17 Tutkimuksellisesti artikkelin johtopäätöksissä jopa pohditaan onko käsitteiden laajentumisen ja perusteluiden monipuolistumisen myötä mielekäästä edes lähestyä tällaisia tutkimuskysymyksiä pienvaltio-näkökulmasta, kuten artikkelissa aluksi pohdittiin.

²⁸ Mölder (2014) p. 62-68

²⁹ Mölder (2014) p.62-65

³⁰ Havi (2010) mainitsee yhtenä juuri kunniavelkanäkemyksen. Perusteluista yleisemmin sekä poliittisen eliitin osalta katso myös Mölder (2014) p. 73-77

tyisesti pitänyt näitä teemoja esillä ja esittänyt niitä osaksi Suomen peitettyjä motiiveja ISAF-operaatioon osallistumiselle³¹. Salenius-Pasternakin yhdessä Jarno Linnéllin kanssa laatima ja ulkoasiainvaliokunnalle jaettu tutkimuspaperi viimeistään nosti nuo teemat osaksi eduskuntakeskustelua myös Suomessa. Edellä mainitun kaltaiset transatlanttiseen suhteisiin tai NATO-suhteen parantamiseen liittyvät motiivit on Suomessa erityisesti vasemmiston puheenvuoroissa nähty negatiivisina tekijöinä, ikään kuin kokoomuksen tai hallituksen salajuonina tai piilotarkoituksina. Muutamissa kokoomuspuolueen edustajien puheenvuoroissa nämä on puolestaan avoimesti esitetty operaatioon osallistumista puoltavina seikkoina. Myös ministerit Häkämies ja Stubb pyrkivät useaan otteeseen legitimoimaan operaatioon osallistumista myös kaikkiin pöytiin pääsemisellä. Tästä asiasta lisää vuoden 2008 valtioneuvoston Afganistan-selontekoa käsittelevässä osiossa.

Saksa

Saksassa maan historia toisen maailmansodan traumoineen aiheutti Afganistanin operaation poliittisella käsittelyllä oman jännitteensä. Saksan perustuslaki vaatii kaikkien ulkomaan operaatioiden hyväksymistä etukäteen parlamentissa. Saksan perustuslakituomioistuin hyväksyi vuonna 1994 osallistumisen sotilaalliseen kriisinhallintaan ulkomailla, jos osallistuminen johdetaan Saksan jäsenyydestä ja velvoitteista kansanvälisissä järjestöissä³². Afganistanin operaationkin osalta määriteltiin vielä joukkojen tehtäviin operatiivisella ja taktisella tasolla vaikuttavia erilaisia rajoitteita (eng. covenants).³³

Kuten Suomessakin, niin myös Saksassa poliittisessa keskustelussa korostettiin erityisesti ISAF ja OEF-operaatioiden erillisyyttä³⁴. Poliittista valmisteluprosessia kritisoitiin myös Saksassa kunnollisen Afganistan-strategian puutteesta. Laadittu konsepti sisälsi lähinnä yleisluontoisia havaintoja ja päämääriä, mutta ei kuitenkaan sellaisia selkeitä tavoitteita, jotka olisi muutettavissa operatiivisen tason tavoitteiksi.³⁵

³¹ Linnéll, Jarno & Salenius-Pasternak, Charly (2009)

³² Merz (2007)

³³ Merz (2007) SIPRI:n julkaisusarjassa julkaistu paperi käsittelee tiivissä muodossa Saksan sisäpolitiikkaa ja Afganistan-operaatioon osallistumista. Katso myös Noetzel (2011) p.401

³⁴ Sangar (2015) p. 413. Artikkelissä käsittelee laajasti historian painolastia osana Afganistan-operaatiota

³⁵ Sangar (2015) Artikkelissä lainataan pitkäaikaista liittopäivien puolustusvaliokunnan jäsentä Winfried Nachtwei:tä joka kritisoi tehtyä valmistelua

Osittain poliittinen keskustelu Saksassa sai syötteensä operaatioalueen tapahtumista, kuten talibanin kaappaaman kahden säiliöauton pommituksesta. Tapahtumassa kuoli joidenkin arvioiden mukaan jopa 100 siviiliä. Lopulta tapahtuma johti puolustusministerin vaihtumiseen ja kahden keskeisen viranomaisen eroon.³⁶

Yleistä

Afganistanin operaation laajuuden ja merkityksen johdosta tämän kaltaiseen lukuun olisi poimittavissa lähes loputtomasti maita ja aineistoja. Nyt tehtyjä valintoja on tarkoitus täydentää jatkotutkimuksessa erityisesti suurvaltojen, kuten Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian, ja myös Afganistanin lähialueiden keskusteluilla. Näiden maiden keskusteluun esiintyy myös jonkin verran viittauksia työn analysoitavassa aineistossa. Lisäksi kyseisten maiden sisäisille keskusteluilla voidaan katsoa olevan osittaisia vaikutuksia myös operaatioalueen tapahtumiin. Lisäksi monipuolisemmalla aineistolla on mahdollista tarkastella erilaisia uhkia ja viitekohteita sekä pyrkiä pohtimaan niiden takana olevia identiteettejä nykyistä laajemmin. Turvallistamisteorian näkökulmasta tällainen nykyistä laajempi vertailu on varmasti paikallaan.

2.2 Eduskuntakeskustelut tutkimuskohteena

Eduskuntatutkimus on niin laaja tutkimuksen ala, ettei sitä tässä yhteydessä ole mahdollista käsitellä kuin pintaraapaisun omaisesti. Keskeistä tämän tutkimuksen kannalta on pyrkiä ymmärtämään, kuinka eduskunta instituutiona ja paikkana vaikuttaa esitettyjen puheenvuorojen sisältöön ja näin ollen tämän tutkimuksen analysoitavan aineiston luonteeseen.³⁷ Erilaiset perinteet, säännöt, normit ja monet muut seikat vaikuttavat eduskunnassa muun muassa siihen, millaisia asioita puheissa käsitellään, missä järjestyksessä niitä pidetään ja kuinka muiden edustajien puheisiin viitataan. Diskurssianalyysin näkökulmasta tällaiset kyseistä diskurssia kehystävät seikat ovat olennaisia tunnistaa. Turvallistamisteorian näkökulmasta puolestaan vaikuttavien tekijöiden kautta syntyvä vaikutus muihin turvallistamistoimen osiin on tarkasteltava kohde. Varsinaisesti eduskunnan työjärjestyksestä ja rakenteesta johtuvia seikkoja kuvataan yksityiskohtaisemmin aineiston esittelyn yhteydessä luvussa 4.

³⁶ Noetzel (2011) käsittelee laajemmin politiikan roolia Saksan Afganistan strategiassa ja erityisesti Kunduzin tapausta.

³⁷ Eduskuntatutkimuksella tarkoitetaan tässä työssä nimenomaisesti Suomen eduskunnan ja kansanedustajien toimintaan liittyvää tutkimusta. Ulkomaisien parlamenttien toimintaan Afganistan-kysymyksessä liittyvät seikat on käsitelty olennaiseksi nähdyltä osin jo luvussa 2.1

Tämän tutkimuksen teorian ja menetelmän kannalta mielenkiintoinen kysymys on keitä kansanedustajat kokevat edustavansa ja kenelle näin ollen puhuvat. Turvallistamisteorian viitekehysessä on kyse turvallistamistoimen yleisöstä³⁸. Puhtaasti teoreettisessa mielessä voisi olettaa, että turvallistamistoimessa turvallistajan yleisönä toimivat ainoastaan poikkeustoimen mahdollisesti oikeuttavat tahot eli tässä tapauksessa muut kansanedustajat. Koska kyse on edustuksellisesta järjestelmästä, voidaan kansanedustajien katsoa heijastavan laajemman yleisön mielipiteitä. Åsa Bengtsson on tutkinut kansalaisten ja kansanedustajien näkemyksiä kansanedustajien roolista³⁹. Tutkimuksen perusteella kansanedustajat kokevatkin ensisijaisesti (56 %) edustavansa koko kansaa. Toiseksi kansanedustajat kokivat edustavansa äänestäjiään ja vaalipiiriään (36 %). Puolue (5%) ja sosiaalinen ryhmä (3%) koettiin vai pieneltä osin viite-ryhmäksi kansanedustajan toimessa. Kansanedustajien edustuksellisuuteen ja tutkimuksen viitekehukseen mukaisesti sosiaaliseen asemaan vaikuttaa myös heidän taustansa ja kokemuksensa. Näitä tekijöitä puolestaan on tutkinut muun muassa Timo Forsten⁴⁰. Edellä esitettyjenkin tutkimusten valossa kansanedustajien roolien monitahoisuuden pohdinta on olennainen osa analysoitaessa työn aineistoa ja mahdollisesti puheisiin vaikuttaneita seikkoja luvuissa 4 ja 5.

Kansanedustajien Afganistan-selontekojen aikana käyttämiä puheenvuoroja analysoidessa nousi varsin nopeasti esille valiokuntien merkittävä rooli edustajien puheiden sisällössä. Tämä onkin luonnollista ottaen huomioon valiokuntien vahvan roolin suomalaisessa päätöksentekojärjestelmässä⁴¹. Useiden edustajien puheet toistivat varsin pitkälti jo valiokunnan mietinnöissään tai lausunnoissaan esille nostamia seikkoja. Samoin puheenpitäjinä toimi selontekoa käsitelleiden valiokuntien jäseniä, jotka usein ovatkin oman puolueensa johtavia asiantuntijoita aihepiiristä. Tähän pysyvien valiokuntien muodostamisella on tuki pyrittykin⁴². Näitä vaikuttimia ja vaikutuskanavia käsitellään erityisesti työn johtopäätösluvussa, jossa valiokuntalaitoksen merkitystä eduskunnan puheille pohditaan tarkemmin. Varsinaiseen valiokuntien sisäiseen työskentelyyn ja esimerkiksi asiantuntijalausuntojen merkitykseen Afganistan-selontekojen käsittelyn yhteydessä olisikin syytä perehtyä tarkemmin esimerkiksi jatkotutkimuksen merkeissä.

³⁸ Turvallistamistoimen osista ja niiden suhteista luvussa 3.3

³⁹ Bengtsson (2014) ”Kansanedustajien roolit ja kansalaisodotukset”

⁴⁰ Forsten (2014)

⁴¹ Mattila (2014)

⁴² Mattila (2014) s. 120-123

Afganistanin operaatioon liittyen eduskunnan toimintaa on aiemmin sivuttu kotimaisessa tutkimuksessa Charly Salonijs-Pasternakin kansanedustajille tekemässä mielipidekyselyssä ja seuraavassa alaluvussa lyhyesti mainittavassa Tampereen yliopiston pro gradu-työssä. Salonijs-Pasternakin selvityksessä ”Kriisinhallinnan rajamailla - kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilanteesta”⁴³ 47 kansanedustajaa vastasi Afganistanin operaatiota koskeviin kysymyksiin. Osa kysymyksistä oli lainattu Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan kysymyspatteristosta (katso tarkemmin seuraava alaluku 2.3), joten kysely mahdollistaa vertailun kansanedustajien ja kansalaisten mielipiteiden välillä.⁴⁴ Tällainen vertailu on turvallistamisteorian osakokonaisuuksien määrittämisen kannalta mielenkiintoista ja liittyy erityisesti yleisön määrittelyyn.

Keskeisimpänä havaintonaan aineistosta Salonijs-Pasternak esittää sen, että enemmistö (68 %) vastanneista kansanedustajista oli samaa mieltä väitteen ”*Tilanne Afganistanissa sekä ISAF-operaation luonne ovat muuttuneet niin merkittävästi, ettei jatkumosta voida puhua.*”. Kyselyn kokonaisuudesta Salonijs-Pasternak totesi seuraavaa:

*”Vastausten perusteella muodostuu ristiriitainen kuva. Tutkimuksen mukaan osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin yleisesti saa vahvan tuen. Vastauksista paistaa kuitenkin läpi meneillään oleva laajempi keskustelu siitä, minkälaisiin operaatioihin Suomen pitäisi osallistua ja mikä Suomen panos niissä pitäisi olla. On kuitenkin ilmeistä, että kyselyyn vastanneet kansanedustajat kokevat epämukavaksi sen, että Suomi joutuu nykyisissä operaatioissa valitsemaan osapuolen, jota se toiminnallaan tukee.”*⁴⁵

Salonijs-Pasternakin kansanedustajille kohdistama kysely ja sen havainnot ovat mielenkiintoisia ja niihin palataan tämän työn johtopäätösluvussa.

Yleisesti eduskuntatutkimukseen perehtyminen on välttämätöntä tämän tutkimuksen kannalta, jotta voi ymmärtää ne seikat, jotka vaikuttavat itse analysoitavan aineiston sisältöön sekä sen muotoihin. Tällä tavoin myös vältetään liian voimakkaat tulkinnat määrällisiä aineistoja tar-

⁴³ Salonijs-Pasternak, Charly (2010) KRIISINHALLINNAN RAJAMAILLA - Kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilanteesta. UPI BRIEFING PAPER 64, 5. lokakuuta 2010

⁴⁴ Eduskunnan ja kansalaismielipiteen välisestä yhteydestä Rapeli (2014)

⁴⁵ Salonijs-Pasternak, Charly (2010) s. 3

kastellessa. Monet usein toistuvista teemoista nousevat esiin lukumäärällisesti johtuen nimenomaan eduskunnan institutionaalisista käytännöistä. Kuten alussa todettua tässä alaluvussa eduskuntatutkimuksen merkityksestä työlle annettiin vain lyhyt kuvaus ja eduskunnan erityispiirteiden vaikutukseen palataan uudelleen myöhemmissä luvuissa. Asiaan on tarkoitus perehtyä nykyistä laajemmin jatkotutkimuksessa myös haastatteluiden avulla.

2.3 Suomalaisen kriisinhallinnan tutkimus

Suomalaisella kriisinhallinnan tutkimuksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sotilaallisen kriisinhallinnan ja rauhanturvaamisen teemoihin liittyvää tutkimusta. Tällainen tutkimus on jaoteltavissa karkeasti kolmeen luokkaan. Ensimmäisenä ja ehkäpä perinteisimpänä tutkimuksen muotona on historiantutkimuksen lähtökohdista lähtevä tutkimus, johon kuuluviksi katsotaan etupäässä erilaiset yleisteokset ja historiikit, jotka keskittyvät operaatioihin osallistumiseen ja niiden tapahtumiin sekä operaatioalueen olosuhteisiin⁴⁶. Toisen kokonaisuuden muodostavat perinteiseen kansainvälisten suhteiden tutkimuksen piiriin kuuluvat tutkimukset, jossa Suomen osallistuminen kriisinhallintaan liitetään osaksi valtion ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja johtopäätökset tehdään kansainvälisen politiikan näkökulmasta. Lisäksi tällaisissa tutkimuksissa voidaan tehdä havaintoja toiminnan luonteen muuttumisesta ja liittymisestä osaksi isompaa kokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen voidaan katsoa kuuluvaksi myös erilaiset selvitykset ja työpaperit, joita esimerkiksi Ulkopoliittinen instituutti ja Maanpuolustuskorkeakoulu julkaisevat. Kolmanneksi kokonaisuudeksi voidaan katsoa kriittisen turvallisuustutkimuksen piiriin kuuluvat tutkimukset, joissa tarkastellaan esimerkiksi merkityksiä, identiteettejä, narratiiveja tai muuten tulkitaan sotilaallista kriisinhallintaa tai siitä puhumista konstruktivisesta näkökulmasta. Edellä esitetty jaottelu ei missään mielessä ole selvärajainen tai kattava. Useat tutkimukset ovat sijoitettavissa useampiin näistä kategorioista ja jaottelun ulkopuolellekin jää varmasti runsaasti tutkimusta, kuten esimerkiksi taktiikan ja operaatiotaidon alaan luettavat tutkimukset⁴⁷.

Tämä työ kuuluu selkeästi edellä esitetyn jaottelun kolmanteen kategoriaan niin konstruktivis-tisen tutkimusotteensa, teoreettisen lähestymistapansa kuin analysoitavan aineistonsa puoles-

⁴⁶ Esimerkkeinä yleisteokset: Kronlund, Jarl; Valla, Juha (1996) *Suomi rauhanturvaajana 1956-1990*. Ulkoasiainministeriö, Puolustusministeriö. Helsinki
Salonius-Pasternak, Charly; Visuri, Pekka (2006) *Suomi rauhanturvaajana 1991-2006*. Puolustusministeriö, Helsinki

⁴⁷ Esimerkkinä tällaisesta Nurmela, Teemu (2009) *The social battlespace of stabilization operations - action amongst the people*. Series /Department of Tactics and Operational Art. 1 , n:o 1/2010.

ta. Analysoinnin tukena on kuitenkin käytetty muidenkin kategorioiden tutkimuksia. Keskusteluun vaikuttavien tekijöiden sekä puheenvuoroissa käytettyjen viittausten ymmärtämiseksi on ainakin yleisellä tasolla tunnettava yleinen rauhanturva- ja kriisinhallintahistoria. Toiseen kategoriaan kuuluvilla tutkimuksilla ja erilaisilla työpapereilla on oma tärkeä roolinsa laajojen kokonaisuuksien yhdistäjänä ja viitekehukseen liittäjänä. Lisäksi tämän kaltaiset työpaperit vaikuttavat joskus suoraan analysoitavaan keskusteluun, kuten analyysiluvussa tulee ilmi⁴⁸. Kuten konstruktivistista tutkimusotetta ja diskurssianalyttisiä menetelmiä käytettäessä yleensäkin, on tässäkin tutkimuksessa tunnettava analysoitavan keskustelun tausta riittävän laajasti ja syvällisesti, jotta keskustelun osat osaa asettaa niille kuuluvalla paikalla omassa tulkintakehyksessään.

Esimerkkinä useisiin kategorioihin sijoitettavissa olevasta tutkimuksesta ja sen johtopäätöksistä olen valinnut tähän lainauksen Unto Vesan vuonna 2007 julkaisemasta artikkelista, koska sen sisältö samalla kuvaa erinomaisella tavalla niitä vaikuttavia tekijöitä, joihin myös monet kansanedustajat vaikuttavat omissa puheissaan viittaavan.

”The Finnish debate on peacekeeping has continued for as long as the country has participated in this activity, for half a century. This article has uncovered considerable continuities related to the basic tenets of Finnish foreign policy: solid support for the UN and for its activities to strengthen peace and security. This has consistently been related to Finland’s self-image. As a small peaceful, neutral ‘militarily non-aligned’ country, it is perceived to be almost ideal for peacekeeping, not having any egoistic interests to defend in the conflicts concerned. Throughout the whole period, the Nordic countries have been considered to be of vital importance for Finland – as the primary reference group as well as in practical cooperation at all levels. Moreover, the Finnish peacekeepers, as voluntary reservists, with civilian backgrounds, are perceived to be ideal for the functions of peacekeeping. Finnish discourse at all levels upholds the positive self-image. It is noteworthy also that the debate on the risks and dangers involved has basically remained the same for decades.” ...⁴⁹

⁴⁸ Linnéll, Jarno & Saloniemi-Pasternak, Charly (2009) *Miksi Afganistan on tärkeä Suomelle?* Maanpuolustuskorkeakoulun työpaperi jaettiin eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle ja siihen viitattiin useassa puheenvuorossa osana selontekokeskustelua vuonna 2009.

⁴⁹ Unto, Vesa (2007) ”*Continuity and Change in the Finnish Debate on Peacekeeping*”, *International Peacekeeping*, 14:4, p. 534

Unto Vesa sitoo suomalaisen rauhanturvaamisen historian osaksi maamme ulkopoliittikkaa. Samalla tekstissä analysoidaan rauhanturvaamista identiteetin näkökulmasta sekä pohditaan tämän identiteetin ja imagon diskursiivista rakentamista.

Toinen suomalaista kriisihallinta ja rauhanturvaamisidentiteettiä tutkinut Tampereen rauhan ja konfliktin tutkimuslaitoksessa työskennellyt tutkija on Teemu Palosaari, joka artikkelissaan ”*Still a Physician rather than a Judge? The Post-Cold War Foreign and Security Policy of Finland*” tarkastelee Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehitystä identiteettien näkökulmasta.⁵⁰ Palosaaren näkemyksen mukaan vanhat sanonnat ”rauhanturvaamisen suurvallasta” ja ”ennemmin lääkäri kuin tuomari” tulevat haastetuiksi pienvaltioidentiteetin kamppaillessa EU-jäsenvaltioidentiteetin kanssa. Unto Vesan ja Teemu Palosaaren artikkelien tarjoamilla näkökulmilla on osansa myös tämän tutkimuksen aineistoa analysoitaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä. Identiteettien merkitystä osana turvallistamisteorian mukaisia turvallistamistoimen osia analysoidaan luvussa 4 ja niiden vaikutusta pohditaan työn johtopäätöksissä. Tampereen yliopistolla tehty identiteettitutkimus laajenee vielä erilaisten opinnäytetöiden parissa yhä lähemmäs tämän työn tutkimuskohdetta seuraavassa tästä muutamia esimerkkejä.

Kansalaismielipide Suomessa

Oma kokonaisuutensa Suomen osallistumista ISAF-operaatioon selvittäneistä tutkimuksista ovat mielipidemittaukset. Tutkimukselle hyödyllisiä ovat Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) keräämät aineistot. MTS selvitti muutamana vuonna niin sanotuilla vaihtuvilla kysymyksillään kansalaisten suhtautumista Afganistanin operaatioon.⁵¹

Ensimmäiset erityisesti Afganistanin operaatiota koskevat kysymykset esitettiin vuonna 2009.⁵² Kansalaisten näkemyksiä selvitettiin muun muassa siitä, mikä on Afganistanin operaation tarkoitus, kuinka operaatio on menestynyt ja kuinka Suomen tulisi jatkossa osallistua operaatioon. Kysely toistettiin lähes saman sisältöisenä vuosina 2010 ja 2011⁵³. Kaikissa kyselyissä enemmistö oli sitä mieltä, että Suomen ei tule kokonaan pysyä erossa Afganistanista

⁵⁰ Palosaari (2013)

⁵¹ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta selvittää tasaisin väliajoin kansalaisten suhtautumista erilaisiin maanpuolustukseen liittyviin kokonaisuuksiin. Pääosa kysymyksistä on vakiomuotoisia, jotka toistuvat kyselyistä toiseen mielipiteiden muutosten selvittämiseksi. Tämän lisäksi kyselyt sisältävät vaihtuvia osia, joilla selvitetään suhtautumista tiettyihin ajankohtaisiin kysymyksiin.

⁵² Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2009

⁵³ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2010 ja 1/2011

(61–67 % vastaajista). Kysymys "Mitä mieltä olette Suomen sotilaallisesta läsnäolosta Afganistanissa" puolestaan jakoi vastaajien mielipiteet tasan puolesta ja vastaan. Vuoden 2011 mittauksessa vasemmistoliiton, sosiaalidemokraattien ja perussuomalaisen kannattajista enemmistö vastusti sotilaallista läsnäoloa. Muissa puolueissa enemmistö oli sotilaallisen läsnäolon kannalla. Korkeinta sotilaallisen läsnäolon kannatus oli kokoomusta äänestävien joukossa (73 %).⁵⁴

Tämän tutkimuksen teoriakehyksenä toimivan turvallistamisteorian (ks. luku 3) näkökulmasta kansalaismielipide on mielenkiintoinen, koska sen voi katsoa kansanedustajien välityksellä vaikuttavan turvallistamispuheaktiin vaikuttavien tekijöiden kautta ja erityisesti siihen mikä viitekohde koetaan legitiimiksi. Maanpuolustuksen suunnittelukunnan ainoastaan vuonna 2009 esittämä kysymys "Miten arvioitte Afganistanin tilannetta? Mistä teidän mielestänne Afganistanin konfliktissa on kysymys?" MTS:n esittämistä vaihtoehdoista eniten samaa mieltä oltiin vaihtoehtojen "Kriisinhallintaoperaatiosta Afganistanin turvallisuustilanteen vakauttamiseksi" ja "Sen ehkäisemisestä, että Afganistanista muodostuu kansainvälisen terrorismin tukialue" kanssa. Ihmisoikeuksiin liittyvä vastausvaihtoehto sijoittui keskivaiheille sisällissota- ja rauhaanpakottamisvaihtoehtojen jälkeen. Huumeita koskevan perustelun kanssa oli vähiten samanmielisiä. Vastauksia tulkitessa on kuitenkin huomattava, että kaikkien vaihtoehtojen kohdalla vähintään puolet vastaajista oli täysin tai jonkin verran samaa mieltä esitetyn perustelun kanssa.⁵⁵ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan aineistojen pohjalta on mielenkiintoista analyysi- ja johtopäätösluvuissa vertailla kansanedustajien puheita. Erityisesti puoluekohtaisten ja mielipiteiden muutoksista kertovien aineistojen kohdalla on merkittävää pohtia, onko jonkin puhujan yleisön eduskunta, kansa vai puolueen kannattajat. Lisäksi mielipidemittauksien vertailu ulkomaista Afganistan-keskustelua koskevan luvun aineistoihin tuo oman vivahteensa analyysiin.

Afganistanin operaatioon liittyvä tutkimus Suomessa

Ehkäpä näkyvin Afganistanin operaatiosta kirjoittanut yksittäinen henkilö Suomessa on ollut Ulkopoliittisen Intistutun tutkija Charly Saloni-Pasternak. Hänen lukuisissa kirjoituksissaan on käsitelty Suomen ISAF-operaatioon osallistumisen syitä suhteessa ulkopoliittikkaan, ulkopoliittisen johdon puheita suhteessa operaatioalueen tapahtumiin, operaation luonteen

⁵⁴ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2011

⁵⁵ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2009

mahdollista muutosta sekä operaation kehitystä ja jatkoa yleensä. Runsaan julkaisutoimintansa lisäksi Salenius-Pasternak on kirjoittanut runsaasti lehtikirjoituksia aiheesta ja on esiintynyt usein mediassa kommentoimassa Afganistanin operaatioon ja tilanteeseen liittyviä kysymyksiä.⁵⁶ Tämän tutkimuksen kannalta Salenius-Pasternakin tuotanto on monellakin tapaa mielenkiintoista ja hyödyllistä. Toisaalta, kuten edellä mainittua, se on suoraan vaikuttanut myös analysoitavaan aineistoon niin kansanedustajien puheiden kautta kuin valiokuntien mietintöjen välityksellä. Samalla Salenius-Pasternak on tutkimuksissaan ja kirjoituksissaan tehnyt sellaisia havaintoja sekä nostanut esiin kysymyksiä, joiden pohtiminen tämänkin työn johtopäätöksissä on olennaista. Lisäksi Salenius-Pasternakin tekemiä yhteenvetoja ja tiivistyksiä on mahdollista käyttää tämän työn aineiston taustoittamiseen sekä kokonaisuuksien tiivistämiseen. Esimerkkinä tämän kaltaisesta työstä käy Salenius-Pasternakin kokoama lista, jossa hän pyrkii vuoden 2010 valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon pohjalta vastaamaan kysymykseen ”Miksi Suomi on Afganistanissa?”:

- ”1. Suomi kantaa kansainvälistä vastuuta rauhasta ja turvallisuudesta.*
- 2. Kriisinhallinta on yksi Suomen ulkopolitiikan peruskivistä, minkä vuoksi kriisinhallintaoperaatioihin osallistuminen on tärkeätä Suomelle.*
- 3. Demokratian, oikeusvaltio-periaatteiden ja ihmisoikeuksien puolustaminen.*
- 4. Osallistumalla pyritään estämään Afganistanin luisuminen uudestaan kansainvälistä terrorismia tukevan ryhmittymän (Talibanin) hallintaan.*
- 5. Huumeiden viljelyn vähentäminen ja sitä kautta huumeiden saatavuuden rajoittaminen Suomessa. Vaikka huumeiden viljelyn vähentäminen ei kuulu operaatioiden viralliseen mandaattiin, sitä on käytetty perusteluna osallistumiseen.*
- 6. Suomelle oli luonnollista osallistua ISAF-operaatioon syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen, ja sama operaatio jatkuu yhä.*
- 7. Suomi arvostaa läheisiä suhteita Yhdysvaltoihin, ja Afganistanin operaatio on tärkeä näiden suhteiden kannalta. Operaatioon osallistutaan, jotta saisimme jatkossakin apua ja vastapalveluksia Yhdysvalloilta ja*

⁵⁶ Linnéll, Jarno & Salenius-Pasternak, Charly (2009) *Miksi Afganistan on tärkeä Suomelle?* Maanpuolustus-korkeakoulun työpäpaperi

Salenius-Pasternak, Charly (2009): ”Vieraskynä: Suomi on paraikaa sotaa käyvä maa”. Helsingin Sanomat 24.7.2009

Salenius-Pasternak, Charly (2010) *KRIISINHALLINNAN RAJAMAILLA - Kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilanteesta*. UPI BRIEFING PAPER 64

Salenius-Pasternak, Charly (2011) *ON AIKA PÄÄTTÄÄ - Suomen vaihtoehdot Afganistanissa 2012–2015* FIIA briefing paper 89 • Ulkopoliittinen instituutti

Natolta.

*8. Puolustusvoimat voi Afganistanissa kehittää taitoja, joista on hyötyä Suomen kansalliselle puolustukselle”.*⁵⁷

Yllä olevaa listaa on hyödyllistä verrata tämän työn analyysiluvussa esitettyihin havaintoihin koskien koko eduskunnan Afganistan-keskustelua. Kuitenkin edellä mainitun lisäksi on hyvä huomioida monien tekstien olevan työpapereita tai osalla on jopa mielipidekirjoitusmainen luonne. Myös tehtyjen analyysien vaikutus käytyihin eduskuntakeskusteluihin tulee huomioida kehäpäätelmien välttämiseksi.

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoisen kokonaisuuden muodostavat myös Tampereen yliopistossa laadittujen opinnäytetöiden joukko, joissa kaikissa tarkastellaan Afganistanin operaatioon liittyviä aiheita kriittisiä teorioita hyödyntäen. Tämän joukon ensimmäisenä edustajana on mainittava yleisesikuntamajuri, yhteiskuntatieteiden maisteri Tommi Sikanen, joka omassa vuonna 2012 valmistuneessa pro gradu-työssään ”Miksi pieni valtio panostaa sotilaalliseen kriisinhallintaan?” tarkasteli suomalaisen sotilaallisen kriisinhallinnan intressien konstituoitumista osaksi poliittisen päätöksenteon diskursseja. Sikasen työn teoreettisena viitekehystenä on Wendiläinen sosiaalinen konstruktivismi ja menetelmänä diskurssianalyysi. Työn analysoitavan aineiston muodostivat tasavallan presidentin päätökset, valtioneuvoston selonteot ja ulkoasiainvaliokunnan sekä puolustusvaliokunnan mietinnöt ja lausunnot. Sikasen työ on teoriapohjaltaan, menetelmiltään ja osin aineistoltaankin erittäin mielenkiintoinen tämän tutkimuksen näkökulmasta. Sikanen teki työssään johtopäätöksiä identiteettien ja näkökulmien suhteen. Hänen johtopäätöksissä suomalainen sotilaallinen kriisinhallinta näyttyy kolmesta näkökulmasta: osallistumisen näkökulmasta, arvonäkökulmasta ja kansallisesta näkökulmasta. Sikasen jaottelun mukaan merkittävin on osallistumisen näkökulma, jossa korostuvat aktiivinen osallistuminen ja kansainvälisen yhteisön tukeminen stabiilitietin saavuttamiseksi. Tämä näkökulma korostaa nimensä mukaisesti itse osallistumista. Arvonäkökulmassa arvojen merkitystä osallistumisen positiivisena sivutuotteena korostetaan, mutta ne eivät ole määräävässä asemassa. Kansallisessa näkökulmassa korostuvat rajoitteet, joita etenkin voimankäyttö ja talous aiheuttavat. Näkökulmassa korostuvat mahdollisuudet, joihin voidaan lukea kansallisen puolustuksen kehittäminen. Muuttuva toimintaympäristö ja eri instituutioiden välinen ristipaine vaikuttavat näiden näkökulmien painottamiseen.⁵⁸ Sikasen esittämällä näkökulmiin pohjautuvalla jaottelulla on varmasti käyttöä myös tämän tutkimuksen aineiston

⁵⁷ Saloniemi-Pasternak (2011)

⁵⁸ Sikanen (2012)

pohjalta tehtävissä johtopäätöksissä. Eri näkökulmien perusteella voidaan pohtia vaikuttavien tekijöiden painoarvoa sekä legitiimien viitekohteiden ja hyväksytyjen uhkien välisiä suhteita.

Sikanen jatkoi konstruktivistisen tutkimusotteen ja kriisinhallinnan parissa kirjoittaessaan toisen Tampereen yliopistolle opinnäytteensä laatineen yhteiskuntatieteiden maisterin, Markus Rädyn kanssa artikkelin ”*Kilpailevat identiteetit suomalaisen sotilaallisen kriisinhallinnan päätöksenteossa*” Tiede ja Ase -lehteen.⁵⁹ Artikkelissaan aihepiiriä tarkastellaan, kirjoittajien oman ilmoituksen mukaan, erityisesti suomalaisen strategisen kulttuurin muovaamien, kilpailevien identiteettien näkökulmasta. Identiteetiksi Rätty ja Sikanen nimeävät pienvaltiorealistic ja liberalistisen identiteetin. Pienvaltiorealistic näkökulma korostaa kansallista puolustusta ja suurempaa valikoivuutta kansainvälisessä toiminnassa. Samassa tulkinnessa liberalistinen näkökulma puolestaan korostaa Suomen asemaa kansainvälisessä yhteisössä ja kansainvälisen toiminta nähdään itseisarvona ja Suomen turvallisuutta lisäävänä. Tutkijoiden näkemyksen mukaan näiden identiteettien kilpailu kriisinhallinnan päätöksenteossa hankaloittaa pitkäjärteistä tavoitteen asettelua ja samalla intressien tarkastelua.

Edellä esitellyn artikkelin toisen kirjoittajan Markus Rädyn pro gradu puolestaan tarkastelee suomalaisen kriisinhallintakeskustelua ja erityisesti Afganistanin operaation ympärillä käytyä debattia osana strategista kulttuuria.⁶⁰ Rädyn tutkimuksessa keskustelu konstruoidaan strategisen kulttuurin käsitteen kautta tapahtuvaksi. Tutkielma pyrkii hahmottamaan Afganistanin operaation osalta tuossa kulttuurissa tapahtuneita muutoksia. Sikasen ja Rädyn identiteeteistä sekä kulttuurista lähtevä tarkastelu on läheisessä suhteessa tässä tutkimuksessa käytettäviin turvallistamisteorian mukaisiin legitiimeihin viitekohteisiin, joita käsittelen tarkemmin luvussa 3.

Eräänä pienen maininnan arvoisena opinnäytetyönä on myöskin Tampereen yliopistolle laadittu Annastiina Gustafssonin pro gradu-työ⁶¹. Kyseisen opinnäytteen anti tälle tutkimukselle muodostuu lähinnä aineistosta, josta osan muodostavat Afganistan-operaatiota koskevat eduskunnan puheet tarkastelujaksolla sekä muutamasta mielenkiintoisesta kysymyksestä ja ajalli-

⁵⁹ Rätty, Markus ja Sikanen, Tommi (2014)

⁶⁰ Rätty, Markus (2013), *Rauhanturvaamisen suurvalta kriisinhallinnan maailmassa – Sotilaallinen kriisinhallinta Afganistanissa suomalaisen strategisen kulttuurin käytäntönä*. Pro gradu -tutkielma, kansainvälinen politiikka, Tampereen yliopisto.

⁶¹ Gustafsson, Annastiina (2012) ”Voisihan sitä toivoa, että siellä Afganistanin päässä olisi selkeämpi kuva. Se nyt on mitä on.” Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta vuosina 2001-2002 sekä 2009-2010. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

sesta jaottelusta. Lisäksi Gustafsson on opinnäytetyössään tullut koostaneeksi ne Helsingin sanomien kirjoitukset, jotka mahdollisesti olivat vaikuttamassa keskusteluun Afganistanin operaation luonteesta vuonna 2009. Gustafssonin esittämät tulkinnat Afganistanin kriisinhallintaoperaatiota koskevien uskomusten muutoksesta on kuitenkin hyvä tiedostaa tämänkin työn johtopäätöksiä tehtäessä ja vaikuttaneita tekijöitä pohtiessa.

Kokonaisuutena Suomessa aiemmin laaditun Afganistan-tutkimuksen merkitys tälle työlle on moninainen. Siihen perehtyminen mahdollisti työn laatijalle aiheen aiempaa monipuolisemman hahmottamisen ja suurien kehityslinjojen havainnoinnin. Toisaalta aiempi tutkimus ohjasi analyysityökalun käyttöä ja analysoitavan aineiston monipuolisempaan tarkasteluun. Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa tehdyt johtopäätökset ja havainnot mahdollistavat työn tulosten vertailun aiempaan tutkimukseen ja ovat ehkäpä siten osaltaan lisäämässä työn luotettavuutta ja kiinnostavuutta. Työn jälkeiseen jatkotutkimukseen aiempi Afganistan-tutkimus toi monia sellaisia kysymyksen aihioita, joihin nyt ei ollut mahdollista etsiä vastauksia tai tarjota näkökulmia.

2.4 Konstruktivismi suomalaisessa strategian tutkimuksessa⁶²

Tässä aluvussa perehdytään esimerkkitutkimuksien kautta konstruktivistiseen suuntaukseen suomalaisessa strategian tutkimuksessa. Tarkastelu puoltaa paikkaansa, koska kuten myöhemmin esiteltävät tutkimukset osoittavat, konstruktivistinen lähestymistapa avaa asioita monista uusista näkökulmista. Tämä ei missään tapauksessa pyri olemaan kattava esittely konstruktivismista eikä edes suomalaisessa strategian tutkimuksen piirissä toteutetusta suuntauksen tutkimuksesta. Lyhyen esittelyn tarkoituksena on avata muutamia näkökulmia ja samalla valaista konstruktivistisen tarkastelutavan tarjoamia mahdollisuuksista. Luvun tarkoituksena on osaltaan osoittaa tämän tutkimuksen liittyminen osaksi etenkin 2000-luvulla suomalaisessa strategian tutkimuksessa yleistynyttä konstruktivistisen tutkimusotteen perinnettä. Tässä tutkimuksessa sovellettavaa näkökulmaa ja käytettäviä menetelmiä avataan yksityiskohtaisesti seuraavassa luvussa.

Kansainvälisten suhteiden tutkimukseen konstruktivistinen suuntaus vakiintui 1990-luvulla. Yhtenä keskeisimpänä kirjoittajana oli Alexander Wendt. Hänen John J. Mearsheimerin kans-

⁶² Tämä luku pohjautuu kirjoittajan aiempaan artikkeliin ”Konstruktivismi” teoksessa *Näkökulmia suomalaiseen strategian tutkimukseen*. toim. Sivonen, Pekka (2013)

sa käymänsä väittely *International Security* -lehdessä rakensi osaltaan konstruktivistisen suuntauksen asemaa kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa.⁶³ Wendtin erään artikkelin nimi ”*Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics*” tiivistää oivallistavalla tavalla konstruktivistisen perusnäkökuvan ja sen suhteen perinteiseen realistiseen koulukuntaan, jossa kansainvälinen politiikka nähdään valtioiden välisenä kamppailuna anarkian keskellä.⁶⁴

Nimitys konstruktivismi kertoo jo karkeasti, mistä suuntauksessa on kysymys. Konstruoida – rakentaa – kertoo suuntauksen taustalla olevasta näkökuvasta, jonka mukaan ei ole olemassa objektiivisesti tarkasteltavaa maailmaa tai asioita, vaan asiat rakentuvat merkityksistä, joita me niille annamme.⁶⁵ Tässä alaluvussa tarkasteltavaa konstruktivismiin suuntausta kutsutaan usein englanninkielisessä kirjallisuudessa sosiaalisesti konstruktivismiksi (engl. *social constructivism*).⁶⁶ Termi viittaa merkityksien rakentumistapaan sosiaalisessa vuoropuhelussa muiden kanssa. Yhteisöinä ja yksilöinä me annamme asioille merkityksiä. Konstruktivismi pyrkii löytämään vastauksia esimerkiksi strategian tutkimuksen kannalta olennaiseen kysymykseen siitä, miten asioista tulee turvallisuuskysymyksiä. Konstruktivistisen näkökuvan mukaan turvallisuuskin on sosiaalisesti rakennettu kokonaisuus.

Konstruktivismi osana suomalaista strategian tutkimusta

Konstruktivismiin tarjottavia tulokulmia erityyppisiin strategian ja turvallisuuspolitiikan aiheisiin ovat hyödyntäneet lukuisat suomalaisetkin tutkijat ja kirjoittajat. Esittelen tässä niistä muutaman. Valikoima ei ole missään mielessä kattava, vaan se pyrkii paremminkin antamaan kuvan siitä, minkälaisia erityyppisiä näkökulmia konstruktivistisen teorian käyttö voi avata tutkimuskohteesta. Tämän tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista pohtia, kuinka Raitasalon käsittelemä nykyaikaisen sodan kuva tai Sirénin tarkastelema identiteetti ovat osaltaan vaikuttaneet esimerkiksi suomalaisen keskusteluun kriisinhallintaoperaatiosta Afganistanissa. Toisaalta Limnellin tarjoama näkemys uhkakuvien muodostamiseen tarjoaa tärkeän näkökuvan kansanedustajien puheissakin käyttämiin uhkiin ja viitekohteisiin. Kaikkien näiden osatekijöiden vaikutusta suomalaisesta Afganistan-keskustelusta tehtäviin johtopäätöksiin avataan tarkemmin tämän työn teorialuvussa sekä osana analyysilukua.

⁶³ Mearsheimer (1995), Wendt (1995) Mearsheimer (1995b)

⁶⁴ Wendt (1992), Vuori (2008) s. 94 perusteellinen kuvailu väittelystä

⁶⁵ Pettmann (2000) s. 11

⁶⁶ Wendt (2006) s. 90

Nimensä mukaisesti konstruktivismi pyrkii avaamaan rakenteita tai toimintatapoja tässä tapauksessa strategian ja turvallisuuspolitiikan alalla. Teoriana se pyrkii vastaamaan *miksi?*-kysymyksen lisäksi kysymykseen *miten?*⁶⁷ Erikoistutkija Tommi Koivula on käsitellyt laajemmin kriittisen turvallisuuden tutkimuksen kenttää ja siihen erityisesti valtionhallinnossa liittyvää problematiikkaa.⁶⁸ Vaikka Koivula jaottelee konstruktivismin ja turvallistamisen erillisiin joskin toisiinsa kytkeytyviin suuntauksiin, niin tässä niitä käsitellään saman kattokäsitteen alla osana suomalaista strategian tutkimusta. Koivula nimeää yhteisiksi ominaispiirteiksi konstruktivismin ja turvallistamisteorian osalta intersubjektivisuuden ja näkemyksen asioiden sosiaalisesta rakentumisesta. Erottavaksi tekijäksi Koivula nimeää turvallistamisteorian keskittymisen dynaamisiin ja luonteeltaan aktiivisiin puheakteihin, konstruktivismin keskittyessä enemmän instituutioihin, normeihin ja identiteetteihin. Tämän työn laatija ei täysin allekirjoita Koivulan artikkelissaan esittää näkemystä ainakaan yksittäisen tutkimukseen tasolla. Pyrkimyksenä onkin tarkastella työn tutkimuskohdetta turvallistamisteorian pohjalta muokatulla työkalulla ja samalla etenkin johtopäätösten tasolla huomioida konstruktivismille tyypilliset institutionaaliset, normatiiviset ja identiteettiin liittyvät vaikuttimet osana vaikuttavia tekijöitä. Työn teoreettiseen taustaan ja käytettävään analyysityökaluun sekä sen osiin perehdytään tarkemmin luvussa 3.

Tämän alaluvun tarkoituksena onkin ennen kaikkea esimerkkitutkimuksia valottamalla antaa kuva konstruktivistisen tutkimusotteen mahdollisuuksista strategian tutkimuksen piirissä ja samalla liittää nyt käsillä oleva tutkimus osaksi laajempaa tutkimusperinnettä. Lisäksi luvussa esitellään konstruktivistisen tutkimuksen osakseen saamaa kritiikkiä.⁶⁹

Sodan kuva ja asevoimat konstruoituna kokonaisuutena

Sodan kuvaa ja siihen pohjautuvaa näkemystä asevoiman rakenteesta voidaan tarkastella rakennettuna tai laadittuna (konstruoituna) kokonaisuutena. Jyri Raitasalon väitöskirja ”*Constructing war and military power after cold war – The role of the United States in the shared western understanding of war and military power in the Post-Cold War Era*”⁷⁰ vuodelta 2005

⁶⁷ Wendt (2006)

⁶⁸ Koivula (2013) artikkeli ”Jälkisrukturaalinen turvallisuustutkimus – mahdollon käsite vai käsitteellinen mahdollisuus?” kirjassa *Näkökulmia suomalaiseen strategian tutkimukseen*. toim. Sivonen, Pekka (2013). Samassa yhteydessä julkaistiin myös työn laatijan artikkeli ”Konstruktivismi”, johon tämä alaluku pääosin perustuu.

⁶⁹ Perusteellisen esityksen konstruktivismin tieteenfilosofisen taustasta antaa Juha A. Vuori (2008) artikkelissaan, jossa hän käsittelee konstruktivismin olemuksen ja kehityksen kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa.

⁷⁰ Raitasalo (2005)

käsittelee juuri kylmän sodan jälkeistä länsimaisen sodan kuvan muutosta ja sen pohjalta esitettyä näkemystä asevoimien kehittämisestä.

Raitasalon tutkimusongelmana on ”Miten ja millaisten mekanismien kautta sotilaallisen voiman merkitys on muuttunut kylmän sodan päättymisen jälkeen?”.

Raitasalo pilkkoo ongelman neljään tutkimuskysymykseen:

- 1) Miten läntisen ajattelun jaetut ymmärrykset sodasta ovat muuttuneet kylmän sodan jälkeen?
- 2) Mitkä ovat sotilaallisen voiman keskeiset kulmakivet nykyisessä kansainvälisessä järjestelmässä?
- 3) Kuinka näistä keskeisistä sotilaallisista suorituskyvyistä tuli sotilaallisen voiman ilmentymiä?
- 4) Kuinka yhdysvaltalainen keskustelu sodan kuvan muutoksesta (engl. *revolution in military affairs, RMA*) on vaikuttanut läntiseen käsitykseen sotilaallisesta voimasta?⁷¹

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessään Raitasalo tarkastelee läntisiä jaettuja ymmärryksiä (engl. *shared understandings*) sodasta. Raitasalo määrittelee lännen historiallisesti eikä niinkään maantieteellisesti rakentuneena kokonaisuutena. Tutkimuksen tarkastelu on rajoitettu Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan. Toisissa yhteyksissä määrittely käsittää Naton ja Euroopan unionin. Sodan kuva sisältää tehdyn erottelun mukaan yhteisen näkemyksen

- 1) uhasta ja siihen valmistautumisesta
- 2) sodan luonteesta
- 3) keskeisistä sotilaallisen voiman osaskokonaisuuksista
- 4) teknologian tasosta
- 5) materiaalisten resurssien jakautumisesta kansainvälisessä järjestelmässä.⁷²

Raitasalo lähestyy kohdettaan myös sodan paradigman viitekehystä käyttäen. Kylmän sodan jälkeisissä keskusteluissa ravisteltiin vanhoja rakenteita ja järjestelmiä. Osana kokonaisuutta työssä tarkastellaan kansainvälisten järjestelmien ja sosiaalisten rakenteiden muutosta. Niiden muutos on kytköksissä kylmän sodan aikaisten normien ja sääntöjen muutokseen. Tutkimuk-

⁷¹ Raitasalo (2005) s. 9

⁷² Raitasalo (2005) s. 316

sessä tarkastelu tapahtuu diskurssianalyysin keinoin analysoimalla julkaistuja virallisia strategia-asiakirjoja kylmän sodan aikaista perusnäkemystä vasten.⁷³

Raitasalo esittelee väitöskirjassaan myös sen, kuinka yhdysvaltalaisesta sodankäynnin vallankumouksen (The Revolution in Military Affairs, RMA) rakennettiin muutoksen perusta koko länsimaisen sodan kuvan ja sitä kautta länsimaisten asevoimien muutokselle. Yhdysvaltojen sisällä keskustelu voimistui Persianlahden sodan jälkeen. Raitasalo katsoo RMA:n toimineen muutoksen pohjana niin hyvin, koska se takasi samaan aikaan jatkuvuutta valtiokeskeisyyden muodossa. RMA:a käytettiin rakentamaan uutta näkemystä sodan luonteesta. Samalla rakentui näkemyksiä asevoimien aktiivisemmän käytön suuntaan. Tarve tällaiseen aktiivisuuteen oli havaittu uudentyyppisten konfliktien myötä. Myös Yhdysvaltojen eurooppalaisille kumppaneille oli syntynyt halu kyetä vastaamaan uusiin tilanteisiin. Tähän RMA näytti tuolloin tarjoavan vastauksen.⁷⁴

Raitasalo perehtyy tutkimuksessaan myös konstruktivistiseen käsitykseen voimasta ja erityisesti sotilaallisesta voimasta. Voiman (engl. *power*) käsite on perinteisesti ollut realistisen suuntauksen kovinta ydintä. Aiemmin mainitussa debatissaan Wendt yhtyy monilta osin Mearsheimerin esittämiin käsityksiin voimasta. Erotukseksi perinteisistä kovan materialistisesta voimakäsityksestä Raitasalokin tukeutuu Wendtin käsitykseen materiaalsen voiman rakentamisen ja käytön sosiaalisesti rakentuneesta perustasta ja kehittämisestä. Voima ei rakennu suoraan materiaaliselle pohjalle, vaan kyse on siitä, millaisia merkityksiä ja käsityksiä kullekin materiaalille annetaan. Sotilaallisen voiman kohdalla tämä voi tarkoittaa sitä, että uudessa diskurssissa esimerkiksi taistelupanssarivaunulla ei ole enää samanlaista merkitystä toimijan voimaa arvioidessa kuin aiemmin. Jos uhkakuvat muuttuvat laajamittaisesta konventionaalista sodasta terrorismin muodostamaan uhkaan, on tällä vaikutuksia siihen, millaista kalustoa hankitaan ja kuinka paljon. Uusien sosiaalisten rakenteiden ja normien vallitessa kyky iskeä yhdellä ohjuksella toiselle puolelle maailmaa voikin olla suurempaa voimaa kuin iskeä panssaridivisioonalla 200 kilometrin päähän.⁷⁵

Raitasalon väitöskirja toimii tässä luvussa esimerkkinä konstruktivistisen suuntauksen tarjoamista mahdollisuuksista perehtyä itsestään selvinä pidettyjen yhteisten ajattelutapojen ole-

⁷³ Raitasalo (2005s. 185, ks. myös s. 317

⁷⁴ Raitasalo (2005) s. 203. Persianlahden sodasta puuttia saaneen keskustelun Raitasalon katsoo siirtyneen ratkaisukohtaan vuoden 1995 Puolustusraportissa ks. s. 208.

⁷⁵ Raitasalo (2005) s. 90

massaoloon ja rakentumiseen. RMA:a on usein käsitelty luonnonlain kaltaisena ilmiönä, joka vain riippumattoman deterministisesti kuvaisi vaatimukset tulevaisuuden sodankäynnille ja armeijoille. Raitasalon tutkimuksessa kuvataan hyvin, ettei kyse suinkaan ole objektiivisesta kehityskulusta vaan hyvin määrätietoista strategiatyöstä, jossa sodan kuva on pyritty määrittelemään uudelleen Yhdysvaltain omien vahvuuksien kautta. Perinteinen realismiin pohjautuva tutkimus usein sivuttaa tällaiset kulloistakin keskustelua edeltäneet taustatekijät, ja näin se tarjoaa huomattavasti kapeamman tarkastelukulman vallitsevaan tilanteeseen.

Tässä työssä tarkasteltavissa eduskuntapuheissa ja niiden tulkinnassa Raitasalon valitsemaa tarkastelukulmaa voidaan käyttää hyväksi analysoitaessa keskustelua rauhaan pakottamisesta ja rauhanturvallisuuden uudistamisesta. Rauhanturvaoperaatioiden muutoksesta käytävä keskustelu voidaan nähdä osaksi keskustelua sodan kuvasta ja asevoimien käytön periaatteista. Osittain tämän suuntainen tulkinta tulee myös kyseeseen luvussa 4, jossa rauhanturvaamisen muutos nousee keskusteluun ja debatissa painottuvat puolueiden väliset erot sekä käydyn keskustelun ajankohta. Toisaalta koko keskustelu rauhanturvaamisen muutoksesta ja asevoimien käytöstä Afganistanissa voidaan nähdä osaksi laajaa länsimaista keskustelua sodan kuvan muutoksesta.

Identiteetit puolustuspolitiikan rakentajina

Identiteettien merkityksen ymmärtämisen politiikan ja erityisesti turvallisuuspolitiikan muotoutumisessa voidaan katsoa olevan pitkälti juuri konstruktivistisen teorian ja sitä käyttävien tutkijoiden ansiota. Suomalaisessa strategian tutkimuksessa esimerkkinä tällaisesta tutkimuksesta toimii everstiluutnantti Torsti Sirénin väitöskirja ”*State agent, identity and the ”new world order” – Reconstructing Polish Defence Identity after The Cold War Era*”⁷⁶ vuodelta 2009. Väitöskirjassaan Sirén tarkastelee puolalaista puolustusidentiteettiä kylmän sodan päätymisen jälkeen.

Pääkysymyksenä Sirénin tutkimuksessa on ”Miten Puola on asemoinut itsensä kansakuntana ja valtiotoimijana nykyisessä maailmanjärjestyksessä ja miten ulko- ja turvallisuuspoliittiset toimet ovat muuttaneet puolalaista puolustusidentiteettiä kylmän sodan jälkeisellä ajalla?”⁷⁷ Muita kysymyksiä, johon teoksessa vastataan ovat muun muassa seuraavat:

⁷⁶ Sirén (2009)

⁷⁷ Sirén (2009) s. 14

- 1) Miten kansallisidentiteetti kehittyy, ja kuinka pysyvää sellainen on?
- 2) Kuinka yhtenäisenä käsitteenä valtio, valtiollinen ja kansallinen identiteetti voidaan ylipäätään nähdä?
- 3) Mikä sai Puolan identifioitumaan idän sijasta länteen?
- 4) Mihin puolalainen kansallisidentiteettirakenne pohjautuu?
- 5) Kuinka erilaiset perinteiset näkemykset ja opit rajoittavat tai rakentavat puolalaista puolustusidentiteettiä?
- 6) *Miten puolalaisten määrittelemät ”toiseudet” ovat muuttuneet?*⁷⁸

Keskeisiä tekijöitä identiteetin muodostumisessa ovat historia, geopolitiikka ja erilaiset kansalliset kertomukset. Sirén on tutkimuksessaan etsinyt puolalaisia narratiiveja (kertomuksia, tarinoita) (engl. narrative), jotka kuvastavat puolalaista identiteettiä. Tutkijan mukaan näiden identiteettien tutkiminen on mielekästä, koska ne heijastuvat myös valtion uhkakuviin ja viholliskuviin.⁷⁹ Identiteettejä ovat luoneet erilaiset suuret kertomukset (engl. grand narratives), joiksi Sirén Puolan kohdalla lukee seuraavat:

- 1) tarinat kristinuskon etuvartiona toimimisesta
- 2) näkemys Puolasta lännen pelastajana
- 3) Puola idän ja lännen uhrina.⁸⁰

Samankaltaisia kertomuksia löytyy jokaiselta kansakunnalta. Suomen tapauksessa esimerkiksi pitkä historia Venäjän kainalossa ja viime sodat, erityisesti talvisota, muodostavat omat suomalaiskansalliset narratiivinsa. Omanlaisensa kertomus oli myös kylmän sodan aikana ylläpidetty puolueettomuuskertomus. Historialle voidaan myös luoda jälkikäteen identiteettiä luova merkitys, kuten 1800-luvun kansallisromanttisella kaudella.⁸¹

Identiteettejä ylläpitäviksi voimiksi tai instituutioiksi väitöskirjassa todetaan Puolan valtio itsessään, armeija ja katolinen kirkko. Niistä voimakkaimmaksi katsotaan katolinen kirkko. Erityisesti poliittisen vaihtuvuuden rinnalla korostuu kirkon pysyvyys ja vakaus. Sen lisäksi,

⁷⁸ Sirén (2009) s. 14–19

⁷⁹ Sirén (2009) s. 310

⁸⁰ Sirén (2009) s. 233. Neljännen suuren kertomuksen eli tarinan uskonnollisesti suvaitsevaisesta Puolasta Sirén tuomitsee myytiksi.

⁸¹ Sirén (2010) Suomen sodan aikana vuosina 1808–1809 ei kansallisuusaate ollut vielä rakentunut, mutta sotaa ja siihen liittyviä tarinoita esimerkiksi Runeberg hyödynsi tehokkaasti.

että mainitut instituutiot pitävät yllä ja voimistavat olemassa olevaa kansallisvaltion identiteettiä, ne myös ovat luoneet itselleen vahvan sisäisen identiteetin, jossa saattavat painottua eri tekijät kuin koko valtion identiteetissä.⁸² Sirénin havainnon mukaan katolisen kirkon voidaan katsoa painottavan Euroopan unionia enemmän kuin valtio tai asevoimat, jotka puolestaan asettavat omissa politiikan painotuksissaan etusijalle Nato- ja transatlanttiset suhteet.⁸³

Keskeinen käsite identiteetin muodostumisessa on myös toiseuden käsite. ”Minän” tai ”meidän” määrittelyssä on olennaista usein myös ”muiden” luominen. Identiteetti määritellään usein vastakohtana jollekin toiselle. Sirénin mukaan puolalaiset ovat rakentaneet tällaisia ”toisia” esimerkiksi Venäjästä ja Saksasta. Toiseuteen saattaa liittyä myös erilaisia komplekseja, kuten Puolan tapauksessa moraalinen yliveraisuus, alemmuuden tunne tai suurvaltakompleksi. Tällaiset tekijät vaikuttavat myös politiikan rakentamiseen ja muihin toimijoihin suhtautumiseen. Puolan politiikasta Sirén on löytänyt vaikutuksia muun muassa suhtautumisessa naapureihin, Saksaan, Venäjään ja eri vähemmistökansallisuuksiin. Lisäksi tällaiset käsitykset vaikuttavat poliittisiin linjavalintoihin Euroopan unionin ja Naton kohdalla.⁸⁴

Sirénin väitöskirja on otettu mukaan tähän alalukuun antamaan esimerkki konstruktivistisessä tutkimuksessa hyvin keskeisellä sijalla olevaan identiteettien merkitykseen. Väitöskirja kuvaa puolalaisen kansallisen identiteetin rakentumista ja identiteetin vaikutusta maan ulko- ja turvallisuuspoliittiseen päätöksentekoon. Koska konstruktivistisen perusoletuksen mukaisesti asiat ovat sosiaalisesti rakennettuja, on keskeisestä tuntee niiden rakentajien eli toimijoiden ajattelua ohjaavat perusoletukset. Tällöin puhutaan identiteeteistä.⁸⁵ Sirénin väitöskirjassa tällaisten identiteettien rakentumistapaa on tarkasteltu yhden valtion osalta. Ei kuitenkaan ole liioittelua väittää, että identiteettien rakentumismekanismit ovat varsin samankaltaisia useissa maissa, vaikka itse identiteetit olisivatkin erilaisia. Taustalla vaikuttavat historialliset tapahtumat ja erityisesti se, kuinka niitä hyväksi käyttäen rakennetaan oma kansallinen kertomus, johon yksilöt ja yhteisöt voivat kiinnittää omat tulkintansa arvoistaan. Perinteisesti tällaisten kansallisten suurten kertomusten ja identiteetin rooli on sivutettu valtiokeskeistä ja rationaalista valintaa edustavassa sekä samalla realismiin pohjaavassa strategian tutkimuksessa tai niiden muodostumista ei ole tarkasteltu, vaan niitä pidetty annettuina vakioina.

⁸² Sirén (2009) s. 235

⁸³ Sirén (2009) s. 307 taulukko 8

⁸⁴ Sirén (2009) s. 307 taulukko 8. Sirén on koonnut tähän taulukkoon keskeisimmät väitöskirjansa havainnot kertomuksista, toiseuksista ja viitekohteista.

⁸⁵ Sirén (2009) s. 61, ks. myös Vuori (2008) s. 103

Suomalaisen Afganistan-keskustelun osalta kansallinen identiteetti ja kertomukset nousevat esiin erityisesti eduskuntakeskusteluissakin tiiviisti käytetyssä ”rauhanturvaamisen suurvalta”-puheessa. Lisäksi varsinkin ISAF-operaation aloitusvaiheessa korostettiin suomalaisille erityisesti sopivia siviili-sotilasyhteistyötehtäviä (CIMIC-tehtävät). Keskustelu rauhanturvaamisen suurvallasta on politiikan teossa jo vakiintunut fraasi, jota vaikutetaan käytettävän selkeästi operaatioihin osallistumisen perusteena. Viime aikoina osallistumisen vähentyessä kritiikki ja analyysi tällaista puhuntaa kohtaan on kuitenkin lisääntynyt⁸⁶. Identiteettien rakentamisessa olennaista toiseuden luomista voidaan puolestaan huomata ISAF ja OEF operaatioiden eroavuutta korostavissa puheenvuoroissa. Taustalle voidaan rakentaa ajatuskuluksi ”me rakennamme rauhaa - he pommittavat ja käyvät sotaa”. CIMIC-tehtävien sopivuuden korostamisen voidaan tulkita liittyvän samalla tavoin tähän toiseuden rakentamiseen. Identiteetit ja narratiivit ovat osaltaan mukana luvussa 3 käsiteltävässä turvallistamisteoriassa, jonka pohjalta tämän tutkimuksen analyysityökalu on rakennettu. Ne huomioidaan erityisesti osana vaikuttavia tekijöitä⁸⁷.

Uhkakuvilla rakennettu politiikka ja politiikalla rakennetut uhkakuvat

Turvallisuuspolitiikan suunnittelussa erilaiset uhkakuvamallit ovat keskeisessä asemassa. Sana turvallisuus (engl. *security*, erotuksena sanasta *safety*) sisältää itsessään rakennetun merkityksen suojautumisesta jotakin uhkaa vastaan. Konstruktivistisen käsityksen mukaan tällaiset uhkakuvat ovat aina rakennettuja ja arvoitettuja määritelmiä. Jarno Linnéll toteaaakin suomalaisista 2000-luvun alun turvallisuuspolitiikkaa käsittelevässä väitöskirjassaan ”*Suomen uhkakuva-**politiikka 2000-luvun alussa*”, että niin sanottujen virallisesti hyväksytyjen uhkakuvien takana on aina mukana myös poliittista vaikuttamista sekä arvioita resursseista. Linnéllin tutkimus keskittyy erityisesti vuoden 2004 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon valmisteluprosessiin.⁸⁸

Linnéllin näkemyksen mukaan tutkimussuunta on painottanut erityisesti valtion sisäistä poliittista toimintaa ja siihen liittyviä merkityksiä uhkakuvien muodostuksen taustalla. Erityises-

⁸⁶ Vesa (2007), Katso myös Salenius-Pasternakin haastattelu ” Suomen maine rauhanturvaamisen suurvaltana murentunut” Helsingin Sanomat 15.4.2012

⁸⁷ Tästä tarkemmin luvussa 3. Narratiivit ja identiteetit vaikuttavat keskeisesti siihen millainen sosiaalinen asema turvallistajalla on ja mitkä viitekohteet koetaan legitimeiksi ja mitkä uhkat vaikuttaviksi.

⁸⁸ Linnéll (2009)

ti Limnell nostaa esiin viisi lähtökohtaa, joiden hän katsoo tiivistävän vaikuttavat seikat uhkakuvien taustalla. Näitä seikkoja ovat:

- 1) toimijoiden välinen vuorovaikutus (sosiaalisuus)
- 2) kulttuurisidonnaisuus
- 3) uhkakuvien poliittisuus ja siihen liittyvät intressit sekä valinnan mahdollisuudet
- 4) identiteetin rakentaminen osana päätöksentekoa (identiteettipolitiikka)
- 5) uhkailmaisujen vaikutus uhkakuvien muodostumiseen (merkitysten anto kielellisille ilmaisuille).⁸⁹

Limnell käyttää tutkimuksessaan konstruktivistista lähestymistapaa keskeisenä taustaoletuksena. Toisaalta hän toteaa sen olevan tarkoituksenmukaisin lähestymistapa ja tarjoavan tutkimukselle teoreettista lisäarvoa.⁹⁰ Turvallistamisteorian osalta tutkimuksessa hyödynnetään Ole Waeverin ja Barry Buzanin laatimaa turvallisuuden tasoihin ja sektoreihin jakavaa mallia.⁹¹ Tutkimuksessa rakennetaan uhkakuvien rakentamisesta kokonaiskuvio, johon Limnell on liittänyt teoreettiseen viitekehykseen vaikuttavat tekijät.⁹²

Limnell määrittelee tutkimuksessaan turvallistamisen toiminnaksi, jolla asioita nostetaan niin sanotulle hyväksytylle uhkakuvalistalle. Olennaisesta tässä prosessissa on uhkakuvien puitteistaminen.⁹³ Limnellin tulkinta poikkeaa jonkin verran Kööpenhaminan koulukunnan ja erityisesti Ole Waeverin määrittelyistä, joissa uhkakuva on vain osa turvallistamistoimea, jolla hankitaan oikeutus jollekin poikkeustoimelle.⁹⁴ Toisaalta Juha Vuori on omassa väitöskirjassaan nostanut tällaisen agendalle nosto näkemyksen yhdeksi turvallistamistoimen mahdollisista tavoitteista.⁹⁵

Limnellin väitöskirjan neljä tutkimuskysymystä kuvastavatkin tutkimuksen sisältöä ja rakennetta. Konstruktivistinen taustaoletus kuvastuu kysymyksistä hyvin, ja niillä pyritään vasta-

⁸⁹ Limnell (2009) s. 34

⁹⁰ Ibid. s. 35

⁹¹ Ibid. s. 48, ks. myös Buzan, Waever et al. (1998). Limnell on työssään lisännyt alkuperäiseen kuvioon terveydelliset ja ravinnolliset osa-alueet sektorijanan päihin. Lisäys ei aivan toteuta kuvion yhtä alkuperäistä ideaa, jossa perinteinen turvallisuus ikään kuin laajenee kuvion keskiöstä ja vierekkäiset sektorit ja osa-alueet ovat toistensa kanssa läheisimmässä yhteydessä.

⁹² Limnell (2009) s. 137

⁹³ Ibid. s. 142–143

⁹⁴ Buzan, Waever et al. (1998), ks. myös Vuori (2011). Vuori on väitöskirjassaan tutkinut turvallistamisen rakenteita kiinalaisessa poliittisessä kontekstissa.

⁹⁵ Vuori (2011) p.196-201

maan juuri uhkakuvarakentamisen taustalla vaikuttaviin tekijöihin. Pääongelmansa Limnell muotoilee seuraavasti: ”*Miten Suomen uhkakuvat rakennetaan 2000-luvun alussa ja mikä on näiden uhkakuvien vastaavuus ulkoisten toimijoiden ja suomalaisten uhkakuviin ja - käsityksiin?*”. Tämän ongelman hän jakaa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) *Miten uhkakuvat rakennettiin vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selonteeseen ja eduskunnan hyväksymään mietintöön – miten päädyttiin esitettyyn uhkäsältöön?*
- 2) *Mitkä uhkakuvat osoittautuivat tässä turvallistamisprosessissa kiistanalaisimmiksi ja millä muodoilla toimijat toivat kiistanalaisuutta esille?*
- 3) *Millainen on Suomen uhkakuvarakentamisen ulkoisten avaintoimijoiden julistettujen uhkakuvien sisältö ja millaista turvallisuuskäsitystä ne heijastavat?*
- 4) *Miten yhteneväisiä kansalaisten uhkakäsitykset ovat vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitettyjen uhkakuvien kanssa?*⁹⁶

Limnellin tutkimuskysymykset kuvaavat itsessään hyvin konstruktivistisen otteen mukaista ongelmanasettelua. Tarkastelun pohjana on oletus uhkakuvien rakentamisesta. Asioita ja uhkakuvia ei käsitellä objektiivisina faktoina, vaan ne nähdään rakennettuina kokonaisuuksina. Sirénin väitöskirjan narratiivisuudesta poiketen Limnell etsii myös toimijoita, jotka ovat osana tätä turvallistamisprosessia. Lisäksi turvallistamisteorian mukaisesti Limnellin voidaan katsoa korostavan näiden ”turvallistajien” merkitystä vertaamalla heidän rakentamiaan uhkakuvia kansalaisten uhkakäsityksiin.

Johtopäätöksinään Limnell esittää väitöskirjassaan lukuisia osuvia havaintoja. Muun muassa suhtautumista Venäjään ja maan liittämistä erityyppisiin uhkakuviin tutkija kuvaa konstruktivismin tarjoamin välinein. Muutenkin Limnell toteaa uhkakuvien 2000-luvulla politisoituneen osaksi normaalia politiikan tekoa ja niihin kohdistuvan politikoinnin lisääntyneen. Limnell tarjoaa yhtä selitysmallia sille, miten eri tekijät ja toimijat vaikuttavat turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Väitöskirjassa esitetään myös suomalaisen turvallisuuskäsityksen rakentuneen kansainvälisen ja kansallisen väliselle kahtiajaolle. Kansainvälisen yhteistyön myötä turvallisuuskäsityksetkin jatkuvasti kansainvälistyvät ja uhkakuvat seuraavat etenkin länsimaista kehityssuuntaa. Samalla tutkija havainnoi käsitysten ja uhkakuvarakentamisen olevan aktiivisesti sopeutuvia. Esimerkkinä tästä mainitaan sisäisten

⁹⁶ Ibid. s. 141–144

uhkakuvien tulo turvallisuuspolitiikan piiriin 2000-luvulla.⁹⁷ Limnell antaa väitöskirjansa loppuksi myös joitain kehittämissideoita valtionhallinnolle ja erityisesti hän korostaa poikkihallinnollisuuden tarvetta uhkakuvamallien monimutkaistuesssa. Väitöskirja nostaa johtopäätöksissään selkeästi esiin myös uhkakuvien kiinteän liitoksen käytössä oleviin resursseihin ja niistä taisteluun.⁹⁸

Edellä esitetyistä tutkimuksista juuri Limnellin väitöskirja osuu lähimmäksi tämän tutkimuksen teemoja. Uhkakuvia rakennetaan myös eduskunnan Afganistan-keskusteluissa. Osin tämän tutkimuksen voi nähdä saman prosessin seuraavana vaiheena. Siinä missä Limnell tarkastelee selonteon valmisteluvaihetta ja siihen vaikuttaneita tekijöitä, tässä tutkimuksessa tulkitaan poliittisen prosessin seuraavaa vaihetta eli miten valtioneuvoston esittämää asiaa käsitellään eduskunnan keskusteluissa. Limnellin uhkakuviin vaikuttavista tekijöistä osa saattaa olla vastaavalla tavalla sovellettavissa myös muihin turvallistamistoimen osakokonaisuuksiin, kuten viitekohteisiin ja kuvattuihin vaikuttaviin tekijöihin. Käytettyjen osakokonaisuuksien sisältöihin vaikuttaneet lukuisat tekijät, joita arvioidaan analyysi- ja johtopäätösluvuissa. Lisäksi luvussa 2.1 esiteltujen ulkomaisten Afganistan-keskusteluiden vaikutusta kotimaiseen eduskuntakeskusteluihin pyritään arvioimaan. Limnell nimeää omassa tutkimuksessaan kansainvälisen vaikutuksen osatekijäksi uhkakuvien valinnassa ja esittämisessä.

Muita konstruktivistisia tutkimuksia suomalaisesta turvallisuudesta

Tässä luvussa esiteltäviä tutkimuksia samoja konstruktivistisia suuntauksia turvallisuustutkimuksessa on hyödynnetty Suomessa ennenkin. Erityisesti Kari Laitinen ja Arto Nokkala ovat jo 2000-luvun vaihteesta alkaen käsitelleet turvallisuutta rakennettuna kokonaisuutena. Laitinen on ollut suomalaisen turvallistamisteorian etujoukoissa.⁹⁹ Nokkala puolestaan on jo pitkään kirjoittanut identiteettien ja uhkakuvien merkityksestä turvallisuuspolitiikassa ja strategiassa.¹⁰⁰ Useat strategian tutkijat ovat rakentaneet juuri heidän tutkimuksilleen ja jopa ohjaukselle oman työnsä konstruktivismiin ja strategian tutkimuksen parissa.

Konstruktivismiin kritiikki

⁹⁷ Limnell (2009) s. 371–377

⁹⁸ Ibid. s. 394–396, ks. myös Puukka (2005)

⁹⁹ Laitinen (1999), (2005), (2006), (2009)

¹⁰⁰ Nokkala (2001), (2005), (2006), (2009)

Realismin koulukunnan edustajat ovat kritisoineet konstruktivismia erityisesti loputtomasta suhteellistamisesta. Onko mikään kovaa faktaa, jos kaikki on aina sosiaalisesti rakentunutta ainesta, jolle voidaan rakentaa uusia merkityksiä? Jo Mearsheimer Wendtin kanssa käymäsään debatisssa (ks. tämän alaluvun johdanto) kritisoi konstruktivismia loputtomasta asioiden suhteellistamisesta ja kovien materiaalistien faktojen puuttumisesta. Konstruktivismin relativistista luonnetta on arvosteltu ja samalla sen on väitetty tekevän mahdottomaksi minkäänlaisten todennettavien väitteiden esittäminen. Esimerkiksi jos panssarivaunujen merkityksen turvallisuudelle sanotaan olevan sosiaalisesti rakennetun, niin samalla voidaan myös tämän väitteen itsessään olevan sosiaalisesti rakennetun ja niin edelleen. Tähän niin kutsuttuun loputtoman regression ongelmaan konstruktivistit vastaavat, ettei heidän tarkoituksenaan olekaan pohtia koko fyysikaalisen maailman olemassaolon ongelmaa, vaan ainoastaan katsoa realistien niin sanottujen valmiiksi annettujen faktojen, kuten jonkin valtion identiteetin tai kansallisen edun, taustalle.¹⁰¹

Konstruktivismin avaamat näkymät suomalaisen strategian tutkimukseen tulevaisuudessa

Viimeisen vuosikymmenen aikana konstruktivismin teoria on tullut näkyväksi osaksi suomalaista strategian tutkimusta. Edellä esiteltujen tutkimusten ja tutkijoiden lisäksi lukuisat muut ovat lähestyneet turvallisuus- ja puolustuspoliittisia kysymyksiä samalta suunnalta. Toteutuneiden tutkimuksien lisäksi voidaan olettaa, että samalla teoria on vaikuttanut myös ajattelu-tapaamme. Myös ne tutkijat ja keskustelijat, jotka eivät teoriaa käytä tai kritisoivat sitä, ovat lähes pakotettuja kommentoimaan sitä. Tällä hetkellä konstruktivismin tulon suomalaisen strategian tutkimukseen voidaankin nähdä pysyvänä uutena näkökulmana tutkittavaan kohteeseen.

Konstruktivismi kansainvälisten suhteiden ja strategian tutkimuksessa syntyi aikanaan vuoropuhelussa uusrealistien kanssa. Myös jatkossa sen tärkeimmäksi rooliksi tutkimuksen kentällä voitaneen määritellä vuoropuhelun ylläpito. Vuoropuhelun keinoin voidaan välttää liian yksipuoliset ja ainoastaan materiaalisuuteen keskittyvät tulkinnat tai muuten liian yksinkertaistavat tulkinnat.

¹⁰¹ Vuori (2008) s.117–136 Vuori käsittelee myös käytyä positivistien ja relativistien välistä väittelyä hupaisan Tähtien Sota -rinnastuksen avulla.

Professori Sivonen toteaa strategian tutkimukselle tyypilliseksi pyrkimyksen poliittiseen relevanssiin ja päätöksenteon tukemisen.¹⁰² Tämä sidos päätöksentekoon on hyvä muistaa myös arvioitaessa konstruktivistisen tutkimuksen merkitystä osana suomalaista strategian tutkimusta. Parhaimmillaan konstruktivistinen tutkimus kykenee aukaisemaan päätöksenteon prosesseja tavalla, mihin pelkkä perinteinen materiaalisen voiman tarkasteluun keskittynyt perinteinen tutkimus ei aina anna vastauksia. Jos tätä kautta tutkijoiden lisäksi myös päätöksentekijät hahmottavat uudella tavalla toisten osapuolten motiiveja, identiteettiä tai tavoitteita, on konstruktivistinen suuntaus osoittanut tarpeellisuutensa osana päätöksentekoa tukevaa strategian tutkimusta. Oman päätöksenteon taustojen avaaminen puolestaan tarjoaa mahdollisuuden entistä tehokkaampaan suunnitteluun, seurantaan ja osuvampaan tulevaisuuden arviointiin.

¹⁰² Sivonen, Pekka (2013) artikkeli ”Tulevan ennakointi strategian tutkimuksen kohteena” ” teoksessa Näkökulmia suomalaisen strategian tutkimukseen. toim. Sivonen, Pekka

3 TEORIA JA METODI

3.1 Diskurssianalyysi turvallisuuden tutkimuksessa

Diskurssianalyysi ja konstruktivismi ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Konstruktivismia ja sen näkökulman mukaisia tutkimuksia esiteltiin jo edellisessä luvussa. Konstruktivismissa näkökulmana on, että jokainen ihminen tulkitsee ympäröivää todellisuuttaan eri tavoin ja näin rakentaa todellisuutta antamalla asioille merkityksiä ja liityntöjä. Perinteisessä jaottelussa selittävien ja ymmärtävien lähestymistapojen välillä diskurssianalyysi sijoittuu selkeästi ymmärtävien tapojen joukkoon.¹⁰³

Diskurssianalyysin käytölle turvallisuuden tutkimuksessa on vahvat perinteensä. Foucault on kiinnittänyt analyysissään huomionsa siihen, miten diskurssissa rakennamme merkityksiä turvallisuuden ydinkäsitteille kuten sodalle. Foucaultin analyysissa klassinen clausewitzilainen näkemys ”sodasta, joka on politiikan jatkamista muilla keinoin” asettuu keskeiseksi osaksi tätä diskurssianalyyttistä tulkintaa. Sodan diskurssista onkin laadittu runsaasti erilaisia analyyseja erityisesti viime vuosina ”terrorismin vastaisen sodan” osalta.¹⁰⁴ Tarkastelut liittyvät sekä menetelmällisesti että aihepiiriltään myös tämän tutkimuksen analyysiosioon, jossa tarkastellaan muun muassa erilaisia viitekohteita, joita kansanedustajien puheista on löydettävissä.

Edellä mainitun kaltaisen tiettyjen turvallisuuden peruskäsitteiden merkitysten ja käytön lisäksi diskurssianalyyttisiä menetelmiä on käytetty havainnoimaan muutosta sekä tunnistamaan rakenteita. Esimerkkinä tällaisesta tekstien diskurssianalyyttistä tulkintaa hyödyntävästä tutkimuksesta voidaan mainita filosofian tohtori Olli-Matti Mikkolan ansiokas väitöskirja Venäjän sotilasreformin diskursiivisesta rakentumisesta venäläisessä sanomalehdistössä vuosina 2008–2012.¹⁰⁵ Mikkola analysoi väitöskirjassaan 220 lehtiartikkelia ja muodosti niiden pohjalta kuvan keskustelun rakenteesta. Keskustelun rakenteen hahmottamisella ja teemojen

¹⁰³ Muun muassa Pursiainen, Christer & Forsberg, Tuomas (2015) ”Ulkopolitiikkaa norsunluutornista”. Mainio kansainvälisten suhteiden ja ulkopoliittikan perusteos käsittelee jakoa sivulta 29 alkaen.

¹⁰⁴ Foucaultia ja sodan diskurssia sekä terrorismin vastaista sotaa käsittelee Neal (2008) artikkelissa ”Goodbye War on Terror”. Tämä terrorismin vastaisen sodan retoriikka on myös yksi tarkasteltavista viitekohteista eduskuntapuheita analysoitaessa.

¹⁰⁵ Mikkola (2014) Vaikka Mikkolan väitöskirja on laadittu Kieli- ja käännöstieteiden laitokselle ja siten on osaksi kielitieteellinen, on tutkimus erittäin vahvasti strategian tutkimuksen alaan sidoksissa sekä aiheeltaan että johtopäätöksiltään.

jäsentämisellä Mikkola arvioi olevan myös mahdollisia hyötyjä venäläisen valtiojohdon päätöksentekoa ennustettavuutta arvioitaessa. Laajan materiaalinsa, käytettyjen menetelmiensä sekä osittain myös tutkimuksensa tavoitteiden osalta Mikkolan väitöskirjan voidaan katsoa olevan erittäin hyödyllinen myös tämän tutkimuksen kannalta.

Diskurssianalyysi tarkastelee sanotun lisäksi myös sitä mitä ei ole sanottu¹⁰⁶. Eduskunnan Afganistan-keskusteluiden kohdalla tällaisten ääneen lausumattomien vaikuttamien kohdalla ei ole välttämättä kyse täysin sivuutetuista kokonaisuuksista. Osittain tämän johtuu aineiston laajuudesta, mikä johtaa siihen, että eri aihepiirejä käsitellään ainakin maininnan tasolla josakin vaiheessa keskustelua. Kyse on enemmänkin siitä, vaikuttaako jokin julkilausumaton seikka myös niihin puheenvuoroihin, joissa sitä ei lausuta ja saako se näin määrällistä esiintymistään laajemman vaikutuksen. Tässä tutkimuksessa lausumattomien seikkojen hahmottamiseksi olenkin perehtynyt ulkomaiseen Afganistan-keskusteluun, jota esiteltiin edellä alaluvussa 2.1. Tarkempi vertailu ja poissaolevien viitekohteiden, uhkien ja vaikuttavien tekijöiden analysointi tapahtuu johtopäätösluvussa.

Diskurssianalyysin käytölle voidaankin nähdä yleisesti tutkimuksen kannalta lukuisia perusteita, kuten Norman Fairclough on todennut. Fairclough nimeää neljä keskeistä syytä, miksi diskurssianalyysin tulisi nauttia jopa nykyistä laajempaakin arvostusta. Hän jaottelee nämä perustelut teoreettisiksi, metodologiseksi, historiallisiksi ja poliittisiksi syiksi. Teoreettisena perusteena Fairclough näkee, että tekstit ovat kiinteästi sidoksissa kaikkeen sosiaaliseen toimintaan ja toiminnan välityksellä myös yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Nämä rakenteet ovat usein sellaisenkin tutkimuksen kohteena, joka ei ole perinteisesti käyttänyt diskurssianalyttisiä menetelmiä. Metodologiseksi syyksi Fairclough puolestaan nimeää sen yksinkertaisen seikan, että erilaiset tekstit useimmiten muodostavat tutkimuksen tärkeimmän lähteen. Historiallisiksi syynä diskurssianalyttisten menetelmien käytölle puolestaan esitetään tekstin kyky ilmaista muutoksia ja liikehdintää yhteiskunnallisissa rakenteissa. Poliittisen syyn osalta Fairclough toteaa tekstien kautta harjoitettavan poliittista kontrollia ja hallintaa. Tästä syystä niiden tutkiminen onkin tärkeä osa kriittisten tutkimussuuntausten välineistöä.¹⁰⁷ Kuten seuraavissa alaluvuissa lukija tulee huomaamaan, tämän tutkimuksen teoreettisena analyysivälineenä toimivan turvallistamisteorian taustalta löytyy kaikkia edellä mainittuja syitä, ja teorian kehittäjät myös itse nimeävät vastaavia perusteluita lähestymistavalleen.

¹⁰⁶ Koivula (2016) Käsittelee asiaa perusteellisesti Euroopan unionin sotilaallisen voiman käytön näkökulmasta.

¹⁰⁷ Fairclough (1995) p. 208-209

3.2 Turvallisuus puheaktina eli turvallisuus rakennettuna kokonaisuutena

Konstruktivistisen turvallisuustutkimuksen sisällä vaikuttavista suuntauksista tai koulukunnista olen valinnut tämän tutkimuksen teoreettiseksi lähtökohdaksi turvallistamisteorian. Teoriaa on muotoiltu etenkin niin sanotun Kööpenhaminan koulukunnan parissa.¹⁰⁸ Kööpenhaminan koulukunnan ydinajatus on siinä, että turvallisuus on puheakti. Tällä tarkoitetaan sitä, että asioista tulee turvallisuuskysymyksiä vasta, kun ne nimetään eli konstruoidaan sellaisiksi. Tässä tulkintakehyksessä tietyllä alueella sijaitsevat asejärjestelmät eivät itsessään ole turvallisuuskysymys ennen kuin niistä tietyn rakenteen omaavan puheaktin kautta on tuotettu turvallisuuskysymyksiä. Tätä turvallistamisen kokonaisuutta ja sen eri osatekijöitä esitellään seuraavissa alaluvuissa. Näihin pohjautuen tämän luvun yhteenveto-osiossa esitellään teorian pohjalta rakennettu analyysityökalu, jonka avulla luvussa 5 analysoidaan eduskunnassa pidettyjä puheita ja pyritään tekemään havaintoja suhteessa käytettyyn analyysityökaluun ja aikaan.

Turvallistamisteoria on kriittinen teoria. Teorian tarkoituksena ei ole väittää, ettei perinteisellä niin sanotun kovan turvallisuuden faktoihin perustuvalla analyysillä olisi arvoansa, vaan paremminkin täydentää turvallisuuden tutkimuksen avulla saavutettavaa kuvaa.¹⁰⁹ Se erottautuu perinteisestä kansainvälisten suhteiden teorioista näkökulmiltaan ja tavoitteiltaan. Kööpenhaminan koulukunta nimeää yhdeksi tavoitteekseen turvallistamisten purkamisen.¹¹⁰ Tällä tavoitteella ymmärretään tilannetta, jossa yhä suurempi osa turvallisuuskysymyksistäkin käsiteltäisiin tavanomaisten politiikan kysymysten tavoin ilman niille tyypillisiä poikkeuksellisia rakenteita ja muotoja.¹¹¹

Poikkeustoimi

Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamistoimessa on kyse jonkin poikkeustoimen oikeuttamisesta. Tässä mielessä prosessi eroaa pelkästä asian politisoinnista.¹¹² Poikkeustoimessa turvallistaja esittää jotakin nimenomaista poikkeustoimea, jotta legitiimiin viitekohte-

¹⁰⁸ Vuori (2011). Vuori on väitöskirjassaan tutkinut turvallistamisen rakenteita kiinalaisessa poliittisessä kontekstissa. Vuoren väitöskirja on kattavin ja perusteellisin esitys, joka turvallistamisteoriasta on viimeaikoina julkaistu. Vastaväittäjänä väitöksessä toimi Ole Waever. Kööpenhaminan keskeisiä vaikuttajia ovat olleet juuri Waever (1989) (1997) ja Barry Buzan (1991), (1998). Puheaktista ks. Austin (1975), Searle (1996).

¹⁰⁹ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) erityisesti p. 29-30

¹¹⁰ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 29

¹¹¹ Vuori (2011) p. 106-

¹¹² Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 23-27

seen kohdistuva uhka saadaan poistettua tai estettyä. Afganistan-keskustelun yhteydessä esimerkiksi uhkana saatettiin esittää terrorismi tai huumeet, joilla oli vaikutusta Suomen yhteiskunnalliseen ja sotilaalliseen turvallisuuteen sekä turvallisuuteen globaalilla tasolla.

Buzan ja Waever tarkastelevat poikkeustoimea etupäässä liberaaleissa demokratioissa, mutta samalla tunnistavat turvallistamisten tapahtuvan kaikilla turvallisuuden tasoilla ja sektoreilla. Juha Vuori on väitöskirjassaan vuodelta 2011 laajentanut turvallistamisprosessien tarkastelun ja erityisesti poikkeustoimien toteutuksen myös läntisten demokratioiden ulkopuolelle. Vuori tarkastelee väitöskirjassaan Kiinan sisäpolitiikan turvallistamistoimia.¹¹³ Jarno Linnéll puolestaan lainasi osia turvallistamisteoriasta pohtiessaan omassa väitöskirjassaan asioiden nousemista niin sanotulle uhkakuvalistalle suomalaisessa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa keskustelussa.¹¹⁴ Uhkakuvalistalle nostamisen lisäksi Vuori esitti omassa väitöskirjassaan turvallistamiselle myös muita tavoitteita. Tällaisia olivat tulevien toimien legitimisointi, pelote, kontrollipyrkimykset tai menneiden toimien jälkikäteinen legitimisaatio.¹¹⁵ Suomalaisen Afganistan-keskustelun osalta tarkastelen näitä eri motiiveja työn johtopäätösluvussa.

Entä miksi Suomen osallistuminen ISAF-operaatioon Afganistanissa ylipäätään olisi jonkinlainen poikkeustoimi? Olen tässä tutkimuksessa sekä työn liitteessä olevassa taulukossa luetellonut eduskuntapuheenvuoroissa olleet uhat ja viitekohteet. Lisäksi olen pyrkinyt kirjamaan omaan sarakkeeseensa, jos puheenvuorossa on ollut selkeä esitys siitä, miksi Afganistanin operaatioon osallistuminen on puhujan mielestä poikkeuksellista. Poikkeuksellisuuden liittyviksi tekijöiksi olen pidettyjen puheenvuorojen perusteella kirjannut esimerkiksi operaatiosuhteisiin rauhanturvaoperaatioihin verrattuna korkeammaksi esitetyn riskitason, korkeat kustannukset ja poikkeuksellisen päätöksentekomenettelyn. Päätöksentekoon liittyen valtioneuvoston selonteon antaminen sellaisenaan voidaan kriisinhallintalain perusteella todeta osoittavan jonkinlaista erityisyyttä, sillä kriisinhallintalaissa todetaan seuraavasti:

*”Ennen 2 §:ssä tarkoitetun Suomen osallistumista koskevan ratkaisuehdotuksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Jos ratkaisuehdotus koskee **sotilaallisesti erityisen vaativaa kriisinhallintatehtävää tai tehtävää, joka ei perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, valtio-***

¹¹³ Vuori (2011) erityisesti p.178-184

¹¹⁴ Linnéll (2009) Tarkemmin katso tämän tutkimuksen alaluku ”Konstruktivismi suomalaisessa strategian tutkimuksessa”

¹¹⁵ Vuori (2011) p. 194-222 Katso erityisesti sivun 195 taulukko.

neuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.”¹¹⁶ (Lihavointi CPE.)

Tässä työssä käytetyn turvallistamisteorian näkökulmasta voitaisiin katsoa, että kriisinhallintalain sisältämä kohta eduskunnan osallistamisesta päätöksentekoon sinällään sisältää jo määritelmän poikkeustoimesta tai tässä tapauksessa erityismenettelystä erityisen kriisinhallinta-tehtävien tapauksissa. Erityisen vaativan operaation määritelmästä ja selontekojen antamisesta keskusteltiinkin vuonna 2007, jolloin valtionneuvosto antoi toisen selontekonsa Afganistanin operaatioista ensimmäisen selonteon käsittelyn ollessa jo vuonna 2001.¹¹⁷ Lisäksi jo ensimmäisen selonteon käsittelyn aikana asian tärkeyttä korostettiin ja samalla paheksuttiin käsittelyn aikaan ulkomaan lomalla ollutta tasavallan presidentti Tarja Halosta.¹¹⁸

Myös muita institutionaalisia viitteitä ISAF-operaation poikkeuksellisuudesta on löydettävissä. Eräs vähemmän julkisuutta saanut virallinen tunnustus operaation poikkeuksellisuudelle ovat kunniamerkit¹¹⁹. Vaikka kunniamerkit ja niiden käyttöönotto varmastikin osoittavat valtioidenkin taholta Afganistanin operaation poikkeuksellisen luonteen, ei niiden perusteella yksinään voida todeta Afganistanin operaatioon osallistumista turvallistamisteorian tarkoittamassa mielessä poikkeustoimeksi. Etupäässä ne kertovat myös operaation pitkästä kestoista, joka on mahdollistanut toteuttaa myös tällaisia institutionaalisia muutoksia.

Koska pelkkä operaation poikkeuksellisuuden toteaminen ja kriisinhallintalain menettelyyn viittaaminen ei olisi tämä tutkimuksen kannalta kovinkaan hedelmällistä, olen kerännyt analyysitaulukkoon myös operaation poikkeuksellisuuteen viittaavat puheiden osat. On toki lukijan itsensä pohdittavissa onko Afganistanin operaatioon liittyvä keskustelu ja siinä käytetyt puheenvuorot turvallistamistoimia vai pelkästään tavanomaista poliittiseen keskusteluun kuuluvaa puhuntaa, mutta tämän tutkimuksen viitekehyksen ja analyysityökaluna käytetyn turval-

¹¹⁶ Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 211/2006 3§

¹¹⁷ Esim. Toimi Kankaanniemi (kd.) 13.11.2007 8/79/2007 vp

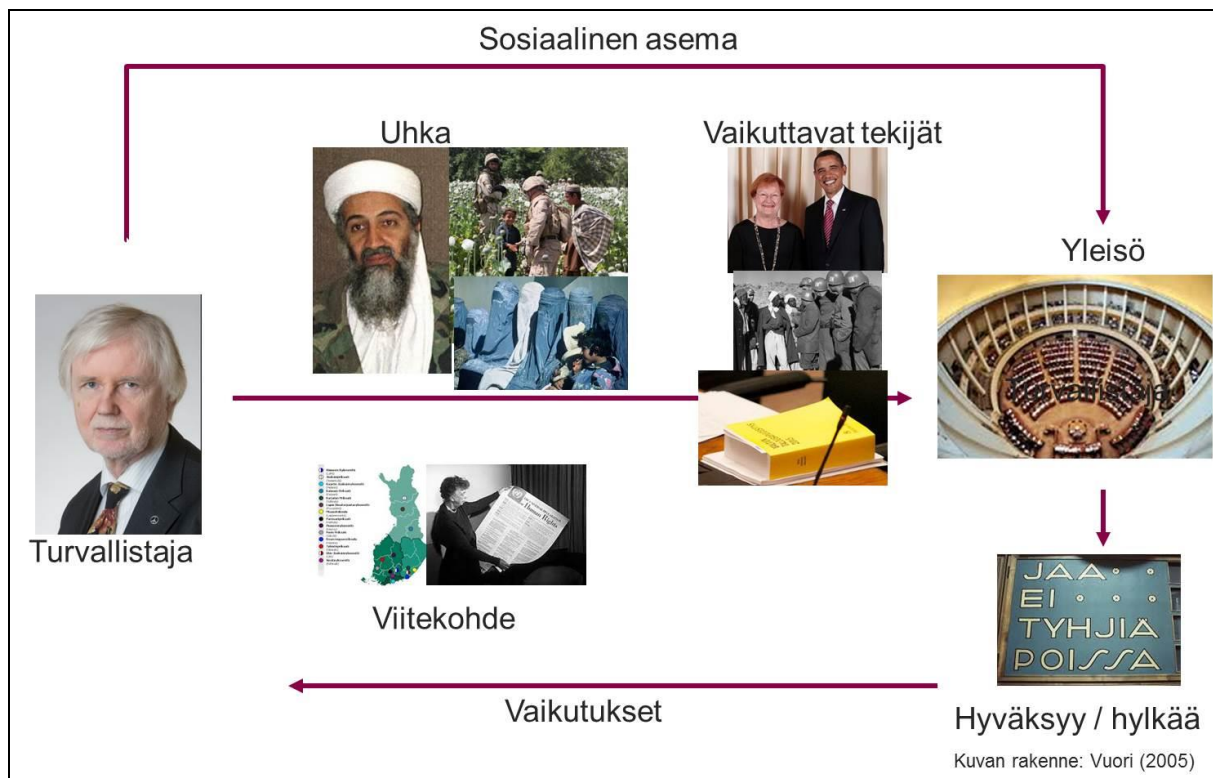
¹¹⁸ Esim. Raimo Vistbacka (ps.) 10.1.2002 14/161/2001 vp

¹¹⁹ Suomessa Vapaudenristejä jaettiin kriisinhallintaoperaatioissa taistelutoimissa kunnostautuneille keltaisessa ruusukenauhassa. Tämä oli ensimmäinen kerta vuoden 1945 jälkeen. Norjassa otettiin uudelleen käyttöön Sotaristi miekoin (nor. Krigskorset med sverd) . Kaikki aiemmat ristit oli jaettu toisen maailmansodan ansioista. Kyseessä oleva kunniamerkki nostettiin vuonna 2009 asetuksella korkeimmaksi kunniamerkiksi Norjassa. Tanskassa perustettiin kokonaan uusi urhoollisuusristi (tansk. Tapperhedskors) Afganistanin operaatioissa kunnostautuneille sotilaille. Norja ja Tanskan esimerkistä erityisen huomiotaan tekee se, että molemmat maat ovat aiemminkin osallistuneet vaativiin operaatioihin ulkomailla, kuten Persianlahden ja Irakin sotiin. Myös Saksassa perustettiin kokonaan uusi urhoollisuusmitali (saks. Ehrenkreuz der Bundeswehr für Tapferkeit). Jopa Rautaristin palauttamista ehdotettiin. Taistelussa kunnostautuneiden sotilaiden palkitseminen oli Saksan historiasta ja vallitsevasta ilmapiiristä johtuen erittäin poikkeuksellinen päätös, jota edisti pitkä poliittinen keskustelu.

listamisteorian näkökulmasta tarkastelu antaa varmasti uudenlaisen ja rakenteellisen tulkinta-kehyyksen keskustelulle.

3.3 Turvallistamistoimen osat

Turvallistamistoimessa on keskeisiä toimijoita ja osioita, jotka on esitetty yksinkertaistetusti alla olevassa kuviossa (kuvio 1). Lyhyesti kuvattuna turvallistaja eli henkilö, joka on tarvittavassa sosiaalisessa asemassa, suorittaa turvallistamispuheaktin. Puheaktissa turvallistaja nimittää uhkan, joka kohdistuu johonkin viitekohteeseen. Samalla turvallistaja esittää vaihtoehdoisen toimintamallin, jotta uhan toteutuminen voidaan välttää. Viitekohteen, johon uhka kohdistuu, pitää olla siinä mielessä legitiimi, että yleisö voi hyväksyä erityistoimet, joita turvallistaja esittää siihen kohdistuvan uhan perusteella. Viitekohteen legitiimiyteen ja uhan uskottavuuteen liittyvät yleisön silmissä vaikuttavat tekijät, joita voivat olla esimerkiksi historia tai yleisön viimeaikaiset kokemukset jostain osatekijästä. Yleisön hyväksyntä ratkaisee, saako turvallistaja oikeutuksen esittämilleen erityistoimille. Yleisö ja turvallistajalta vaadittava sosiaalinen asema vaihtelevat viitekohteesta ja esitetystä poikkeustoimista riippuen.¹²⁰

Kuvio 1. Turvallistamistoimen osat¹²¹

¹²⁰ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 21-47

¹²¹ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 23-27. Kuvan rakenne Vuori 2005. Valokuvat: Eduskunta, Puolustusvoimat, Wikimedia commons.

Turvallistaja

Turvallistaja on henkilö tai ryhmä, joka toteuttaa turvallistamispuheaktin.¹²² Kaikki toimijat eivät ole tasa-arvoisessa asemassa turvallistamisesta puhuttaessa. Jotta henkilö voi toteuttaa puhetoimen ja pyrkiä turvallistamaan jonkin asian, tulee hänellä olla sosiaalinen asema suhteessa yleisöön, jolta hän turvallistamistoimessa hakee hyväksyntää poikkeustoimelleen. Tällainen sosiaalinen asema voi myös vaihdella turvallisuuden sektorilta ja tasolta toiselle, vaikka yleisö pysyisikin samana.¹²³

Tässä tutkimuksessa aineistosta johtuen kaikki puheenvuorojen esittäjät ovat asemaltaan kansanedustajia tai ministereitä. Puhujien tai tässä tapauksessa turvallistajien sosiaalinen asema kuitenkin vaihtelee heidän kokemuksestaan tai asemastaan riippuen. Valiokunnan puheenjohtajalla tai entisellä ministerillä voi olla parempi sosiaalinen asema ja siten paremmat mahdollisuudet saada hyväksyntä puheelleen kuin ensimmäisen kauden riviedustajalla, jolla ei ole tunnettua asemaa käsiteltävään teemaan liittyen. Tämän kaltaisiin tuloksiin kansanedustajien sosiaalisesta asemasta on päädytty myös kansanedustajilta itseltään kerätyissä kyselyissä¹²⁴.

Aineistoa analysoitaessa havaitaan usean puhujan viittaavan ulkomaisiin asiantuntijoihin, johtajiin tai julkaisuihin perustellessaan näkökantojaan. Tutkimuksen viitekehyksen ja analyysityökalun kannalta tällainen viittaus voitaisiin nähdä osaksi sosiaalisen aseman rakentamista. Tällöin puhuja ikään kuin pyrkii lainamaan sosiaalista asemaa vetoamalla tunnettuun tai arvostettuun ulkoiseen henkilöön. Toisaalta tällainen viittaus voidaan analyysikehyksessä lukea kuuluvan myös vaikuttaviin tekijöihin. Käsittelen asiaa tutkimuksen analyysiluvussa ja liitän viittaukset ulkoisiin asiantuntijoihin tai tapaamisiin sosiaalista asemaa käsittelevään kohtaan. Usein puhujat viittaavat myös omiin kokemuksiinsa alueelta esimerkiksi valiokuntamatkojen yhteydessä, vaikka tuolla kokemuksella ei suoranaista vaikutusta käsiteltävään asiaan olisi-kaan. Esimerkkejä tämän kaltaisista viittauksista esittelen tarkemmin analyysiluvussa.

Keskeistä turvallistajien kohdalla on huomata, kuten tutkimuksen analyysikehyksen kohdalla muutenkin, etteivät turvallistajat itse välttämättä miellä olevansa turvallistajia. He eivät

¹²² Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 40

¹²³ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 31-35

¹²⁴ Makkonen, Raiskila ja Wiberg (2014). Muodollisen aseman lisäksi korostui aikaansaavuus ja kokemus. Artikkelin nosti esiin muun muassa kansanedustaja Mauri Pekkarisen /kesk

myöskään näin ollen tietoisesti pyri rakentamaan oikeutusta jollekin poikkeustoimelle. Kyseessä on vain tutkimuksen välineenä käytetty kehikko, joka toivottavasti tuo käsiteltävään aineistoon omanlaisensa näkökulman ja parhaassa tapauksessa avaa mielenkiintoisia näköaloja analyysin kohteeseen. Turvallistamisteoriaa käyttämällä ei siis pyritä löytämään mitään objektiivista totuutta puheiden takaa, vaan esittämään yksi tulkinta siitä.¹²⁵ Tämä onkin konstruktivistiselle strategian tutkimukselle tyypillinen piirre, joka on hyvä muistaa etenkin analyysi- ja johtopäätöslukuihin perehtyessä.

Uhka ja viitekohde

Turvallistamisteorian mukaisesti uhka on jonkin legitiimin viitekohteen olemassaoloa uhkaava toiminto tai tapahtuma. Kuten aiemmin mainittua, kyseessä ei ole niinkään objektiivisesti havaittavissa oleva tosiasia vaan turvallistajan esittämä väite, jossa hän kuvaa jonkin asian uhkaavan yleisön legitiimiksi kokemaa viitekohdetta. Uhka vaihtelee turvallisuuden tasoittain ja sektoreittain. Tasoista ja sektoreista sekä niiden erityispiirteistä kerrotaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.¹²⁶

Eri yleisöt kokevat eri asiat uhkaaviksi ja pitävät erilaisia viitekohteita legitiimeinä. Buzan ja Weaver mainitsevat mielenkiintoisesti jo vuonna 1998 julkaistussa kirjassaan yhtenä esimerkkinä suomalaisten ja sveitsiläisten suhtautumisen maahanmuuttoon. Käytetyssä esimerkissä suomalaisten sanotaan kokevan maahanmuuton uhaksi, vaikka maassa on vain 0,3 prosenttia maahanmuuttajia ja samaan aikaan Sveitsissä tällaisia uhkakuvia ei ole, vaikka maahanmuuttajien osuus on 14,7 prosenttia.¹²⁷

Tässä tutkimuksessa aineistoa analysoitaessa uhkiksi on mainittu muun muassa terrorismi ja huumeiden liittyvien turvallisuusongelmien leviäminen. Lisäksi uhkana nähdään erityisesti talebanin paluu valtaan ja erityisesti sen vaikutus naisten ja lasten asemaan. Näiden uhkakuvien viitekohteiksi on aineistosta ollut löydettävissä esimerkiksi kansainvälisen rikollisuus, globaali ja kotimaan turvallisuus. Aineiston analyysiluvussa tarkastellaan juuri tällaisten viitekohteiden ja uhkien yleisyyttä keskustelussa sekä niiden käytön muutoksia suhteutettuna aikaan. Tarkoituksena on selvittää, miten erilaiset esitetyt uhat ja viitekohteet ovat mahdollisesti

¹²⁵ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 33

¹²⁶ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 31

¹²⁷ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 30. Kirjassa esimerkkinä käytetty aineisto perustuu Romeron vuoden 1990 julkaisuun.

muuttuneet ISAF-operaation alusta vuodesta 2002 operaation päättymiseen vuoteen 2014 mennessä. Johtopäätösluvussa on tarkoituksena myös pohtia niiden mahdollisten muutosten syitä.

Vaikuttavat tekijät

Vaikuttavat tekijät jakautuvat turvallistamisteorian mukaisesti kahteen eri tyyppiseen luokkaan. Ensimmäisen luokan muodostavat sisäiset tekijät eli kielen ja puheaktin rakenteeseen liittyvät seikat. Toisen luokan muodostavat ulkoiset eli puheen kontekstuaaliseen ja sosiaaliseen ympäristöön liittyvät tekijät.¹²⁸

Ensimmäisen ehdon mukaiset kielen sisäiset tekijät on tässä tutkimuksessa huomioitu kokonaisteoriakehyksen ja turvallistamispuheaktin rakenteessa, mutta sen tarkempaan analysoitavaan aineiston kielelliseen tarkasteluun ei ole tässä tutkimuksessa nähty tarvetta. Aineistoa analysoitaessa on keskitytty toisen ehdon mukaisiin ulkoisiin vaikuttaviin tekijöihin. Aineiston analyysissä tällaisiksi muun muassa on tulkittu viittaukset yksittäisten kansanedustajien tai puolueiden aiempaan toimintaan, viittaukset budjettiin sekä usein toistuneet viittaukset Suomen asemaan rauhanturvaamisen suurvaltana. Tämän kaltaiset sosiaalisesti rakentuneet tekijät vaikuttavat siihen, mitkä uhkakuvat ja viitekohteet yleisö kokee legitimeiksi. Analyysissä on tarkasteltu esitettyjen vaikuttavien tekijöiden muutoksia suhteessa aikaan. Esimerkiksi vähenivätkö viittaukset Suomeen rauhanturvaamisen suurvaltana tai lisääntyivätkö viittaukset ISAF-operaation merkityksestä Suomen ulkopoliitikalle operaation jatkuessa. Johtopäätösluvussa pohditaan syitä mahdollisiin muutoksiin.

Vaikuttavat tekijät ovat kiinteässä suhteessa turvallistajien sosiaaliseen asemaan, koska ne samalla vaikuttavat yleisön tulkintaan turvallistajan esittämille viitekohteille ja uhkille.¹²⁹ Analyysityökalua käytettäessä olenkin joutunut puheen kokonaisuudesta syntyneen vaikutelman perusteella tulkitsemaan, onko jokin esitetty kokonaisuus vaikuttava tekijä vai legitimi viitekohde vai uhkakuva. Tällaisia kokonaisuuksia ovat esimerkiksi Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) mandaatti operaatiolle ja kahden väliset suhteet Yhdysvaltoihin. Osa puhujista saattaa esittää NATO-johtoiseen operaatioon osallistumisen ikään kuin uhkana YK:n arvovallalle

¹²⁸ Buzan, Barry; Ole Waeber et. al (1998) p. 31-33. Englannin kielinen termi "facilitating conditions" on tässä käännetty vaikuttaviksi tekijöiksi. Käännös kuvastaa mielestäni paremmin etenkin tässä käytetävää termin sisältöä osana teoriakokonaisuutta.

¹²⁹ Buzan, Barry; Ole Waeber et. al (1998) p. 31-33.

ja toisaalta toinen puhuja saattaa esittää samaisen mandaatin vaikuttavana tekijänä, joka lisää legitimitettä operaatioon osallistumiseen. Esimerkkejä on useita ja niitä esitellään tarkemmin analyysiluvussa.

Yleisö

Turvallistamisteoriassa yleisö päättää hyväksyykö vai hylkääkö se esitetyn poikkeustoimen.¹³⁰ Yleisöstä riippuu turvallistajan sosiaalinen asema, viitekohteiden legitimiys, uhkien hyväksyttävyyys ja vaikuttavat tekijät. Tässä tutkimuksessa yleisönä on eduskunta ja sen kansanedustajat. Yhtä lailla edustuksellisen demokratian periaatteiden mukaisesti samalla kansanedustajien kautta yleisönä voidaan katsoa olevan koko kansa¹³¹. Kyösti Pekosen tutkimuksen mukaan kansanedustajat itse kokevatkin täysistuntopuheiden yleisöksi median ja kansalaiset. Valiokunnissa yleisönä ovat kansanedustajakollegat.¹³²

Aineistoa analysoitaessa oli havaittavissa joidenkin kansanedustajien puheissa piirteitä, joissa puheet ainakin osaksi oli suunnattu edustajan omille äänestäjille tai puolueen kannattajille. Tällöin edustaja voi pyrkiä saamaan hyväksyntää esittämilleen argumenteille juuri omassa kohdeyleisössään. Aiemmin esitellyissä Maanpuolustustiedotuksen neuvottelukunnan mielipidemittauksissa on pyritty selvittämään näitä puoluekohtaisia eroja. Yleisöön liittyvää tematiikkaa pohditaan enemmän analyysi- ja johtopäätösluvuissa. Lisäksi eduskunnan erityispiirteitä on esitetty jo omassa alaluvussa.

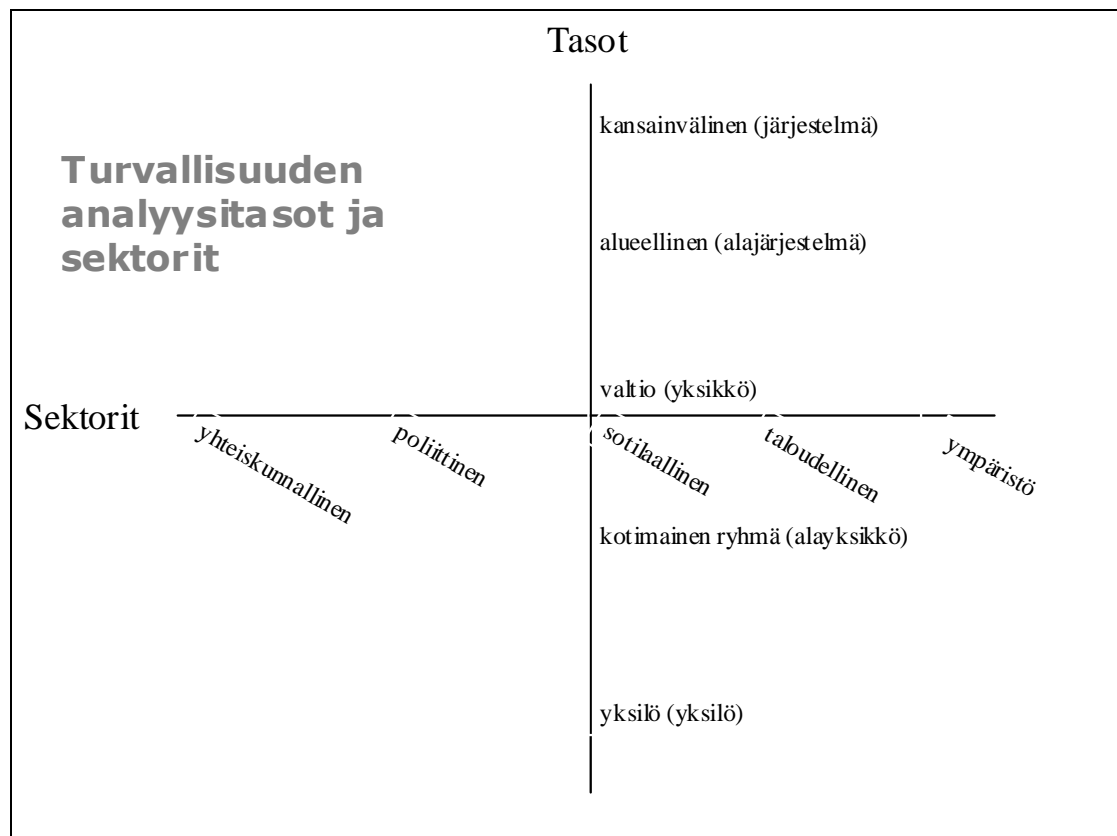
3.4 Turvallisuuden tasot ja sektorit

Rakenteen ohella turvallistamisaktille on tässä tutkimuksessa keskeistä sen sijoittuminen turvallisuuden kenttään kokonaisuutena. Turvallisuus voidaan jaotella eri sektoreihin ja analyysitasoihin. Alla olevassa kuviossa (kuvio 2) jaottelu on tehty sijoittamalla niin sanottu perinteinen turvallisuus eli valtiotason ja sotilaallisen sektorin turvallisuus keskiöön.

¹³⁰ Poikkeustoimesta katso tutkimuksen edellinen alaluku

¹³¹ Tarkemmin eduskunnan edustuksellisuudesta eduskuntatutkimusta käsittelevässä alaluvussa.

¹³² Pekonen, Kyösti (2011) s. 103-107.

Kuvio 2 Turvallisuuden analyysitasot ja sektorit¹³³ (Alkup. Buzan & Waever 1998. Suom. Vuori Juha 2005)

Kuviossa esitetty jaottelu on merkityksellinen tämän tutkimuksen kannalta siksi, että kullakin tasolla ja sektorilla on hieman omanlaisensa toimijat ja viitekohteet. Näin ollen esimerkiksi yksilötason ympäristöasioissa turvallistaja ja viitekohde saattavat olla hyvinkin erilaiset kuin kansainvälisen tason sotilaskysymyksissä. Tyypilliset viitekohteet, uhkat ja henkilöt, joilla on oikeus ”puhua turvallisuutta”, vaihtelevat sektoreittain. Toisaalta turvallistajat saattavat ottaa oman turvallistamisaktinsa viitekohteen tai uhan toiselta tasolta sekä sektorilta. Esimerkiksi valtiollisen tason sotilaallinen toimija saattaa käyttää turvallistamistoimessaan alueellisen tason yhteiskunnallista uhkaa.

Tässä tutkimuksessa analysoitava aineisto ja puhujat vaikuttavat siten, että turvallisuuden nelikenttä¹³⁴ on varsin laajasti käytössä. Tutkimuksen kannalta onkin mielenkiintoista tarkastella, miten kansanedustajat omissa puheissaan sijoittavat uhkat ja viitekohteet eri turvallisuuden

¹³³ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 23-27. Koko kirja käsittelee laajasti aihetta ja kustakin sektorista on oma lukunsa. Kuvan rakenne Vuori 2005. Oman versionsa kuviosta on laatinut myös väitöskirjassaan Jarno Linnéll (2009) s. 48

¹³⁴ Käytän turvallisuuden sektoreiden ja tasojen muodostamasta kuviosta jatkossa ”turvallisuuden nelikenttä” halutessani kuvata asiaa kokonaisuutena ja nimenomaisesti analyysityökalun näkökulmasta.

tasoille ja sektoreille. Pysin tarkastelemaan pelkän tilastollisen sijoittumisen lisäksi puhujan vaikutusta käytettyihin tasoihin ja sektoreihin. Miten kansanedustajan sosiaalinen asema suhteessa yleisöön eli useimmissa tapauksissa eduskuntaan vaikuttaa heidän puheidensa sijoittumiseen? Vaikuttavia tekijöitä voitaisiin olettaa olevan ainakin kansanedustajan kokemus valiokunnista tai mahdolliset aiemmat ministeritehtävät. Myös kansanedustajatyön ulkopuolinen kokemus ja siitä syntynyt oletettu asiantuntemus, kuten rauhanvälitystehtävät edustaja Pekka Haaviston (vihr.) kohdalla tai ammatillinen kokemus, kuten kansanedustaja prikaatikenraali Olli Nepposen (kok.) kohdalla, vaikuttanevat asiaan. Aineistoa analysoidessa havaitsin myös usein kansanedustajien viittaavan ulkopuolisiin auktoriteetteihin, kuten kansainvälisesti arvostettuihin kansainvälisen politiikan julkaisuihin tai tunnettuihin ulkomaisiin asiantuntijoihin ja poliitikkoihin.¹³⁵

Aineiston analyysiin käytetty taulukko on tämän työn liitteenä. Taulukkoon olen erikseen laatinut sarakkeet, joihin olen kirjannut mihin turvallisuuden sektoriin ja tasoon käytetty puheenvuoro olisi sijoitettavissa. Kuten ruotsalaiset tutkijat mainiossa Ruotsin Afganistan-keskustelua tarkastelevassa artikkelissaan totesivat, on kuitenkin niin, että iso osa käytetyistä puheenvuoroista noudattaa sisällöltään niin sanottua ”catch-all-ismiä” eli suomennettuna ehkäpä ”kaiken kattavuuden periaatetta”.¹³⁶ Sama ilmiö on havaittavissa suomalaisista puheenvuoroista, jossa edustaja luettelomaisesti kertoo kaikki valiokunnan muistiostakin löytyvät Afganistan-operaation haasteet. Edustajien esittämät viitekohteet ja uhkat vaihtelivat globaalin terrorismin ja huumekaupan tasolta aina yksilötason turvallisuus- ja koulutuskysymyksiin. Tällöin iskemiä turvallisuuden nelikenttätaulukkoon tulee lähes joka puolelle. Kuitenkin isosta osasta edellä mainittuja puheita on löydettävissä tietty painotus ja ydinasia, jonka sisällön mukaan olen pyrkinyt puheet taulukkoon kirjaamaan. Uskoakseni tällä tavoin, joskin pelkistetysti, on eduskunnan käymästä Afganistan-keskustelun sijoittumisesta turvallisuuden tasolle ja sektoreille saatavissa analyttisempi kuva.

¹³⁵ Tarkemmat viittaukset kansanedustajien puheenvuoroihin aineiston analyysiluvussa. Lisäksi työn liitteenä olevasta taulukosta.

¹³⁶ Noreen et al. (2016) Kaiken kattavuuden periaatteesta ja sen vaikutuksesta analyysiin enemmän johtopäätösluvussa

3.5 Yhteenveto ja teorian kritiikki

Juha Vuori käsittelee väitöskirjassaan ansiokkaasti konstruktivismiin ja turvallistamisteorian kritiikkiä. Konstruktivismiin osalta erityisesti kritiikki loputtomasta suhteellistamisesta saa osakseen huomiota. Vuori käsittelee asiaa vanhan kilpikonnavertauksen kautta. Jos maailma lepää kilpikonnan päällä, niin minkä päällä kilpikonna sitten on? Onko kilpikonna loputtomasti.¹³⁷ Tällainen kritiikki kumpuaa ontologisten lähtökohtien erilaisuudesta. Turvallistamisteorian osalta myös Kööpenhaminan koulukunta on sanoutunut irti sellaisista pyrkimyksistä, joiden tarkoituksena olisi tuottaa jonkinlainen totuus tai kertoa asioiden lopullinen tila.¹³⁸ Tätä saman sisältöistä kritiikkiä konstruktivistista tutkimusotetta kohtaan yleensä käsiteltiin jo luvun 2.4 lopussa. Kyse on tulkinnoista ja siitä, että turvallistamisteorian avulla on mahdollista esittää yksi toivottavasti hyödyllinen ja mielenkiintoinen tulkinta todellisuudesta. Tämän tulkinnan tarkoituksena ei ole kumota tai korvata mitään muuta tulkintaa vaan täydentää kuvaa tarkasteltavasta kohteesta. Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus pohtia, mitkä olivat ISAF-operaatioon osallistumisen todelliset syyt tai mitä operaatioalueella todellisuudessa tapahtui, koska teoria ei tunnista ja toisaalta ei ole kiinnostunut sellaisista asioista. Tarkoituksena on teorian pohjalta rakennetulla työkalulla tarkastella millainen kuva eduskunnassa vuosina 2002–2014 käydystä keskustelusta syntyy.

Toinen arvostelun kohde turvallistamisteorian kohdalla on ollut kritiikki kausaliiteettia ja sen osoittamista kohtaan. Miten voidaan varmistua siitä, että juuri asian esittäminen tietyllä tavalla johti johonkin konkreettiseen tekoon?¹³⁹ Yleensä vastauksena on, ettei se ole turvallistamisteorian tarkoituksenaan. Tässäkään tutkimuksessa tuohon kysymykseen ei pyritä löytämään vastausta. Turvallistamisteorian soveltamisella pyrin ainoastaan esittämään puheen rakenteita ja miten teorian esittämällä rakenteella asiat esittäytyvät. Poliittisessa päätöksenteossa vaikuttimia on varmasti lukuisia enemmän kuin tämän kaltaisen teorian avulla pystytään lukijalle esittämään, mutta tuon kaltainen tarkastelu on usein jo ontologisilta lähtökohdiltaan poikkeavaa tämän tutkimuksen lähtökohdista.

¹³⁷ Vuori (2011) p. 46-58. Vuoren väitöstilaisuudessa vastaväittäjänä toiminut Ole Waever kehui muiden osien lisäksi erityisesti myös tätä osiota väitöskirjasta. Muistiinpanot tekijän hallussa.

¹³⁸ Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) p. 39-40

¹³⁹ Vuori (2011) p. 158 käsittelee tuota kysymystä Waeverin aiempien julkaisujen kautta sekä Austinin (1975) puheaktiteoriaan pohjautuen.

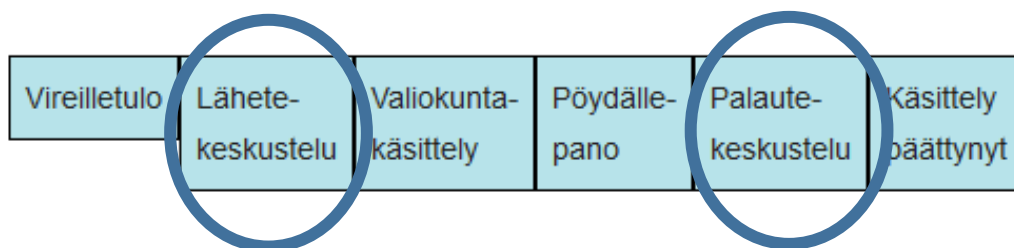
Eräs kritiikin kohde tällaisen teoriarakenteen soveltamisessa käytäntöön on jo edellä mainitsemani seikka siitä, etteivät puhujat itse välttämättä, tai edes todennäköisesti, miellä suorittavansa rakenteen mukaista puheaktia. Toinen tekijä on käytettyjen ilmaisujen monitulkintaisuus tai useampaan puhe-aktin osaan sijoittuminen. Tässä yhteydessä täytyy tutkijan käyttää omaa tulkintaansa ja arviointikykyään. Tällaisen tekijän aiheuttamaa virhettä tai vääristymää olen pyrkinyt työssä korjaamaan laatimalla selkeän analyysitaulukon ja liittämällä sen osaksi työtä. Myös aineiston laajuus vähentää yksittäisen puheen kohdalla tapahtuneen tulkinnan vaikutusta johtopäätöksiin. Lisäksi analyysiluvussa esittelemäni numeraaliset analyysit toivotavasti tekevät aineistosta läpinäkyvämpää.

Jotta eduskunnan Afganistan-keskusteluista syntyisi jäsennelty kuva ja edellä mainitut katveet vähenisivät, olen laatinut analyysin tueksi taulukon käyttäen Excel-ohjelmaa. Taulukko on liitteenä 1. Taulukossa olen eritellyt puhujan ja taustatietojen lisäksi viitekohteet, uhkat, turvallisuuden tasot ja sektorit, erilliset maininnat poikkeuksellisuudesta ja lisäksi olen jättänyt sarakkeen muille havainnoille tai lainauksille. Viimeiseen sarakkeeseen olen myös kirjannut, jos puhuja on puheenvuorossaan viitannut johonkin ulkoiseen auktoriteettiin (kt. sosiaalinen asema edeltä). Seuraavassa luvussa siirrytään varsinaiseen aineiston esittelyyn ja analyysiin.

4 AFGANISTAN-SELONTEKOJEN KÄSITTELY EDUSKUNNASSA

Tässä luvussa esitellään pääpiirteet jokaisesta valtioneuvoston Afganistan-selonteon eduskuntakäsittelystä. Luvun tarkoituksena on antaa lukijalle kuva kunkin vuoden keskustelun erityispiirteistä ja samalla esitellä tämän työn laatijan aineistoon perehtymisen kautta muodostunut näkemys keskustelusta. Selontekokeskusteluiden kuvailut eivät missään tapauksessa pyri olemaan kaikenkattavia, vaan näkökulma on pyritty rakentamaan keskeisten teemojen ja turvallistamisteorian osakokonaisuuksien kautta.

Tutkimuksen aineistoksi on valittu valtioneuvoston Afganistan-selonteot ja niiden yhteydessä käyty keskustelu. Analyysin kohteena ovat lähete- ja palautekeskustelut. Valtioneuvoston selonteon käsittelystä säädetään perustuslain 44,2 §:ssä ja Eduskunnan työjärjestyksessä 23,3 §:ssä. Selontekojen käsittelyjärjestys on ollut nykyisen kaltainen vuodesta 1989 lähtien, jolloin Valtiopäiväjärjestyksen 36,3§ muutettiin niin, että selonteko pääsääntöisesti lähetetään valmisteltavaksi valiokuntaan. Valiokunnan on mietinnössään tehtävä ehdotus lausuman sanamuodoksi. Lausuman lopullisen sanamuodon päättää kuitenkin täysistunto palautekeskustelun jälkeen. Selonteko eroaa keskeisesti tiedonannosta siten, että Perustuslaki nimenomaisesti kieltää tekemästä selonteon käsittelyssä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen luottamuksesta.¹⁴⁰

Kuva 3: Asian käsittelyvaiheet eduskunnassa ja tutkimuksen aineistot

Varsinaisen analysoitavan aineiston muodostavat valtioneuvoston Afganistan-selontekojen käsittelyiden aikana eduskunnan lähete- ja palautekeskusteluissa käytetyt puheenvuorot. Varsinaisen analysoitavan aineiston lisäksi osana tutkimusta olen perehtynyt valiokuntien asiasta laatimiin muistioihin ja mietintöihin. Aineiston ulkopuolelle on kokonaan rajattu muista aihepiiriä käsittelevistä eduskuntakeskusteluista ajankohtaiskeskustelut sekä kriisinhallintalain

¹⁴⁰ Hidén, Honka-Hallila (2006) s.155

säättämisen ja uudistamisen yhteydessä käydyt keskustelut. Lisäksi aineiston ulkopuolelle on rajattu turvallisuus- ja puolustuspoliittisten selontekojen yhteydessä käydyt keskustelut Afganistanin kysymyksestä.

Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta 211/2006 toteaa seuraavasti:

” 3 § Eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon

Ennen 2 §:ssä tarkoitetun Suomen osallistumista koskevan ratkaisuehdotuksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa. Jos ratkaisuehdotus koskee sotilaallisesti erityisen vaativaa kriisinhallintatehtävää tai tehtävää, joka ei perustu YK:n turvallisuusneuvoston valtuutukseen, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko. Jos ratkaisuehdotus koskee enintään kymmenen henkilön määräämistä sotilaalliseen kriisinhallintatehtävään, valtioneuvoston on ennen ratkaisuehdotuksen tekemistä annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle.”

Jos suomalaiselle kriisinhallintajoukolle määrättyjä tehtäviä suunnitellaan operaation aikana olennaisesti muutettaviksi, valtioneuvoston on kuultava eduskuntaa tai eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa 1 momentin mukaisesti.”

Käytännössä asia lähetetään lähetekeskustelun päätteeksi käsiteltäväksi Ulkoasiainvaliokuntaan. Lisäksi asiaan pyydetään lausunto puolustusvaliokunnasta. Tarkasteltavasta aineistosta vuonna 2002 (VNS 5/2001) annettu selonteko lähetettiin lausuttavaksi ainoastaan Ulkoasiainvaliokuntaan. Myöhempien selontekojen kohdalla pyydettiin lausuntoa myös puolustusvaliokunnasta.

Täysistuntokeskusteluiden aluksi on ministerin (-en) selontekopuheenvuorot, joissa kerrotaan yleensä selonteon pääsisältö. Tämän jälkeen vuorossa ovat eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuorot. Nämä puheet ovat pituudeltaan pidempiä ja yleensä sisällöltään kattavampia. Niistä löytyvät pääsääntöisesti turvallistamisteorian pohjalta luodun analyysityökalun eri osakokonaisuuksien mukaisia sisältöjä. Osin ministerien puheet saattavat olla sisällöltään informatiivis-tekniisiä ja keskittyvät lähinnä yksityiskohtien esittelyyn ilman perusteluja.

Ryhmäpuheenvuoroja seuraavat puheenvuorot ja niihin liittyvät vastauspuheenvuorot ovat puolestaan lyhyitä ja saattavat keskittyä vain yksittäiseen asiaan tai jopa aiemman puheenvuoron kiittelyyn tai kritiikkiin. Tällaisista puheenvuoroista ei ole aina löydettävissä kaikkia työkalun mukaisia osia, mutta yksittäisinä merkintöinäkin ne rakentavat kokonaiskuvaa keskustelusta.

Luku sisältää jonkin verran suoria lainauksia eduskuntapuheenvuoroista. Suorien lainausten tarkoituksena on havainnollistaa jotakin tekstissä mainittua havaintoa tai teemaa. Lainaukset itsessään eivät sellaisenaan pyri antamaan yleiskuvaa tai toimimaan jonkinlaisena keskiverto-puheen esimerkkinä. Pelkästään suoriin lainauksiin perehtymällä keskustelusta syntyy paljon kokonaiskeskustelua ristiriitaisempi kuva. Valitut lainaukset eivät myöskään edusta määrällisesti pidettyjen puheiden puolue-, sukupuoli tai muuta jakaumaa.

4.1 Vuoden 2001 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Vuoden 2001 Afganistan-selonteko on ensimmäinen tämän tutkimuksen kohteena olevista selonteista.¹⁴¹ Selonteon aiheena on Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Afganistanissa. Selontekoon ovat varmasti vaikuttaneet edellisen syyskuun 11. päivän terrori-iskut, kuten myös myöhempiin selontekoihin verrattuna vähäiset tiedot ja kokemukset Afganistanin olosuhteista. Lisäksi uutta asian käsittelyssä oli uusi perustuslaki, uudistunut rauhanturvalaki sekä keskustelu menettelytavoista operaatioon osallistumisesta päätettäessä. Operaatioalueen outouden voidaan katsoa näkyvän myös ulkoasiainvaliokunnan kuulemista asiantuntijoista. Virkamieskunnan lisäksi valiokunta kuuli operaation suunniteltua suomalaisen joukon komentajaa everstiluutnantti Mauri Koskela ja prikaatikenraali Olli-Matti Multamäkeä ja erikoissairaanhoidtajaa Leena Kalliota. Viimeksi mainittua kuultiin juuri alueen erikoisasiantuntijana hänen asuttua vuosia Afganistanissa. Multamäki puolestaan oli toiminut sotilastarkkailijana valvomassa neuvostojoukkojen vetäytymistä maasta 1980-luvun lopussa¹⁴².

¹⁴¹ Tämän vuoden 2001 valtioneuvoston selontekoa käsittelevän luvun lähteinä ovat VNS 5/2001 vp ja UaVM 19/2001 vp ellei toisin mainita.

¹⁴² Muut valiokunnan kuulemat henkilöt olivat ulkoministeri Erkki Tuomioja, puolustusministeri Jan-Erik Enes-tam, osastopäällikkö Markus Lyra ulkoasianministeriöstä, puolustusasiainneuvos Juha Harjula puolustusministeriöstä

Valtioneuvoston selonteko nostaa keskeisiksi teemoiksi operaation saaman YK:n mandaatin, terrorismin vastaisen toiminnan sekä naisten aseman Afganistanissa. Lisäksi valtioneuvoston selonteossa kiinnitetään huomiota maassa samanaikaisesti käynnissä olevaan Yhdysvaltain johtamaan operaatioon Enduring Freedom. Perinteisen rauhanturvaamisen tapaan valtioneuvosto korostaa myös paikallisten hyväksynnän merkitystä operaatiolle. Selonteko tuo myös esille muiden Euroopan unionin maiden osallistumisen (12 maata Suomen lisäksi) operaatioon. Itse operaation sisällöstä selonteko korostaa hankalia olosuhteita, puutteellista infrastruktuuria sekä vuosien sotimisen jäljiltä räjähtämättömien ammusten ja miinojen muodostaa riskiä. Myös sääolosuhteet ja eri ryhmittymien välinen väkivalta nostetaan olosuhdearvioinnissa esiin.

Vuoden 2001 valtioneuvoston Afganistan-selonteko korostaa uuden operaation yhteyttä siviilikriisinhallintaan ja erityisesti suomalaisten sotilaiden aiempaa näyttöä tällaisen siviilisolitasysteistyön osalta erityisesti Balkanin alueen operaatioissa. Voimankäyttö sääntöjen osalta valtioneuvosto arvioi, etteivät ISAF-joukkojen voimankäyttöoikeudet poikkea Kosovon KFOR-joukkojen vastaavista säännöksistä.

Selonteon lopuksi valtioneuvosto toteaa ISAF-operaation täyttävän ne perusedellytykset, jotka ovat rauhanturvaamislain mukaan edellytyksenä Suomen osallistumiselle operaatioon:

- ”1. osallistuminen perustuu YK:n tai ETYJ:n päätökseen;*
- 2. operaatio perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen tai sopimukselliseen tilaan ja mahdollisimman laajaan hyväksyntään ja on sopimuksen toimeenpanoa ja sen valvontaa;*
- 3. voimaa voidaan tarvittaessa käyttää reaktiivisesti itsepuolustuksen lisäksi myös tehtävän turvaamiseksi;*
- 4. operaatioon voi sisältyä osapuolten pakottamista sopimuksen noudattamiseen ja siihen liittyvää voimankäyttöä tai sillä uhkaamista;*
- 5. voimankäyttöä säännellään selkein voimankäyttö säännöin, joissa perusperiaatteena ovat voiman käytön minimointi ja voimankäytön minimointi ja voimankäytön suhteuttaminen aina kulloiseenkin uhkaan ja tilanteeseen.”*

Selontekonsa lopuksi valtioneuvosto toteaa olevan tarkoituksenmukaista varautua osallistumaan koko YK:n myöntämäksi mandaattikaudeksi eli kuudeksi kuukaudeksi operaatioon,

joskin osallistumista arvioidaan kolmen kuukauden kuluttua Iso-Britannian johtovaltiokauden päättyessä. Viimeisenä kohtana selonteossa esitetään operaation alustava kustannusarvio 6,0 miljoona euroa joukon lähettämisen ja ensimmäisen kuuden kuukauden osalta.

Ulkoasian valiokunnan mietinnössä todetaan yleiset lain asettamat vaatimukset rauhanturvajoukon lähettämiseksi kriisinhallintaoperaatioon. ISAF-Operaation taustaksi valiokunta nostaa selkeästi syyskuun 11. päivän terrori-iskut ja yhtyy valtioneuvoston näkemykseen Afganistanin rauhoittamisen tarpeesta. Samalla valiokunta kuitenkin haluaa korostaa koordinaation merkitystä Operaatio Enduring Freedomin kanssa. Valiokunta hankki mietintöönsä varten vielä lisäselvityksen ISAF-joukon voimankäyttöä koskevista periaatteista. Valiokunta totesi niiden olevan Bosnian IFOR/SFOR-Operaatioiden tai Kosovon KFOR-Operaation kaltaisia. Valiokunta piti kuvattua kaltaisia voimankäyttövaltuuksia perusteltuina, mutta korosti vielä huolellisen harkinnan merkitystä yksittäisissä tilanteissa.

Pohtiessaan Suomen osallistumista ISAF-Operaatioon ulkoasiainvaliokunta korosti erityisesti YK:n roolia Operaatiossa. Valiokunta näki osallistumista laajaan turvallisuuteen perustuvan turvallisuus- ja puolustuspolitiikan mukaisena¹⁴³. Lisäksi valiokunta korosti mietinnössään erityisesti naisten ja lasten asemaa sekä ihmisoikeuksien merkitystä. Lisäksi esiin nostetaan Afganistanin huumeongelma.

Ulkoasianvaliokunta nostaa mietinnössään esille suunnitellun sotilas-siviiliyhteistyöosaston olevan erityisen sopivan Suomen kaltaiselle maalle. Valiokunta perustelee näkemystään Suomen aikaisemmalla rauhanturvahistorialla ja yleisellä asevelvollisuudella. Mietinnössä otetaan kantaa myös lähetettävien rauhanturvaajien rekrytointiin, vaikka valtioneuvoston selonteossa asiaa ei käsitellä. Valiokunta haluaa korostaa rekrytoinnissa aiempaa rauhanturvakokemusta, islamilaisen kulttuurin tuntemusta sekä erityisesti vapaaehtoisuutta. Rauhanturvaajien koulutuksessa valiokunta kehotti huomioimaan naisten ja lasten aseman Afganistanissa.

Kustannusten osalta valiokunta toteaa niiden sisältyvän ulkoasiainministeriön pääluokkaan ja lopuksi toteaa Operaatioon osallistumisen olevan rauhanturvalain mukaista.¹⁴⁴ Mietintö katsoo

¹⁴³ UaV viittaa tässä kohdin myös omaan lausuntoonsa UaVL 6/2001, jonka se antoi vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittista selontekoa varten.

¹⁴⁴ Käsitteilyjärjestyksen osalta valiokunta viittaa omaan mietintöönsä UaVM 4/2000 vp, jonka se antoi rauhanturvaamislain muuttamiskäsittelyn yhteydessä.

osallistumisen edistävän Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruspyrkimyksiä. Operaation jatkoa ja mahdollista pitkäaikaisempaa operaatiota valiokunta toteaa käsittelevänsä rauhanturvaamislain mukaisesti erikseen.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että eduskunnassa valtioneuvoston vuoden 2001 Afganistan-selontekoa käsitellessä edustajat toistivat varsin paljon selonteon esiin nostamia kysymyksiä. Toisaalta ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on näkyvissä jo yksityiskohtaisempi kuva, jossa asiantuntijoiden lausunnot sekä eduskuntapuheissa esiin nousseet teemat korostuvat. Erityisteemoja vuoden 2001 selonteon käsittelyssä olivat muun muassa tasavallan presidentin lomasta johtunut menettelytapakeskustelu, viittaukset juuri valmistuneeseen turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon. Lisäksi ajankohtaan liittyviä teemoja olivat alueen tuntemattomuudesta johtuneet viittaukset omiin kokemuksiin sekä pohdinta kulttuuriviennistä (pakotetusta). Joukon koulutukseen ja rekrytointiin otettiin innokkaasti kantaa. Samoin keskusteltiin naisrauhanturvaajien mahdollisuudesta toimia alueella¹⁴⁵. Myös keskustelu jalkaväkimiinojen käytöstä omien joukkojen suojana nousi esiin¹⁴⁶. Tarkemmin teemoista ja käsittelyn aikana käytetyistä puheenvuoroista tarkastellaan analyysitaulukon pohjalta laaditussa luvussa.

4.2 Vuoden 2007 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Vuoden 2007 hallituksen selontekoon Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta oli sisällytetty myös muita asioita. Samassa selonteossa käsiteltiin myös Suomen osallistumista EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa. Lisäksi samassa selonteossa käsiteltiin EU:n pohjoismaisen taisteluosaston valmiusvuoroa.¹⁴⁷

Useamman laajahkon kokonaisuuden sijoittamista samaan selontekoon ja käsittelemistä samalla kerralla kritisoiinkin useammassa eduskuntapuheenvuorossa sekä ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä.¹⁴⁸ Lisäksi kritisoihin selonteon teknistä luonnetta. Selonteolta olisi kaivattu enemmän näkemyksiä peruskysymykseen eli miksi Suomi on Afganistanissa ja millä tavoin siellä saavutetaan tavoitteet.¹⁴⁹

¹⁴⁵ Kansanedustaja Liisa Jaakonsaaren/ sd puheenvuoro 9.1.2002 PTK 159/2001 159/1/94. Jaakonsaari aloitti puheenvuorollaan lähete keskustelun loppua hallinnee debatin naisrauhaanturvaajista.

¹⁴⁶ Katso esim. Kansanedustaja Eero Akaan-Penttilä/ kok puheenvuoro 9.1.2002 PTK 159/2001 159/1/74

¹⁴⁷ VNS 2/2007 vp

¹⁴⁸ UaVM 11/2007 vp

¹⁴⁹ Kt. esim kansanedustaja Liisa Jaakonsaaren/ sd ryhmäpuheenvuoro 13.11.2007 PTK 79/2007 79/1/4

Selkeä muutos keskusteluissa oli Vasemmistoliiton entistä kriittisempi kanta Afganistanin operaatioon. Uusi kanta näkyi pidettyjen puheenvuorojen ja sisällön ja määrän lisäksi ulkoasiainvaliokunnan mietintöön kirjattuna vastalauseena, jonka allekirjoittivat valiokunnan vasemmistoliittolaiset edustajat Annika Lapintie ja Esko-Juhani Tennilä.¹⁵⁰ Vasemmistoliiton kansanedustajien puheissa terävin kritiikki kohdistuu operaation muuttuneeseen luonteeseen ja operaatiolla saavutettuihin vähäisiin tuloksiin. Vasemmistoliitto vastusti puheenvuoroissaan ja vastalauseessa sotilasjoukkojen määrän lisäämistä operaatioon ja toisti kantanaan sotilaallisten keinojen tehottomuutta ratkaisun saavuttamisessa. Lisäksi lukuisissa puheenvuoroissa käsiteltiin ja kritisoitiin Yhdysvaltojen ilmapommitusten aiheuttamia siviiliuhreja ja muita oheisvahinkoja.¹⁵¹

Vasemmistoliiton puheenjohtajan kansanedustajan Paavo Arhinmäen vuoden 2007 Afganistan-selonteon lähete keskustelussa käyttämän puheenvuoro voidaan ainakin näin jälkikäteen katsoa olleen sisällöltään koko Afganistan-keskustelun kannalta eräs mielenkiintoisimmista.¹⁵² Arhinmäki esitti puheessaan väitteen, että Suomi osallistuu Afganistanissa sotaan.

... ”Nimittäin kun Afganistanista puhutaan, täällä puhutaan rauhanturvaamisesta. Voi perustellusti kysyä, onko enää itse asiassa Afganistanissa käynnissä rauhanturvaoperaatio. Kun olen keskustellut Afganistanista tulleiden rauhanturvaajien kanssa, heidän näkemyksensä, jotka ovat muuallakin, on selvästi se, että kysymys ei ole enää rauhanturvaamisesta. Kysymys on sisällissodasta, jossa Isaf-joukot on yksi osapuoli. Suomi on rauhallisemmalla pohjoisen alueella, kuten ministeri Kanerva ja moni muu on todennut, mutta sielläkin valitettavasti tilanne on heikkenemässä, mutta se ei poista sitä, että olemalla pohjoisessa, olemme osa sitä sota, jota käydään etelässä.” ...

... ”Tällä viedään Suomea lähemmäksi Yhdysvaltain politiikkaa. Tällä Suomen ulkopoliittista linjaa pyritään viemään lähemmäksi Yhdysvaltoja ja lähemmäksi Natoa. Nyt pitää kysyä, voimmeko me allekirjoittaa sen politiikan, jota täällä hetkellä Afganistanissa harjoittaa Yhdysvallat. Sen me allekirjoitamme sillä, jos olemme mukana tässä operaatiossa. Sen vuoksi meidän pitää sanoa se suoraan.

¹⁵⁰ UaVM 11/2007 vp

¹⁵¹ Kt. esim kansanedustaja Paavo Arhinmäen/vas puheenvuoro 12.12.2007 PTK96/2007 96/5/2

¹⁵² Kansanedustaja Paavo Arhinmäen puheenvuoro 13.11.2007 PTK 79/2007 79/1/37

*Jos operaatio jatkuu tällaisena ja kun se näyttää jatkuvan, Suomen pitää valmistautua sotajoukkojen poisvetämiseen Afganistanista.” ...*¹⁵³

Arhinmäen esiin nostamaa keskustelua operaation muuttuneesta luonteesta ja siitä onko Suomi sodassa vai ja ei, käsitteli lähes kaksi vuotta myöhemmin Ulkopoliittisen Instituutin tutkija Charly Saloniusta-Pasternak omassa Helsingin Sanomien vieraskynä-kirjoituksessaan.¹⁵⁴ Tällöin Afganistanin kiristyneen tilanteen vuoksi aihe nousi suuremmaksi puheenaiheeksi ja osin jopa hallitsevaksi teemaksi mediassa keskusteltaessa Suomen osallistumisesta operaatioon. Tämä ei kuitenkaan suoraan näkynyt eduskuntakeskusteluissa¹⁵⁵.

Kuten edellä olevasta kansanedustaja Arhinmäen puheenvuorostakin käy ilmi. Vasemmistoliitto otti vuoden 2007 Afganistan-selontekokeskusteluissa selkeän vastustavan roolin ja vaati jopa joukkojen pois vetämistä operaatiosta. Myös Yhdysvallat ja NATO-kriittisyys oli yksi keskeisistä sisällöistä puolueen kannanotoissa.¹⁵⁶

Muiden puolueiden puheissa korostuivat, ehkäpä juuri vasemmistoliiton näkemyksistä johtuen, perustelut sille, miksi Suomi osallistuu operaatioon ja niiden seurauksien kuvailu, jos kansainvälinen yhteisö poistuisi Afganistanista. Keskeisinä teemoina puheissa toistuivat naisten ja lasten asema sekä huumeet. Myös terrorismi pysyi puheiden sisällöissä mukana. Pääosin perusteluissa viitattiin afgaanien omaan tulevaisuuteen ja turvallisuuteen, mutta esimerkiksi terrorismin ja huumeiden kohdalla tarkastelun taso oli myös globaali. Osassa puheista haitta-vaikutukset sidottiin globaalin turvallisuuden lisäksi myös Suomea koskeviksi¹⁵⁷.

Operaation hyötyjä kansalliselle puolustukselle tuotiin myös esiin useissa puheenvuoroissa keskusteltaessa siitä, miksi Suomi on Afganistanissa. Kansanedustajien puheissa hyötyjä nähtiin saavutettavan niin kokemuksen karttumisen kuin varustuksen kehittymisen muodossa. Kotimaan puolustuksesta keskustelu Afganistan-keskustelun yhteydessä liittyi lähes poikkeuksetta keskusteluun operaation kuluista ja resursseista.¹⁵⁸ Edelleen useissa puheenvuoroissa

¹⁵³ Kansanedustaja Paavo Arhinmäen puheenvuoro 13.11.2007 PTK 79/2007 79/1/37

¹⁵⁴ Saloniusta-Pasternak, Charly: ”Vieraskynä: Suomi on paraikaa sotaa käyvä maa”. Helsingin Sanomat 24.7.2009

¹⁵⁵ Tästä lisää myöhempien selontekojen käsittelyiden yhteydessä sekä analyysiluvussa.

¹⁵⁶ Kt. myös kansanedustaja Paavo Arhinmäen puheenvuoro 12.12.2007 PTK96/2007 96/5/2

¹⁵⁷ Kt. esim kansanedustaja Elisabeth Nauclerin/ r ryhmäpuheenvuoro 13.11.2007 PTK 79/2007 79/1/7

¹⁵⁸ Kt. esim kansanedustaja Pekka Haavisto/ vihr 12.12.2007 PTK 96/2007 96/5/42 ja Sari Palm/kd 96/5/45

esiintyi Suomen pitkä rauhaturvahistoria ja suomalaisen pääosin reserviläisistä koostuvan joukon erityisluonne tai osaaminen.¹⁵⁹

Vasemmistoliiton eriävistä mielipiteistä huolimatta, tai juuri siitä johtuen, useissa puheenvuoroissa korostettiin konsensuksen merkitystä kriisinhallintaoperaatioihin liittyvissä päätöksissä. Samalla tuotiin esille uudistunut kriisinhallintalaki ja sen toimivuuden testaus.¹⁶⁰

4.3 Vuoden 2008 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Valtioneuvosto antoi selonteon Suomen osallistumisesta ISAF-operaation tukitoimiin vaalien järjestämiseksi eduskunnalle alkuvuodesta 2009.¹⁶¹ Aiemmistä valtioneuvoston antamista ISAF-selonteista tämä poikkesi siinä mielessä, että kyseessä oli selonteko lisäjoukkojen lähettämistä turvaamaan Afganistanin presidentin vaaleja, jotka järjestettiin elokuussa 2009. Osin keskustelu koskikin lähetettävää lisäjoukkoa ja vaalien merkitystä Afganistanin kehitykselle. Kuitenkin pääosassa pidetyistä puheenvuoroista käsiteltiin myös yleisesti syitä Suomen osallistumiselle ISAF-operaatioon. Samoin keskustelun sisältöön ja puheenvuorojen valmisteluun on saattanut vaikuttaa se, että lähetekeskustelun oli sijoitettu samaan istuntoon Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskevan selonteon käsittelyn kanssa¹⁶². Tuon selonteon käsittelyn aikana käsiteltiin Afganistan-temaa ja edustajat eivät ole kaikilta osilta varmastikaan palanneet tämän tutkimuksen analysoitavassa aineistossa noihin puheisiinsa. Osa edustajista kuitenkin jopa suoraan viittaa samana päivänä pidettyihin keskusteluihin¹⁶³. Kuitenkin puheenvuorojen runsaudesta ja asian ajankohtaisuudesta johtuen valittua aineistoa voidaan pitää riittävän kattavana ilman ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon käsittelyn analysoimistakin.

Yleisesti puheenvuoroissa asetettiin lisäjoukon lähettämisen puolelle ja korostettiin vaalien merkitystä Afganistanin demokratiaprosessille. Lisäksi muutamassa puheenvuorossa mainittiin erityisesti päätöksenteon aikainen ajankohta.¹⁶⁴ Perinteiset teemat terrorismista ja huumeista esiintyivät jonkin verran puheenvuoroissa, mutta selkeä painopiste oli kenties käsitel-

¹⁵⁹ Kt esim kansanedustaja Petteri Orpo/ kok 12.12.2007 PTK 96/2007 96/5/49 ja Inkeri Kerola/ kesk 13.11.2007 PTK 79/1/55. Erityisluonteesta esim. Tuulikki Ukkola/ kok 12.12.2007 PTK 96/5/50

¹⁶⁰ Kansanedustaja Markku Laukkanen 12.12.2007 PTK 96/2007 96/5/46

¹⁶¹ VNS 8/2008 vp lähetekeskustelu eduskunnassa 11.2.2009

¹⁶² Valtioneuvoston selonteko ”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka 2009” VNS 1/2009 käsiteltiin samassa istunnossa PTK 6/2009 vp, siten että Isaf-keskustelu oli sijoitettu keskelle edellisen käsittelyä.

¹⁶³ esim. kansanedustaja Mikko Kuoppa (vas) PTK 6/2009 vp/7 11.2.2009 viittaa aiempaan vasemmiston ryhmäpuheenvuoroon

¹⁶⁴ Päätöksenteko hetkellä edes vaalien lopullinen ajankohta ei ollut selvillä. Ajankohdasta muun muass ulkoasiainministeri Alexander Stubb (kok) puheenvuorossaan 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/4

tävän asian sisällöstä johtuen demokratiaprosessissa, oikeusvaltioteemassa sekä hallinnon kehittämisessä. Monissa puheenvuoroissa todettiin Afganistanin tilanteen kehittyneen huonompaan suuntaan selontekoa edeltävinä vuosina.

Selkeän vastustavan kannan lisäjoukkojen lähettämiseksi otti vasemmistoliitto, joka myös jätti vastalauseen ulkoasianvaliokunnan laatimaan mietintöön.¹⁶⁵ Vuoden 2007 selonteko käsitteilyn tapaan vasemmistoliiton vastalauseessa ja käytetyissä puheenvuoroissa korostuivat huonompaan suuntaan mennyt kehitys Afganistanissa. Vasemmistoliitto käytti myös vuoden 2007 keskustelun tapaan sotaretoriikkaa puheissaan. Lähes kaikissa vasemmistoliiton pitämässä puheenvuoroissa kritisoitiin erityisesti Yhdysvaltoja ja tehtyjä ilmaisia Kriisinhallintajoukon kutsuminen sotajoukoksi aiheutti keskustelun rauhanturvaajien asemasta. Kaikki puhujat kuitenkin vakuuttivat arvostavansa suomalaisia rauhanturvaajia ja erityisesti korostivat, ettei operaation kritiikki kohdistu heihin. Keskustelua kokonaisuutena hyvin havainnollistaa alla oleva Annika Lapintie (vas) puheenvuoro:

”Herra puhemies! Tässä nyt keskustellaan siitä, minkälaisia nämä suomalaiset rauhanturvaajat ovat. Jotta ei jäisi mitenkään epäselväksi, niin voin vakuuttaa, että itse ainakin arvostan ja uskoakseni koko ryhmämme arvostaa suuresti suomalaisten rauhanturvaajien työtä, ja itse asiassa olemme monessa monessa yhteydessä todenneet, että Suomen vahvuus on juuri tällaisessa perinteisessä rauhanturvaamisessa, siviilikriisinhallinnassa ja kehitysyhteistyössä.

Mutta siihen, mistä me nyt päätämme, eli suomalaisen joukon lisäämiseen Afganistanissa, sisältyy se ongelma, että tämä Nato-johtoinen Isaf-operaatio on pitkittänyt tätä sotilaallista kriisinhallintaa, joka on kääntynyt siviiliväestöä vastaan niin, että näissä ilmapommituksissa todellakin jatkuvasti kuolee yhä enemmän siviileitä, ja silloin seurauksena on se, että talibanien kannatus vain kasvaa. Eli tässä tapauksessa voitaisiin sanoa, että tällaisella pitkittyneellä sotilaallisella kriisinhallinnalla on itse asiassa ollut haitallisia vaikutuksia. Naisten asema on heikentynyt. Hallintoa ei ole saatu toimimaan. (Puhemies: Minuutti on kulunut!) Pitää löytää toisenlaisia ratkaisuja.”¹⁶⁶

¹⁶⁵ UaVM 3/2009 vp –VNS 8/2008 vp

¹⁶⁶ Kt. esim kansanedustaja Annika Lapintie (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/19

Osassa puheenvuoroja ilmaiskuja ja niiden seurauksena syntyneitä siviiliuhreja nimitettiin jopa sotarikoksiksi.¹⁶⁷ Lisäksi vasemmistoliitto kyseenalaisti puheenvuoroissa Suomen motiivit operaatiossa mukana oloon sekä lisäjoukkojen lähettämiseen. Niiden katsottiin liittyvän erityisesti kokoomukseen, josta keskustelun aikaan tulivat sekä ulkoministeri että puolustusministeri, Nato-pyrkimyksiin tai ainakin Yhdysvaltojen miellyttämiseen.¹⁶⁸

Aiempien vuosien keskusteluiden tapaan esille nostettiin perinteisesti vallinnut konsensus ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa.¹⁶⁹ Myös Suomen rauhanturvaamisperinteet ja imago rauhanturvaamisen suurvaltana nousivat jälleen esiin useammassa puheenvuoroissa.¹⁷⁰ Perinteitä käytettiin sekä puolesta että vastaan. Erityisesti monissa puheenvuoroissa korostettiin perinteisempien rauhanturvaoperaatioiden sopivuutta ja suomalaisen reserviläisarmeijan sopivuutta tehtäviin. Nostettiinpa osassa puheenvuoroista esiin jopa Suomen pyrkimys YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi.¹⁷¹

Myös kriisinhallintalain mukaisen päätöksentekijän eli tasavallan presidentin näkemykset nostettiin esille keskustelussa. Tasavallan presidentti Tarja Halonen oli sivunnut valtiopäivien avajaispuheessaan lisäjoukkojen lähettämisasiä ja eduskunnan roolia päätöksenteossa¹⁷². Eduskunnan roolista ja kriisinhallintalaista keskusteltiin tämän seurauksena myös muuten osana ISAF-keskustelua eduskunnassa.¹⁷³

Useissa puheenvuoroissa viitattiin myös kansanvälisiin Afganistanin kysymyksen parissa työskenteleviin henkilöihin, joiden asiantuntemuksen ja kokemuksen pohjalta edustajat pyrkivät perustelemaan omia puheenvuorojaan. Tällaisia keskusteluissa lainattuja asiantuntijoita olivat muun muassa Yhdysvaltojen erityislähettiläs Afganistanissa ja Pakistanissa Richard

¹⁶⁷ Kansanedustaja Annika Lapintie (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/33

¹⁶⁸ Kansanedustaja Esko-Juhani Tennilän (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/3 ja kansanedustaja Jaakko Laakso (vas) 2009 vp 19/2/50

¹⁶⁹ Konsensusta päätöksenteossa peräänkuulutti muun muassa puolustusministeri Jyri Häkämies (kok.) 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/27

¹⁷⁰ Kansanedustaja Pentti Oinonen (ps) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/32

¹⁷¹ Kansanedustaja Kimmo Kiljunen (sd) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/22. Suomalaisen kriisinhallinnan erityislaadusta katso myös tekstissä lainauksena oleva kansanedustaja Lapintien puheenvuoro.

¹⁷² Kt. muun muassa Kansanedustaja Hanna-Leena Hemming (kok) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/31 ja Pentti Tiusanen (vas) 6/4/36. Tasavallan presidentin mielipiteeseen Afganistanin operaatiosta viittasi vielä koko keskustelun viimeisessä puheenvuorossa Kansanedustaja Jaakko Laakso (vas) 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/58

¹⁷³ Kansanedustaja Markku Laukkanen (kesk) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/28 ja 6/4/30. Kriisinhallintalain mukaisesta päätöksenteosta yleensä ja Tasavallan presidentin roolista siinä Markku Rossi (kesk) PTK 6/2009 vp 6/4/39

Holbrook¹⁷⁴, kenraali David Petraeus¹⁷⁵ sekä Yhdysvaltojen ulkoministeri Hillary Clinton¹⁷⁶ lisäksi erityisesti ministerit Stubb ja Häkämies viittasivat kansainvälisiin kokouksiin ja illallisiin joihin olivat osallistuneet¹⁷⁷. Omiin kokemuksiinsa alueelta viittasivat keskustelussa muun muassa Pekka Haavisto (vihr) ja Kimmo Kiljunen (sd).¹⁷⁸

Maanpuolustuskorkeakoulun tutkimuksellakin oli oma osansa vuoden 2009 Afganistan-selontekokeskustelussa. Jarno Linnéllin ja Charly Salenius-Pasternakin laatimaan Afganistan paperiin¹⁷⁹ viitattiin keskustelussa lukuisia kertoja. Annikka Lapintien (vas.) puheenvuoron mukaan tutkimus olisi jaettu ulkoasiainvaliokunnan jäsenille, mikä selittää sen saamaa huomiota.¹⁸⁰ Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisua lainasivat niin vasemmistoliiton kuin koomuksenkin edustajat päätyen erilaisiin johtopäätöksiin.¹⁸¹

Tutkimuksen roolista ja vaikutuksesta on havaintoja myös ulkomailta. Tutkimuksen vaikutusta politiikkaan tai poliittiseen päätöksentekijöihin ei toki pidä yliarvioida. Yhtäältä tutkijoiden analyysillä on mahdollista selkeyttää poliittista keskustelua tuomalla yksittäisiin tapahtumiin jonkin laajemman tulkintakehyksen. Toisaalta tutkijat saattavat valita juuri poliittisessa argumentaatiossa käytetyt perustelut tai teemat tarkemman tarkastelun alle.¹⁸² Tämän tutkimuksen viitekehyksen näkökulmasta tutkijat voivat näkemykseni mukaan toimia ajoittain vahvistamassa turvallistajan sosiaalista asemaa suhteessa yleisöön. Tutkijat nostavat yleisimmin esille joitakin uusia uhkia, viitekohteita tai vaikuttavia tekijöitä. Myös edellä mainittujen tekijöiden keskinäisten vaikutussuhteiden korostaminen tai kokonaisuuden hahmottaminen on tutkimuksen vaikuttamiskeinona poliittiseen keskusteluun. Toisaalta nämä luovat tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia hermeneuttisia haasteita.

¹⁷⁴ Kansanedustaja Jaakko Laakso (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/9 ja kansanedustaja Kimmo Kiljunen (sd) 19/2/14

¹⁷⁵ Kansanedustaja Jaakko Laakso (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/9 ja ulkoasiainministeri Alexander Stubb (kok) puheenvuorossaan 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/15

¹⁷⁶ Ulkoasiainministeri Alexander Stubb (kok) puheenvuorossaan 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/4

¹⁷⁷ Ulkoasiainministeri Alexander Stubb (kok) puheenvuorossaan 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/4 ja 19/2/15 sekä puolustusministeri Jyri Häkämies (kok) 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/5

¹⁷⁸ Kansanedustaja Kimmo Kiljunen (sd) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/17. Kiljunen vieraili tapaamassa suomalaisia kriisinhallintajoukkoja Intian matkansa yhteydessä. Kirjoittajalla oli mahdollisuus toimia Kiljusen ”seurustelu-upseerina” yhden illan ajan Mazar-e-Sharifissa Camp Northern Lightissa. Lisäksi kokemuksistaan kansanedustaja Pekka Haavisto (vihr) PTK 6/2009 vp 6/4/33

¹⁷⁹ Linnéll, Jarno & Salenius-Pasternak, Charly (2009)

¹⁸⁰ Kansanedustaja Annika Lapintien (vas) puheenvuoro 5.3.2009 PTK 19/2009 vp 19/2/33. Ensimmäisenä raporttiin puheenvuorossaan viittasi kansanedustaja Esko-Juhani Tennilä samassa keskustelussa 19/2/3. Lisäksi siihen viittasi kansanedustaja Jaakko Laakso (vas) 2009 vp 19/2/50

¹⁸¹ Vasemmistoliiton lisäksi MPKK:n julkaisuun viittasivat muun muassa kansanedustaja Tuulikki Ukkola(kok) PTK 19/2009 vp 19/2/34

¹⁸² Waldman (2014) tarkastelee artikkelissaan tutkijoiden ja tutkimuksen roolia politiikan muodostuksessa ja politikkojen kannanotoissa nimenomaisesti Afganistanin operaation osalta.

4.4 Vuoden 2010 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Valtioneuvoston vuoden 2010 Afganistan-selonteon¹⁸³ käsittely eduskunnassa tapahtui alkuvuodesta 2010. Lähetekeskustelu pidettiin helmikuussa¹⁸⁴, minkä päätteeksi selonteko lähetettiin ulkoasianvaliokuntaan, jolle myös puolustusvaliokunta antoi lausuntonsa. Ulkoasiainvaliokunnan mietintöä¹⁸⁵ ja valtioneuvoston selontekoa käsiteltiin uudelleen palautekeskustelussa huhtikuussa¹⁸⁶. Keskustelun päätteeksi äänestettiin lisäjoukkojen lähettämistä ISAF-operaatioon. Äänestyksessä lisäjoukkojen lähettämistä puoltava kanta voitti äänin 127-27. Vastaan äänestivät vasemmistoliitto, perussuomalaiset sekä kristillisdemokraatit.

Keskustelussa esiintyivät viitekohteina samat teemat kuin aiemmin, joskin tällä kertaa kotimaan puolustus, ulkosuhteet ja kansainvälinen vastuu saivat enemmän huomiota keskustelussa. Operaatioalueen tapahtumista edustajia puhuttivat Afganistanin eteläisissä maakunnissa toimeenpantu suurhyökkäys sekä Suomen operaatioalueella ruotsalaisille joukoille aiheutuneet kahden kaatuneen ja yhden haavoittuneen tappiot¹⁸⁷. Näistä johtuen useissa puheissa mainittiin sinkkiarkut ja mahdollisesti suomalaisille joukoille aiheutuvat tappiot¹⁸⁸. Kasvaneiksi koetuista riskeistä johtuen monissa puheenvuoroissa mainittiin tarve rauhanturvaajien laadukkaalle koulutukselle ja varustukselle, joiden katsottiinkin olevan korkeatasoisia.

Afganistanin presidentin Hamid Karzain erikoiseksi koettuihin lausuntoihin ja hallinnon korruptioon viitattiin useissa puheenvuoroissa¹⁸⁹. Muutenkin useat edustajat kyseenalaistivat, onko operaation aikana tapahtunut todellista kehitystä ja pitäisikö sotilasmenojen sijaan keskittää varoja etupäässä siviilikriisinhallintaan ja kehitysyhteistyöhön. Toisaalla nähtiin tarve vahvalle sotilaalliselle läsnäololle, joka mahdollistaa humanitaarisen työn ja avustusjärjestöjen toiminnan¹⁹⁰.

Aiempaa vahvemmin keskustelussa viitattiin myös rauhanneuvotteluihin ja operaatiosta vetäytymisstrategiaan. Näissä kohdin viitattiin kansainväliseen keskusteluun ja esimerkiksi rau-

¹⁸³ VNS 1/2010 vp

¹⁸⁴ Eduskunta PTK 10/2010 vp 18.2.2010

¹⁸⁵ UaVM 3/2010 vp

¹⁸⁶ Eduskunta PTK 34/2010 vp 8.4.2010

¹⁸⁷ katso esim. Sari Palm/ kd eduskunnassa torstaina 18.2.2010 PTK 10/2010 10/2/8

¹⁸⁸ Katso esim. Pentti Oinonen /ps ryhmäpuheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/9

¹⁸⁹ Katso esim. Pertti Salolainen / kok UAV pj puheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/12

¹⁹⁰ Katso esim. Thomas Blomqvist /r puheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/62

hanvälityksessä kotimaisiksi vahvuusalueiksi koettuihin asioihin¹⁹¹. Kotimaisen politiikan osalta viitattiin myös Suomen perinteiseen rooliin rauhanturvaajana ja rauhanturvatehtävissä palvelevien joukkojen vähäiseen määrään¹⁹². Myös suomalainen asevelvollisuuteen perustuva reserviläisarmeija sai kommentointia keskusteltaessa operaation muuttuneesta luonteesta¹⁹³.

Edellisen Afganistan-selontekokeskustelun jälkeen oppositioon siirtyneiden sosiaalidemokraattien epäselväksi koettu kanta puhututti runsaasti ja synnytti erityistä sanailua kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien välille. Etenkin keskustalaisten edustajien puheenvuoroissa tuotiin esille konsensuksen merkitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa¹⁹⁴. Lisäksi kaikista puolueista erikseen korostettiin tukea omille joukoille, vaikka operaatiota poliittisessa mielessä kritisoitiinkin¹⁹⁵.

Aiemmillä kerroilla kritisoitu selontekomenettely sekä varsinaisen selonteon sisältö saivat tällä kertaa myös kiitosta kehityksestä, vaikka parantamisen varaa usean puheenvuoron mukaan edelleen on¹⁹⁶. Menettelyyn liittyen myös tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja eduskunnan roolit puhututtivat¹⁹⁷. Lisäksi oma väittelynsä salissa kuultiin ulkoasiainvaliokunnan ja puolustusvaliokunnan tulkituista erilinjaisuuksista¹⁹⁸.

Tämän tutkimuksen kannalta erään mielenkiintoisimmista puheenvuoroista käytti ulkoministeri Alexander Stubb, joka lähetekeskustelun avanneessa esittelypuheenvuorossaan linjasi kolme kokonaisuutta miksi Suomi on Afganistanissa.

” ...minkä takia Suomi on Afganistanissa? Siihen on kolme suoraa vastausta, joista ensimmäinen on turvallisuus ja vakaus sekä Afganistanissa alueellisesti, Euroopassa että myös maailmanlaajuisesti. Toinen on huumeet ja siihen kytkeytyvä rikollisuus ja sen kitkeminen; yli 80 prosenttia esimerkiksi Eurooppaan tulevasta oopiumista tulee Afganistanista. Ja kolmas on vastuunkanto, sekä Suo-

¹⁹¹ Katso esim. Ilkka Kanerva /kok puheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/14

¹⁹² Katso esim. Markku Laukkanen /kesk puheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/56

¹⁹³ Katso esim. Juha Korkea-aho / kesk PUVL pj puheenvuoro 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/2

¹⁹⁴ Katso esim. Markku Laukkanen /kesk ryhmäpuheenvuoro 18.2.2010 PTK 10/2010 vp 10/2/2

¹⁹⁵ Katso esim. Pentti Tiusanen /vas 18.2.2010 PTK 10/2010 vp 10/2/48

¹⁹⁶ Katso esim. Erkki Pulliainen /vihr 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/58

¹⁹⁷ Katso esim. Markku Laukkanen /kesk 18.2.2010 PTK 10/2010 vp 10/2/37 ja 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/64

¹⁹⁸ Katso esim. Krista Kiuru /sd 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/34 ja Hanna-Leena Hemming 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 34/2/35

men vastuunkanto että koko kansainvälisen yhteisön vastuunkanto. (Välihuuto vasemmalta) ” .¹⁹⁹

Tutkimuksen viitekehysten kannalta olennaista on tarkastella turvallisuuden tasoja ja sektoreita. Analyysissa Stubbin puhe on sijoitettavissa valtiolliselle, yliaalueelliselle kuin globaalillekin tasolle. Sektoreiden osalta ulkoministeri käsittelee kovan perinteisen turvallisuuden lisäksi huumeita ja rikollisuutta eli yhteiskunnallista turvallisuutta. Viitekohteiksi puheesta voidaan löytää kotimaan turvallisuus, jota leviävä turvattomuus voisi uhata. Toisaalta viitekohteiden ja vaikuttavien tekijöiden välimaastoon on sijoitettavissa Suomen vastuunkanto, jossa samalla voidaan viitata perinteeseen vastuun kantajana.

Miksi-osuuden lisäksi ulkoministeri Stubbin puhe²⁰⁰ sisälsi myös kaksi muuta kokonaisuutta, jotka kuvaavat hyvin koko keskustelun teemoja ja etenkin siinä esiintyneitä viitekohteita. Puheen toinen osuus käsitteli kansainvälisen yhteisön strategiaa Afganistanissa. Tässä osuudessa Stubb viittasi kansainvälisiin kokouksiin ja etenkin muutamaa viikkoa aiemmin pidettyyn Lontoon konferenssiin. Lisäksi Stubb viittasi suoraan ISAF-joukkojen komentajan kenraali Stanley McChrystalin pyyntöön Suomelle. Ulkoministeri Stubbin puheen tavoin monissa muissakin keskustelussa käytetyissä puheenvuoroissa etenkin hallituksen taholta viitattiin Suomen kansainväliseen vastuuseen ja pidettyihin kansainvälisiin kokouksiin ja niiden lausumiin. Ministerit viittasivat jopa keskusteluihin jonkin asiantuntija- tai päättäjätahon kanssa²⁰¹. Muut edustajat puolestaan pyrkivät rakentamaan sosiaalista asemaansa viittaamalla omiin kokemuksiinsa tai muualta lukemiinsa tai saamiinsa asiantuntijalausuntoihin²⁰².

Kolmantena kokonaisuutena Stubb nosti esiin aiempien vuosien selontekokäsittelyissä esiin nousseen kysymyksen selonteon valmisteluprosessista ja eri toimijoiden roolista²⁰³. Ulkoministeri korosti erityisesti yhteistyötä tasavallan presidentin ja hallituksen välillä. Erikseen hän mainitsi pitkän suomalaisen perinteen ja konsensuksen merkityksen päätöksenteossa. Kaikki kokonaisuudet ovat sellaisia, jotka nousivat esiin useissa edustajien puheenvuoroissa.

¹⁹⁹ Ulkoministeri Alexander Stubb esittelypuheenvuoro eduskunnassa torstaina 18.2.2010 PTK 10/2010 10/2/1

²⁰⁰ Ulkoministeri Alexander Stubb esittelypuheenvuoro eduskunnassa torstaina 18.2.2010 PTK 10/2010 10/2/1

²⁰¹ katso esim. Sari Palm (kd) eduskunnassa torstaina 18.2.2010 PTK 10/2010 10/2/8

²⁰² Katso esim. Eero Akaan-Penttilä /kok puhe eduskunnassa 8.4.2010 PTK 34/2010 vp 24/2/61

²⁰³ Ulkoministeri Alexander Stubb esittelypuheenvuoro eduskunnassa torstaina 18.2.2010 PTK 10/2010 10/2/1

4.5 Vuoden 2011 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Vuoden 2011 Afganistan selonteon käsittelyä oli edeltänyt näkyvästi mediassa käsitelty operaatioissa fyysisesti haavoittuneiden tai muuten traumatisoituneiden rauhanturvaajien tilanne. Erityisesti asia nousi esille vääpeli Pekka Jylhän tapauksen myötä. Jylhä haavoittui operaatioissa, mutta kotimaassa hoito ja etenkin kustannuksista huolehtiminen muodostui vaikeaksi Puolustusministeriön ja Valtionkonttorin kiistellessä korvauserusteista. Rauhanturvaajien operaation jälkeinen hoito ja huolenpito nousivatkin keskeiseksi teemaksi ja vaikuttavaksi tekijäksi keskusteluissa. Rauhanturvaajien turvallisuus sidottiin suoraan hallituksen tekemiin leikkauksiin, kuten tässä kansanedustaja Ari Jalosen (ps) puheenvuorossa:

”... Pekka Jylhä on ollut tosiaan otsikoissa jo useamman viikon ja kuukauden ajan. Se on ollut aikaisemminkin pienessä piirissä tunnettu asia. Hänen vammautumisensa olisi mitä todennäköisimmin ollut ainakin vähän helpompi, jos sitä ei olisi vältetty kokonaan, jos kalusto olisi ollut kunnossa. Nyt näistä rauhanturvaamisrahoista on leikattu hallituksen budjetissa rahoja, ja se on juuri tätä kalustoon kohdentuvaa ja suunniteltua rahoitusta. Sillä rahalla, mitä sieltä leikattiin, oli suunniteltu ostettavan sellaisia ajoneuvoja, jotka ovat rauhanturvaajille turvallisempia. Nyt hallitus leikkaa suoraan rauhanturvaajien turvallisuudesta...”²⁰⁴

Kestoteema eli naisten ja lasten asema pysyi edelleen useiden puheiden aiheena ja samalla kysymys liitettiin ISAF-operaation päättymiseen ja kansainvälisten joukkojen vetäytymisen jälkeiseen aikaan. Tämä selkeästi yleisin viitekohde kiinnittyi näin ollen talebanien paluun muodostamaan uhkaan.²⁰⁵ Toisaalta useissa puheenvuoroissa korostettiin myös tyttöjen koulunkäynnissä ja muissa asioissa saavutettuja edistysaskeleita. Naisten asema liitettiin useissa puheenvuoroissa osaksi valiokuntamietinnössäkin esille nostettuja hyvän hallinnon, demokration ja ihmisoikeuksien listaa. Lisäksi keskeisesti nostettiin esille YK:n päätöslauselma 1325, jonka periaatteisiin vedottiin useissa puheenvuoroissa²⁰⁶. Tässä mielessä useat puheet täyttivät

²⁰⁴ Kansanedustaja Ari Jalonen/ ps puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/64

²⁰⁵ Katso esim. kansanedustaja Christina Gestrin/ r puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/8

²⁰⁶ Katso esim. kansanedustaja Katri Komi/kesk puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/33

aiemmin tässä työssä käsitellyn ruotsalaistutkijoiden käyttämän kaikenkattavuuden määritelmän.²⁰⁷

Edellisvuoden selontekokäsittelyn tavoin yhä useammassa puheenvuorossa korostettiin myös afgaanien omaa vastuuta maansa tulevaisuudesta. Samalla kuitenkin usein todettiin Afganistanin turvallisuusjoukkojen olevan vielä keskeneräisiä ja tarvitsevan ulkomaisten joukkojen tukea taistelussaan kapinallisjoukkoja vastaan.²⁰⁸ Yhdysvaltojen vuoteen 2014 ilmoittaman joukkojen vetäytymisaikataulun myötä operaation päättämisestä ja joukkojen hallitusta poisveittämisestä esitettiin näkemyksiä useissa puheenvuoroissa²⁰⁹.

Operaatio kestänyt jo vuosikymmenen useissa puheenvuoroissa nostettiin esiin operaation kustannukset ja hinta. Samalla keskusteltiin operaatiolla saavutetuista tuloksista. Erityisesti keskustelua herätti yhä Afganistanissa jatkuva huumeetuotanto²¹⁰ ja sen eurooppaan asti ulottuva vaikutus eli niin sanottu spill-over vaikutus. Tämä leviämisen mahdollisuus onkin talebanin paluun ohella toinen selkeästi kaikista selontekokeskusteluista löydettävissä oleva uhkakuva. Oman näkemyksensä ja ratkaisuehdotuksensa tilanteesta esitti muun muassa kansanedustaja Kimmo Kivelä (ps):

”... Yhteenvetona esitän, että maamme ulkopoliittisen johdon pitäisi ryhtyä aloitteisiin, jotka edistävät koko subkontinenttia uhkaavan vaarallisen kehityksen patoamista rauhanomaisin keinoin sotilaallisten toimien sijasta.

Herra puhemies! Vain tällaisella laajalla rauhanrintamalla on mahdollisuus vakauttaa Karakorum-vuoriston jakaman alueen vaarallinen kehityssuunta, joka uhkaa koko maailman rauhaa.”²¹¹

Entistä selkeämmin etenkin perussuomalaisten joukosta asetettiin vastakkain myös kriisinhallinta ja kotimaan puolustus. Selkeimmin tämä tuli esiin kansanedustaja Jussi Niinistön (ps) puheenvuorossa:

²⁰⁷ Katso esim. kansanedustaja Jani Toivolan/ vihr puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/55

²⁰⁸ Katso esim. kansanedustaja Seppo Kääriäisen/ kesk puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/24

²⁰⁹ Katso esim. kansanedustaja Jukka Kärnä/ sd puheenvuoro eduskunnassa torstaina 29.3.2012 PTK 31/2012 31/2/20 ja kansanedustaja Ari Jalonen/ ps puheenvuoro eduskunnassa torstaina 29.3.2012 PTK 31/2012 31/2/21

²¹⁰ Katso esim. kansanedustaja Raijo Hongisto/ ps puheenvuoro eduskunnassa maanantaina 12.12.2011 PTK 84/2011 84/1/32

²¹¹ Kansanedustaja Kimmo Kivelän/ ps puheenvuoro eduskunnassa torstaina 29.3.2012 PTK 31/2012 31/2/46

Arvoisa puhemies! Suomen armeija on saanut kymmenen vuoden aikana Afganistanin-operaatiosta epäilemättä hyödyllistä sotilaallista oppia. Sitä on kuitenkin saanut vain rajallinen kriisinhallintajoukko. Korvaako laatu määrän, sitä voi tietysti itse kukin miettiä. Mutta pidän päivänselvänä, että esimerkiksi riittävästä reserviläisten kertausharjoituksista on enemmän hyötyä Suomen puolustukselle kuin Afganistanin kaltaisesta operaatiosta. Vai miten arvoisat ministerit tilannetta arvioivat, kumpi on suomalaisen päättäjän priorisointilistalla korkeammalla: lipunnäyttö ulkomailla vai oman maan puolustuskyky?²¹²

Kokonaisuutena vuoden 2011 selonteon eduskuntakäsittelyn keskeisimmäksi uudeksi piirteeksi voidaan katsoa useissa puheissa esitetty vahva tuki joukoille ja vaatimukset operaatiossa aiheutuneiden vammojen, niin fyysisten kuin psyykkisten, asianmukaisesta hoidosta. Aiempien vuosien tapaan kansainvälinen politiikka ja Afganistanin operaatioon osallistumisen syyt pysyivät mukana keskustelussa. Yhdysvaltojen julkaistua vetäytymisaikataulunsa, operaatiossa alkoi selkeä vetäytymisen suunnittelun vaihe. Tämä näkyi useissa puheenvuoroissa. Vetäytymisen mahdollisiin seurauksiin paikallisväestölle ja alueelle laajemminkin käytettiin runsaasti puheenvuoroja. Operaation päättymisestä keskusteltaessa useissa puheenvuoroissa aihe liittyi myös saavutettujen tulosten arviointiin. Nämä samat teemat jatkuivat vielä lähes sellaisenaan viimeisessä tämän tutkimuksen kohteena olevassa keskustelussa vuonna 2014.

4.6 Vuoden 2014 valtioneuvoston selonteon käsittely eduskunnassa

Vuoden 2014 Afganistan-keskustelua leimasi ISAF-operaation päättymisen ja muuttuminen Afganistanin kehitystä tukeväksi operaatioksi Resolute Support, (suom. Päätäväinen tuki). Useissa puheenvuoroissa pyrittiin tekemään yhteenvetoa operaation saavutuksista ja kertamaan reilun vuosikymmenen aikana tehtyjä päätöksiä, kuten tämän työn aloittaneesta ulkoministeri Erkki Tuomiojan puheenvuorosta²¹³ on luettavissa.

Yleisimpänä viitekohteena myös vuoden 2014 eduskuntakeskusteluissa oli naisten asema Afganistanissa erityisesti nyt länsimaisten joukkojen pääosin poistuessa alueelta. Myös lasten ja

²¹² Kansanedustaja Jussi Niinistö/ ps puheenvuoro eduskunnassa torstaina 29.3.2012 PTK 31/2012 31/2/5

²¹³ Ulkoministeri Erkki Tuomioja/ sd puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/1

erityisesti tyttöjen asema nousi esille edustajien puheenvuoroissa²¹⁴. Aiempien keskusteluiden tapaan useat puheenvuorot sisälsivät luettelomaisesti kaikki yleisimmät argumentit, kuten ihmisoikeudet, oikeusvaltiokehityksen ja demokratian merkityksen²¹⁵.

Maailman poliittisen tilanteen muutos keväällä 2014 tapahtuneen Krimin valtauksen myötä näkyi puheenvuoroissa kotimaan puolustuksen korostumisena. Useissa puheenvuoroissa korostettiin kotimaan puolustuksen tärkeyttä ja Afganistanista saatuja oppeja. Lisäksi useissa puheenvuoroissa tuotiin esille haastava taloustilanne. Suomalaisten reserviläisten osaamista ja asevelvollisuusjärjestelmän toimivuutta keuhuttiin, kuten tässä puolustusvaliokunnan puheenjohtajan Jussi Niinistön puheenvuorossa, jonka hän käytti osana Perussuomalaisten ryhmäpuheenvuoroa:

”...Perussuomalaiset kannattaa Suomen hallittua vetäytymistä pois Afganistanista. Ensi vuoden jatko-operaatioon on lähdössä 80 suomalaista sotilasta, vaikka pienempikin panos tässä taloudellisessa tilanteessa olisi ollut perusteltua. Esimerkiksi Ruotsi aikoo lähettää vain 50. Suomalaissotilaat ovat hoitaneet leiviskänsä Afganistanissa ammattitaitoisesti ja rauhallisesti. Yleinen asevelvollisuus on näyttänyt voimansa tässäkin suhteessa. Operaatiosta on ollut Puolustusvoimille hyötyä, vaan mitä seuraavaksi?...”²¹⁶

Vaikuttavien tekijöiden osalta vuoden 2014 eduskuntapuheen vuoroissa näkyy selkeästi koko operaation yhteenveto. Isossa osassa puheista viitattiin Afganistanissa saavutettuun kehitykseen ja operaatiolla aikaan saatuihin tuloksiin. Yhtä aikaa operaation tuloksellisuuden arvioinnin kanssa keskeiseksi argumentiksi nousi operaation hinta ja sen aiheuttamat kustannukset. Erityisesti Afganistanin operaation hinta verrattuna perinteisempiin kriisinhallintaoperaatioihin esimerkiksi Lähi-idässä herätti keskustelua.²¹⁷ Kuten edellä todettua osassa puheen-

²¹⁴ Katso esim kansanedustaja Aila Paloniemen/ kesk puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/30. Paloniemi esittää huolensa myös naisten osallistumisen puutteesta rauhanneuvotteluisa.

²¹⁵ Katso esim. kansanedustaja Pekka Haaviston/ vihr puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/8

²¹⁶ Kansanedustaja Jussi Niinistön/ ps puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/5

²¹⁷ katso esim. Kansanedustaja Annika Lapintie/ vas puheenvuoro eduskunnassa torstaina 11.12.2014 PTK 128/2014 128/3/12

vuoroista asetettiin vastakkain kriisinhallintaoperaatioon käytetyt rahat ja kotimaan puolustuksen tiukka rahoitustilanne²¹⁸.

Koko Afganistan keskustelua leimannut, erityisesti vasemmiston taholta tullut, kritiikki yhdysvaltoja kohtaan sai jatkoa myös viimeisessä ISAF-operaatiota koskeneessa eduskuntakeskustelussa. Kritiikki liittyi toimintatapojen lisäksi myös vähäisiksi koettuihin tuloksiin.²¹⁹ Lisäksi operaation perinteisestä kriisinhallintaoperaatiosta poikkeava luonne sai ajoittain kovaakin kritiikkiä²²⁰. Uhkakuvana useissa puheenvuoroissa olikin mahdollinen taleban-liikkeen uudelleen valtaan nousu ja sen merkitys saavutetulle kehitykselle.²²¹ Yhdysvaltoja positiivisemmassa valossa käsiteltiin pohjoisen alueen johtovaltiota Saksaa, jonka Afganistan-keskusteluun ja tehtyihin ratkaisuihin viitattiin useammassa puheenvuorossa.²²²

Tuloksien suhteen keskusteltiin verrattain paljon myös edelleen Afganistanissa jatkuneesta huumeongelmasta.²²³ Huumeiden vastaisen taistelun ja korruption lisäksi useissa puheenvuoroissa esiin nostettiin Afganistanin uusi presidentti Ashraf Ghani, johon lähtökohtaisesti puheenvuoroissa suhtauduttiin edeltäjänsä Hamid Karzaita suopeammin.²²⁴

Kuten edellä mainittua Krimin miehityksen myötä kristynyt kansainvälispoliittinen tilanne liitettiin useaan puheenvuoroon, kuten alla olevaan kansanedustaja Jörn Donnerin (r) puheenvuoroon. Oman erityismainintansa Donnerin puhe ansaitsee eduskunnan ulko- ja turvallisuuspoliittiselle keskustelulle epätavallisesta tyylistä, jossa hän kritisoi puheiden tasolla tavoiteltavaa konsensusta.

”...Suomalaisen ulkopolitiikan perustekijänä viimeisen kahden vuosikymmenen aikana on ollut konsensushakuisuus siitäkin huolimatta, että EU-jäsenyydestä ei

²¹⁸ Katso esim. Kansanedustaja Jussi Niinistö/ ps puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/5

²¹⁹ katso esim. Kansanedustaja Jyrki Yrttiaho/ vr puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/37

²²⁰ katso esim. Kansanedustaja Markus Mustajärvi/ vr puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/20

²²¹ katso esim. Kansanedustaja Jukka Kärnä/ sd puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/31

²²² katso esim. Kansanedustaja Mikko Savola/ kesk puheenvuoro eduskunnassa torstaina 11.12.2014 PTK 128/2014 128/3/12

²²³ katso esim. Kansanedustaja Jukka Kärnä/ sd puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/40

²²⁴ katso esim. Kansanedustaja Lauri Heikkilä/ ps puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/41 myös Pekka Haavisto/ vihr puheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/8

syntynyt yksimielisyyttä. Konsensusta eräässä keskeisessä kysymyksessä, muun muassa koskien Nato-jäsenyyttä, ei näytä löytyvän. Se on sitten aina ajankohtainen seuraavalla vaalikaudella. Tuo konsensukseen pyrkiminen on myöskin leimannut eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan työtä viimeisten vuosien aikana, joskus keinotekoisesti. Tuskinpa olemme kaikki täällä samaa mieltä Lähi-idän selkkauksista ja sodista tai suhteestamme Venäjään, siitäkkin huolimatta, että maan poliittisen johdon toiminta on saanut yleisen hyväksynnän.

Mutta uusi kylmä sota, jos tätä nimitystä voidaan käyttää, ja minun mielestäni voidaan, heittää varjonsa ja saa jotkut ihmiset reagoimaan hysterisesti, ei tosin samalla tavalla täällä kuin naapurimaassamme Ruotsissa, missä sukellusvenemetsäystä seurattiin 20 sivun jutuin iltapäivälehdissä, puhumattakaan televisiosta. Tämä konflikti on kuitenkin vaikuttanut siihen, että puolustusmyönteisyys maassamme on lisääntynyt. ...²²⁵

Perinteisesti konsensuksen merkitystä on pikemminkin pyritty korostamaan ja erityisesti keskustan kansanedustajat ovat nyt tarkasteltavassa aineistossakin korostaneet sen merkitystä.

Kokonaisuutena vuoden 2014 Afganistan selonteon käsittely noudatteli aiempien vuosien teemoja, mutta ISAF-operaation päättymisen johdosta keskustelussa oli aiempaa enemmän yhteenvedon tuntua sekä viittauksia operaatiolla saavutettuihin tuloksiin tai niiden puutteeseen. Menneeseen katsomisen lisäksi useimmissa puheenvuoroissa esitettiin jonkinlainen arvio Afganistanin tulevaisuudesta. Arviot vaikuttivat olevan varsin pitkälti sidoksissa puhujan suhtautumiseen koko operaatioon. Kaiken kaikkiaan puheista välittyi yleinen huoli Afganistanin tulevaisuudesta ja siinä mielessä uusi operaatio Resolute Support nähtiin tärkeäksi. Toisaalta puolustusvaliokunnan puheenjohtajan Jussi Niinistön (ps) puheenvuoroista oli havaittavissa myös selkeä toive kotimaan puolustuksen nostamisesta keskeisempään rooliin puolustuspolitiikan resursseista keskusteltaessa.

²²⁵ Kansanedustaja Jörn Donnerin/ r ryhmäpuheenvuoro eduskunnassa keskiviikkona 26.11.2014 PTK 119/2014 119/2/9

4.7 Eduskunnan Afganistan-keskustelun yhteenveto

Tämän luvun tarkoituksena on ollut antaa jo osittainen vastaus työn ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen eli millaisia turvallistamisteorian mukaisia osakokonaisuuksia eduskuntapuheita analysoimalla on löydettävissä. Luvussa analysointi on tapahtunut kvalitatiivisia menetelmiä käyttäen, joskin työn rinnakkaisesta laatimistavasta johtuen myös määrällistä analyysia on osaltaan hyödynnetty olennaisten kokonaisuuksien havainnoinnissa.

Luvussa myös annettiin tiivis yleiskuvaus käydyistä keskusteluista. Suorien lainausten avulla lukijalla on myös ollut mahdollisuus perehtyä työn aineiston sisältöön ja eduskunnassa käytettyjen puheenvuorojen tyyliin ja sisältöön. Kuten jo alussa todettua, valitut lainaukset eivät edusta mitään keskimääräistä otosta tai muodosta kattavaa kuvaa käytetyistä puheenvuoroista, vaan valinnat on tehty tiettyjä aihepiirejä korostaen ja osin ne antavat keskustelusta liiankin värikkään kuvan.

Afganistan-keskustelun yleisten piirteiden lisäksi tarkastelujaksolla tapahtuneisiin muutoksiin perehdytään seuraavassa luvussa analyysityökalun avulla saatujen määrällisten aineistojen esittelyn kautta. Tämän luvun yleisten kuvausten ja kirjoittajan tekemien tulkintojen antama kuva täydentyy ja syventyy seuraavan luvun käsittelyn myötä. Analyysityökalun käyttö esitellään seuraavan luvun aluksi.

5 AINEISTON ANALYYSI JA TULOKSET

5.1 Analyysin perusteet

Tässä luvussa esitellään eduskunnan Afganistan-keskustelun yhteydessä käytettyjen puheenvuorojen analyysi ja analyysin tulokset. Koko työn varsinaiset johtopäätökset esitetään luvussa 6. Edellisessä luvussa pyrin analysoimaan käydyt keskustelut vuosittain hyödyntämällä turvallistamisteorian mukaista jaottelua turvallistamistoimen eri osiin. Edellisen luvun tarkoituksena oli antaa lukijalle yleiskuva käydystä keskustelusta hyödyntäen myös suoria lainauksia puheista. Samalla edellinen luku jo osittain vastasi tutkimukseen ensimmäiseen alatutkimuskysymykseen yksittäisien selontekokäsittelyiden osalta eli millaisia turvallistamisteorian mukaisia osakokonaisuuksia on löydettävissä analysoiduista puheenvuoroista.

Luvun 4 antama kuva täydentyy tässä luvussa ja samalla pyritään vastaamaan tutkimuksen toiseen ja kolmanteen alatutkimuskysymykseen eli miten turvallistamisteorian mukaiset alakokonaisuudet ovat muuttuneet tarkastelujakson aikana ja miten ne painottuvat puheenvuoroissa. Ajallisen muutoksen havainnollistamiseksi osakokonaisuuksien yleisimpiä sisältöjä on esitetty taulukkomuodossa lyhyiden kuvailuiden kera.

Tässä luvussa esitetty määrällinen analyysi aineistosta on koostettu hyödyntämällä työskentelyn tueksi laadittua analyysitaulukkoa. Taulukossa on oma sarakkeensa kaikille turvallistamistoimen eri osakokonaisuuksille, kuten turvallistajille, uhkakuville, viitekohteille, vaikuttaville tekijöille sekä turvallisuuden tasoille ja sektoreille. Lisäksi taulukkoon on kirjattu puhujien taustatietoja, kuten puolue, valiokunta ja hallitus-oppositio sijoittuminen. Taulukossa on myös muita sarakkeita, joita ei kuitenkaan hyödynnetä määrällistä analyysia tehdessä. Tällaisia ovat muun muassa lainattua sosiaalista asemaa ja puheen yleistä sisältöä koskevat sarakkeet.

Analyysitaulukkoa täyttäessäni en ole etsinyt tiettyjä avainsanoja tai listannut kaikkia eri kokonaisuuksia, joita kulloinkin analysoitavana ollut puhe sisältää. Kunkin analysoitavan puheen kohdalla olen ensin lukenut koko puheenvuoron ja tämän jälkeen analyysitaulukon osakokonaisuuksia pohtien jakanut puheenvuoron ydinsisällön turvallistamisteorian mukaisiin osiin. Yleensä ensin tarkastelin, esitettiinkö puheessa suoraan tai kiertoteitse jonkin uhkakuva ja viitekohde. Tämän jälkeen olen tarkastellut tuohon viitekohteeseen ja uhkaan liittyviä vai-

kuttavia tekijöitä. Usein yksittäisessä puheenvuorossa saatetaan myös esittää viitekohteita tai vaikuttavia tekijöitä johonkin aiemmin esitettyyn uhkaan liittyen. Tällainen tulkinta vaatii erityistä huolellisuutta ja tällöin olen mieluummin jättänyt asian kirjaamatta kuin täyttänyt taulukkoa itseisarvoisesti. Myös turvallisuuden tasojen ja sektoreiden kohdalla taulukon täyttö vaati tarkkuutta, jotta analyysityökalu noudattaisi turvallistamisteorian mukaista kokonaisuutta. Tällöin kirjatun turvallisuuden tason ja sektorin tulee liittyä puheessa esitettyihin muihin turvallistamisen osiin, eikä taulukkoon ole näin ollen päätyneet kaikki puheissa esiintyneet tasot ja sektorit. Monesti tällaiset pois jääneet osat ovat liittyneet aiemmin esiteltyyn kaikenkattavuuden pyrkimykseen tai johonkin retoriseen tehokeinoon. Kuten jo aiemminkin useasti todettua, yksittäisten puheiden kohdalla toinen lukija saattaisi päätyä erilaiseen tulkintaan, mutta laajalla aineistolla tämän kaltaisten yksittäisten tulkintaeroavuuksien merkitys vähenee.

Analyysitaulukon perusteella saatuja tuloksia arvioitaessa on hyvä huomata, että tulokset ovat moninkertaisen tulkinnan lopputulos. Puheiden jaottelu turvallistamisteorian mukaisiin osiin itsessään on jo vahvan tulkinnallisuuden sisältävä toimi. Suurin valikointi ja tulkinta on tapahtunut kuitenkin siinä vaiheessa, kun tutkijana olen lukenut eduskunnassa pidettyjä puheenvuoroja pöytäkirjoista tekstimuodossa ja niistä tehtyjen havaintojen ja kirjausten perusteella lisännyt nämä tiedot laatimaani taulukkoon. Kun tämän jälkeen nämä tiedot esitetään kootusti numeraalisessa ja varsin tiiviissä taulukkomuodossa, on tehtyjen valintojen ja tulkintojen vaikutus lopputulokseen varsin merkittävä. Lukijan tuleekin suhtautua esitettyihin analyysihin ja tulkintoihin juuri tämän työn tekijän sekä valitun tutkimusotteen aikaansaannoksina.

5.2 Turvallistajat eli ketkä puhuvat

Tutkimuksen tarkastelun kohteena oli yhteensä 709 eduskuntapuheenvuoroa, jotka käytettiin valtioneuvoston Afganistan-selontekojen käsittelyiden yhteydessä²²⁶. Puheiden pitäjiä ja heidän turvallistamisteorian mukaista sosiaalista asemaa tarkasteltaessa huomio kiinnittyi asiaa käsittelevien valiokuntien jäsenten suureen edustukseen puhujissa. Suurin osa pidetyistä puheenvuoroista on joko ulkoasiain- tai puolustusvaliokunnan jäsenten puheenvuoroja²²⁷. Kun

²²⁶ Puheenvuorot ja niihin liittyvät yksityiskohdat on esitelty tämän työn liitteenä olevassa analyysitaulukossa. Tässä aluvussa esitetyt numero ja muut yksityiskohtaiset tiedot perustuvat tuohon taulukkoon ellei muuta lähdetä ole mainittu.

²²⁷ Analyysitaulukkoon on kirjattu selontekojen käsittelyyn valiokunnissa osallistuneiden kansanedustajien valiokunta. Ulkoasiainvaliokunnassa asian käsittelyyn osallistuneita puhujia oli yhteensä 236 ja puolustusvaliokunnassa asiaa käsitelleistä edustajien puheenvuoroja oli 101. Näiden lisäksi tulevat vielä ministerien puheet, joita oli yli 60 kappaletta. Lisäksi ryhmäpuheenvuorojen pitäjät ovat usein valiokuntien jäseniä, joten niin sanottujen

näiden puhujien lisäksi puheenvuoroja käyttävät lisäksi ministerit, entiset ministerit ja eduskuntaryhmänsä ryhmäpuheenvuoroja käyttävät kansanedustajat, ei niin sanottuja ulkopuolisia puheenvuoroja juurikaan Afganistan-keskustelussa kuultu.

Yhteensä pidetyistä 709 pidetystä puheenvuorosta 544 oli miesedustajien ja 165 naisedustajien puheenvuoroja. On mielenkiintoista huomata, että vaikka naisten ja lasten asema oli keskeinen uhkakuva käytetyissä puheenvuoroissa²²⁸, on puhujista selkeä vähemmistö naisia. Sukupuolen ja esiintyvien turvallistamistoimien tarkempi tilastollinen tarkastelu jää kuitenkin jatkotutkimuksen tehtäväksi. Samoin jatkotutkimuksessa analysoitavaksi jää valiokuntien koostumus ja selvitystyö siitä, miten eduskuntaryhmät valitsevat puhujat kuhunkin täysistuntoon.

Hallituksen ja opposition välillä puheenvuorot jakautuivat siten, että käytetyistä puheenvuoroista 424 oli hallituspuolueiden kansanedustajien ja 285 opposition edustajien puheenvuoroja. Ero on luonnollinen johtuen enemmistöhallituksista, eduskunnan puhekäytännöistä ja ministerien puheenvuoroista asian käsittelyssä.²²⁹ Alla olevassa taulukossa ja sektoridiagrammissa on esitetty puheenvuorot eduskuntaryhmittäin.

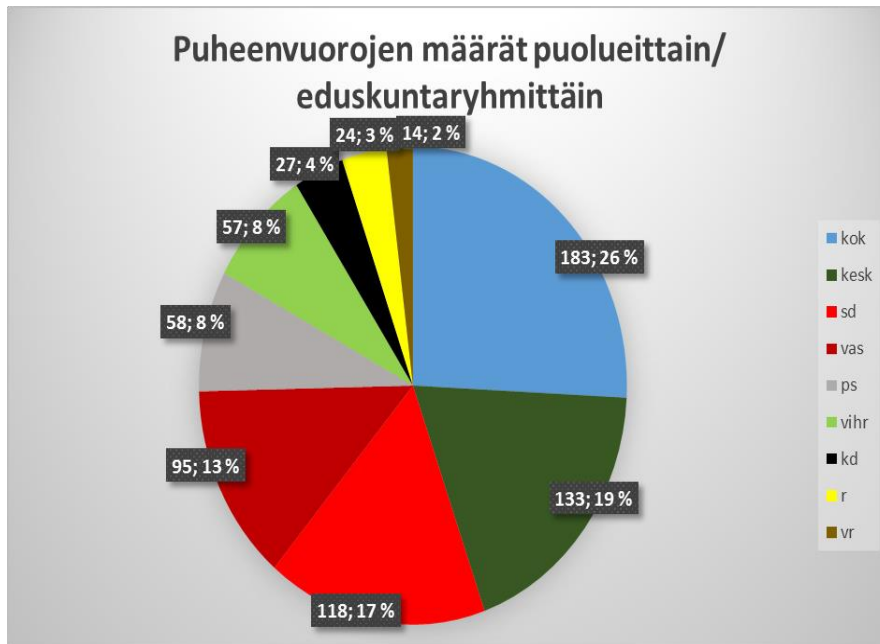
Kokoomus	183
Keskusta	133
Sosialidemokraatit	118
Vasemmistoliitto	95
Perussuomalaiset	58
Vihreät	57
Kristillisdemokraatit	27
Ruotsalaisen kansanpuolue	24
Vasen ryhmä	14
YHT	709

Taulukko 1. Puheenvuorot eduskuntaryhmittäin

ulkopuolisten puhujien määrä on varsin rajallinen, joskin vaikuttaisi nousevan jonkin verran viimeisien selonteokojen käsittelyn kohdalla. Liekö tähän syynä tietämyksen kasvu ja/ tai asian runsaampi käsittely mediassa.

²²⁸ Katso alaluvut uhkakuvista ja viitekohteista.

²²⁹ Erilaisia jaotteluita on lukuisia perinteisten oppositio ja hallitus tai vasemmisto - oikeisto jaottelun lisäksi. Näiden eri ulottuvuuksien hahmottelusta tutkimuksessa on kirjoittanut muun muassa Antti Pajala (2012) Poliitikka-lehdessä.

Kuvio 2. Puheenvuorojen suhteellinen jakautumien eduskuntaryhmittäin

Turvallistamisteorian näkökulmasta voidaan puhujia eli turvallistajia tarkastella heidän sosiaalisesta asemastaan käsin. Analyysitaulukon pohjalta ja edellä esitettyjen havaintojen pohjalta voitaneen todeta, että pääosin puhujien sosiaalinen asema perustuu Afganistan-keskustelun yhteydessä puhujien omaan asiantuntija-asemaan eduskuntaryhmissään, mikä puolestaan osin rakentuu asiankäsittelyyn osallistumisena valiokunnissa²³⁰. Osalla edustajista sosiaalinen asema suhteessa yleisöön rakentui myös oman aiemman ja yleisesti tunnetun kokemuksen kautta. Tällaisina esimerkkeinä voidaan mainita muun muassa prikaatikenraali reservissä Olli Nepponen sekä useasti kriisialuilla erilaisissa tehtävissä toiminut kansanedustaja Pekka Haavisto. Kansanedustajat saattoivat myös viitata puheenvuoroissaan omiin tapaamisiinsa tai henkilökohtaisiin kokemuksiinsa, jotka eivät välttämättä olleet laajasti tiedossa ennen puheenvuoroa²³¹. Tätä voisi kutsua sosiaalisen aseman rakentamiseksi. Edustajat myös käyttivät puheenvuoroissaan erilaisia viittauksia tunnettuihin henkilöihin tai asiantuntijaraportteihin. Tällaista toimintaa voisi puolestaan kutsua sosiaalisen aseman lainaamiseksi. Tällaiset lainaukset on taulukoitu omaksi sarakkeekseen analyysitaulukkuun.

²³⁰ Valiokuntajäsenyyksiä tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että kahdesta ensimmäisestä Afganistan-selonteosta (2001 ja 2007) laadittiin ainoastaan Ulkoasiainvaliokunnan mietintö. Loppujen selontekojen kohdalla käytännöksi vakiintui myös pyytää lausunto myös Puolustusvaliokunnasta.

²³¹ Katso esim. Kansanedustaja Pentti Tiusanen (vas) 11.2.2009 PTK 6/2009 vp 6/4/36

5.3 Selontekokeskusteluiden viitekohteet

Tässä alaluvussa on yhteenveto kaikista edellä esitellyistä kuudesta Afganistanin selontekojen yhteydessä käytettyjen puheenvuorojen viitekohteista. Turvallistamisteorian mukaiset puhe-toimen osat esiteltiin tarkemmin luvussa kolme. Tarkastelun tukena on taulukko 2, johon on koottu kaikista eduskuntakäsittelyistä yleisimmät käytetyt viitekohteet. Taulukko on laadittu käyttäen eduskuntapuheiden lukemisen yhteydessä laadittua analyysitaulukkoa, johon puheet luokiteltiin turvallistamisteorian mukaisiin osakokonaisuuksiin. Alla olevassa taulukossa olevat viitekohteet on poimittu analyysitaulukon viitekohteet -sarakeesta ja ne on laskettu käyttäen hyväksi sanojen laskentaan ja tekstien numeraaliseen arviointiin soveltuvaa Voyant Tools -työkalua²³². Tässä yhteydessä analyysiohjelmistoa ei siis käytetty koko tekstien arviointiin, vaan ainoastaan valmiiksi taulukkoon tulkittujen termien laskemiseen. Taulukossa viitekohteen nimen jälkeen on sulkeissa ilmoitettu puheenvuorojen määrä, joissa viitekohde analyysin mukaan esiintyy.

Taulukkoa luettaessa on hyödyllistä huomata, etteivät viitekohteiden yhteismäärät täsmää pidettyjen puheenvuorojen määrään tämä johtuu siitä, että taulukkoon on valittu vain yleisimmät tapaukset. Rajaus on tehty mielekkäiden ja selkeästi erottuvien määrien suhteen. Pienemmällä viittausmäärällä taulukkoon mahdutettavien viitekohteiden määrä olisi kasvanut huomattavasti. Lukumäärään on myös huomioitu osassa puheenvuoroista useampia viitekohteita. Toisaalta kaikista puheenvuoroista ei ole ollut löydettävissä selkeitä viitekohteita lainkaan, vaan puheenvuorot ovat saattaneet olla esimerkiksi vain lyhyitä viittauksia edellisen puhujan tai johonkin yksityiskohtaa. Viimeisessä kaikki sarakkeessa on huomioitu myös nekin, jotka yksittäisen vuoden kohdalla eivät ole nousseet taulukon sarakkeeseen asti.

Taulukkoa lukiessa ja taustamateriaaliin perehtyessä on hyvä huomata vaihtelut valtioneuvoston selontekojen vuosiluvuissa verrattuna eduskuntakäsittelyn vuoteen. Tämä johtuu selontekojen ajoittumisesta loppuvuoteen, jolloin eduskuntakäsittely on ajoittunut osin seuraavan vuoden puolelle. Taulukon yläsarakeeseen kirjatut vuosiluvut kertovat selonteon luovutusvuoden.

²³² Voyant tools- analyysisivusto löytyy osoitteesta www.voyant-tools.org. Verkosta ilmaiseksi löytyvällä työkalulla on mahdollista tehdä erilaisia valmiiseen tekstiin kohdistuvia analyyseja. Ohjelma muun muassa laskee syötetyssä tekstissä esiintyvien sanojen lukumäärän, esiintymistiheyden ja esiintymisyhteyden. Lisäksi ohjelma laatii lasketuista arvoista valmiita taulukoita sekä kuvaajia. Tämän työn yhteydessä työkalua hyödynnettiin lähinnä valmiiksi luokiteltujen termien esiintymismäärien laskemiseen.

2001	2007	2008	2010	2011	2014	Kaikki
Naiset (31)	Naiset (18)	Demokratia (31)	Huumeet (13)	Naiset (32)	Naiset (16)	Naiset (113)
Terrorismi (23)	Lapset (17)	Huumeet (11)	Naiset (10)	Kaikki (12)	Kaikki (8)	Huumeet (56)
Lapset (16)	Huumeet (14)	Ihmisoikeudet (6)	Kaikki (9)	Lapset (11)	Suomen puolustus (8)	Lapset (56)
Huumeet (11)	Suomen puolustus (11)	Naiset (6)	Lapset (8)	Huumeet (7)	Lapset (3)	Terrorismi (49)
Suomen puolustus (8)	Terrorismi (11)	Korruptio (6)	Terrorismi (6)	Tytöt (6)	Tytöt (3)	Demokratia (38)
Ulko- ja turvallisuuspolitiikka (4)	Ihmisoikeudet (5)	Terrorismi (5)	Suomen turvallisuus (5)	Suomen puolustus (5)	Demokratia (1)	Suomen puolustus (32)
165 puheenvuoroa	130 puheenvuoroa	103 puheenvuoroa	125 puheenvuoroa	118 puheenvuoroa	68 puheenvuoroa	Yhteensä 709 puheenvuoroa

Taulukko 2. Yleisimmät viitekohteet selontekokäsittelyittäin (suluissa viittauksen sisältävien puheenvuorojen määrä)

Selkeästi yleisin viitekohde Afganistan-selontekojen eduskuntakäsittelyissä oli naisten asema Afganistanissa. Se oli puolet yleisempi kuin seuraavaksi yleisimmin puheenvuoroissa esiintynyt huumeet. Naisten asemaa käsiteltiin vieläkin useammassa puheenvuoroissa kuin taulukossa esiintyy, sillä se oli varsin usein epäsuorana viitekohteena myös lasten ja tyttöjen asemaa käsitelmissä puheenvuoroissa. Kokonaismäärältään merkittäväksi naisten aseman viitekohteena tekee se, että se on ensimmäisestä vuoden 2001 selontekokäsittelystä lähtien ollut puhutuimpien viitekohteiden joukossa. Ainoastaan vuosina 2008 ja 2010 se menetti ykköspaikkansa jollekin muulle viitekohteelle ollen tällöinkin puhutuimpien viitekohteiden joukossa.

Taulukko luettaessa huomio kiinnittyy vuoteen 2008, jolloin demokratia viitekohteena nousee yleisimmäksi. Asialle löytyy hyvin luonteva selitys valtioneuvoston selonteosta. Vuoden 2008 Afganistan-selonteko oli otsikoltaan ” *Suomen osallistuminen ISAF- operaation tukitoimiin vaalien järjestämiseksi Afganistanissa vuonna 2009*” eli selonteko käsitteli niin sanotun vaalivahvennusosaston lähettämistä Afganistaniin tukemaan presidentinvaalien järjestämistä. Afganistanin presidentinvaalien läheisyys ja operaatioon lähetettävän joukon tehtävä ohjasi keskustelun demokratiakehitykseen ja sen tuke-

miseen.

Myös muiden viitekohteiden osalta voidaan katsoa, että niiden korostuminen on johtunut myös Afganistan-keskustelun ulkoisista syistä. Naisten ja lasten, huumeiden ja terrorismin voidaan katsoa olevan ainakin pääosin suoraan Afganistanin tilanteesta johtuvia viitekohteita, joskin niidenkin esiintymiseen eduskunnan keskusteluissa vaikuttavat monet syyt, kuten media ja kansainväliset kokoukset sekä muut tekijät. Kotimaan puolustuksen osalta etenkin vuoden 2014 nousu viitekohteiden joukossa on selittävässä osittain kansainvälisen tilanteen muuttumisella Krimin miehityksen myötä. Myös eduskunnan sisäiset voimasuhdemuutokset ja etenkin perussuomalaisten entistä näkyvämpi osallistuminen keskusteluun kotimaan puolustukseen liittyvillä teemoilla näkyy kahden viimeisen selonteon käsittelyssä. Toisaalta myös eduskunnan muiden käsittelemien asioiden voidaan katsoa vaikuttaneen käytettyihin viitekohteisiin. Useammalla kerralla valtioneuvoston selonteko käsitteli Afganistanin lisäksi myös muita kysymyksiä²³³. Näin oli muun muassa vuonna 2007, jolloin samassa selonteossa käsiteltiin myös Tshadin kriisinhallintaoperaatio ja EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa²³⁴. Samoin käsittelyyn ovat saattaneet vaikuttaa muut samaan aikaan käsittelyssä olleet asiat tai selonteot, kuten vuonna 2009, jolloin samassa täysistunnossa käsiteltiin turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko²³⁵. Samankaltaista vaikutusta oli havaittavissa myös vaikuttavia tekijöitä analysoitaessa.

5.4 Selontekokeskusteluiden vaikuttavat tekijät

Valtioneuvoston eduskunnalle antamien Afganistan-selontekojen aikana kansanedustajat nostivat esiin puheissaan runsaasti eri seikkoja, joiden he katsoivat vaikuttavan Suomen osallistumiseen ISAF-operaatioon tai muuten liittyvän aiheesta käytävään keskusteluun. Turvallistamistoimen mukaisia puhetoimien osia ja siihen liittyvää teoriaa on esitetty luvussa 3. Alla olevassa taulukossa 2 on listattu yleisimpiä vaikuttavia tekijöitä.

²³³ Tästä menettelystä on huomauttanut myös Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkastuskertomuksessaan 9/2013. Aiheesta lisää vaikuttavien tekijöiden analyysin yhteydessä.

²³⁴ VNS 2/2007. ”Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistumisesta EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFOR TCHAD/RCA) sekä sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 01.01. - 30.06.2008”

²³⁵ VNS 1/2009 ”Valtioneuvoston selonteko: Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009”

Taulukkoon vaikuttavat tekijät on poimittu analysoimalla eduskunnan pöytäkirjojen lukemisen ohessa täytettyä analyysitaulukkoa, joka on esitelty jo aiemmin tässä työssä. Vaikuttavat tekijät sarakkeen kirjauksia on analysoitu jo aiemmin mainitulla Voyant Tools- työkalulla²³⁶, jonka avulla kunkin vaikuttavan tekijän määrät on laskettu. Kulinkin selontekovuodelta on nostettu alla olevaan taulukkoon kymmenen yleisintä vaikuttavaa tekijää, jotka puheissa esiintyivät. Yhdestä puheenvuorosta on saatettu kirjata lukuisia eri vaikuttavia tekijöitä. Joistakin puheenvuoroista selkeää vaikuttavaksi tekijäksi luettavaa sisältöä ei ole analyysissa löydetty.

2001	2007	2008	2010	2011	2014	Kaikki
YK (35)	Menettely (34)	YK (14)	YK (22)	Jälkihoito (21)	Afganistanin Kehitys (12)	YK (100)
Rauhanturvalaki (25)	Siviili kriisinhallinta, ei sotilaallista ratkaisua (28)	Menettely (12)	Karzai (19)	YK (20)	Hinta (8)	Menettely (80) + Selontekojen sisältö (34)
ISAF vs OEF (24)	NATO ja/tai USA kritiikki (19)	USA kritiikki (11)	EXIT (17)	Afgaanien vastuu (15)	Tulokset (8)	Hinta (68)
Rauhanturva-historia (20)	EXIT (19);	Kesto (10)	Afgaanien vastuu (16)	Hinta (14)	USA kritiikki (8)	USA ja/tai NATO kritiikki (59)
USA (18)	Hinta (16)	Ei sotilaallista ratkaisua (10);	Aikataulu (13)	Huumeet (14)	YK (8)	EXIT (53)
Naisrauhanturvaajat (17)	Rauhanturva-historia (16)	NATO (9)	Menettely (13)	EXIT (12)	Huumeet (7)	Kesto (46)
Kesto (17)	YK (16)	Tilanne (9)	Tasavallan presidentin rooli (11)	Afganistanin kehitys (12)	Jälkihoito (7)	Rauhanturva-historia (46)
Hinta (16)	Selonteon sisältö (15)	Siviiliuhrit (7)	Tilanne (11)	USA kritiikki (11)	Saksa (7)	Afgaanien vastuu (40)
Menettely (13)	Konsensus (9)	Hinta (6)	Kehitys (10)	Pakistan (11)	Taliban (6)	Afganistanin kehitys (40)
CIMIC (12)	Sota (8)	Neuvottelut (6)	Konsensus (10)	Kehitysyhteistyö (10)	Uusi Afganistanin presidentti (6)	ISAF vs. OEF (31)
165 puheenvuoroa	130 puheenvuoroa	103 puheenvuoroa	125 puheenvuoroa	118 puheenvuoroa	68 puheenvuoroa	Yhteensä 709 puheenvuoroa

²³⁶ Katso edellisen taulukon esittely. <https://voyant-tools.org>, on avoimen lähdekoodin tekstianalyysiohjelmo.

Taulukko 3. Yleisimmät vaikuttavat tekijät puheenvuoroissa (suluissa viittauksen sisältävien puheenvuorojen määrä)

Useimmiten kansanedustajien puheissa esitetty vaikuttava tekijä Afganistan-keskusteluiden aikana oli Yhdistyneet Kansakunnat eli YK. Sen roolia operaation mandaatin antajana korostettiin operaation alusta saakka. Toisaalta osa viittauksista liittyy keskusteluun siitä, pitäisikö Suomen kriisinhallintatyössään suuntautua enemmän YK-johtoisiin operaatioihin NATO-johtoisten operaatioiden sijaan. Kaikissa puheenvuoroissa YK:n rooli nähtiin positiivisena, oli sitten kyse operaation legitimoinnista tai tulevan kehityksen arvioinnista. Tämä havainto osuu yksiin luvussa 2.3 esitetyn Unto Vesan arvion kanssa.

Toisena merkittävänä vaikuttavana tekijänä Afganistan-keskusteluissa oli aiheen käsitteilyssä käytetty menettely. Koska menettelytapojen voidaan katsoa liittyvän yleisemminkin asian muotopuoleen, olen yllä olevan taulukon 2 oikean reunan kokoelmasarakkeessa niputtanut yhteen menettelyyn ja selontekojen sisältöön liittyvät kysymykset. Turvalistamisteorian näkökulmasta voidaan katsoa näiden asioiden liittyvän yhteen siten, ettei niillä pyritä suoraan vaikuttamaan varsinaiseen lopputulokseen vaan pikemminkin tuomaan esiin varsinaisen menettelyn poikkeavuutta tai kyseenalaisuutta.

Menettelytavan osalta kansanedustajat nostivat esille eduskunnan roolin päätöksenteossa. Eduskunnan rinnalla korostettiin myös Tasavallan presidentin roolia ulkopolitiikan johtajana sekä Puolustusvoimien ylipäällikkönä. Eduskunnan roolin osalta keskustelu liittyi menettelytapoihin ja erityisesti tiedonsaantiin. Se herätti useasti kritiikkiä, mutta sen todettiin viimeisten selontekojen yhteydessä parantuneen. Tässä välissä Valtiontalouden tarkastusvirastokin oli kiinnittänyt asiaan huomiota²³⁷.

Omana kokonaisuutenaan vaikuttavien tekijöiden joukosta erottuu myös operaation kesto ja hintaa koskevat puheenvuorot. Operaation poikkeuksellisen pitkä kesto on toki suhteellinen käsite, jos sitä verrataan muihin rauhanturvaoperaatioihin, joihin Suomi on osallistunut, mutta yhdistettynä vaikeiden kulkuyhteyksien päässä olevaan operaatioalueeseen ja intensiiviseen operaation luonteeseen myös operaation kustannukset nousivat

²³⁷ *Sotilaallinen kriisinhallinta (2013.) Tuloksellisuustarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 9/2013. Edita Prima Oy. Helsinki.*

suhteellisen korkeiksi. Operaatioon käytettyä rahamäärää sekä sen täsmällisempää arvioimista käsiteltiin useissa puheenvuoroissa.

Erityisesti vasemmiston²³⁸ kestoteemana ollut Yhdysvaltojen ja NATO:n toiminnan kritiikki näkyy selkeästi myös taulukossa yhtenä vaikuttavana tekijänä. Pääosin nämä kommentit painottuivat kuitenkin puoluepoliittisen kannan mukaan ja näkyvät taulukossa tehokkaan toiston ansiosta. Tätä teemaa sivuten varsinkin ensimmäisessä selontekokeskustelussa vuonna 2001 korostettiin Afganistanissa ISAF-operaation kanssa samanaikaisesti käynnissä olleen Operation Enduring Freedomin (OEF) eriävyyttä ISAF-operaatiosta, johon Suomi osallistui. Vasemmisto piti jo vuoden 2007 selontekokeskustelusta lähtien esillä vetäytymiskeskustelua, joka on merkitty taulukkoon termillä ”EXIT”. Teema nousi yleisempään käsittelyyn vuoden 2011 selonteon käsittelyn yhteydessä, jolloin Yhdysvallat oli julkaissut oman vetäytymistä koskevan arvionsa.

Operaation päättymisen lähestyessä myös suomalaisessa eduskuntakeskustelussa nousivat esiin afgaanien vastuu oman maansa kehittämisestä sekä maassa yleisesti tapahtunut kehitys. Operaatiolla todettiin varsin yleisesti saavutetun tuloksia, mutta niiden pysyvyyteen ja afgaanien kykyyn huolehtia itsenäisesti maansa turvallisuudesta suhtauduttiin varsin kriittisesti.

Selkeinä operaation tapahtumien aikaan saamina keskustelun aiheina ja vaikuttavina tekijöinä näkyi kahden viimeisen selonteon aikana nousut keskustelu operaatioissa palvelleiden sotilaiden hoitamisesta kotiinpaluun jälkeen. Taulukossa termillä ”jälkihoito” esiintyvä vaikuttava tekijä nousi median myötävaikutuksella Afganistan-keskustelun keskiöön, kuten selontekoja käsittelevissä alaluvuissa jo todettiin.

Yhden selontekokeskustelun mittaiseksi väittelyksi eduskuntasalissa jäi 2001 vuoden kohdalla näkyvä keskustelu naisrauhanturvaajista. Keskustelu sai alkunsa kansanedustaja Esko Ahon (kesk) puheenvuorosta, jossa Aho pohdiskeli naisrauhanturvaajien toimintamahdollisuuksia afgaanikulttuurissa²³⁹. Puhe synnytti kiivaan keskustelun ja poiki useita

²³⁸ Tässä viitataan termillä vasemmisto pääsääntöisesti vasemmistoliiton ja siitä erkaantuneen vasenryhmän puheenvuoroihin. Myös perussuomalaisten eduskuntaryhmän jäsenten puheenvuoroissa on havaittavissa samoja vaikuttavia tekijöitä. Tarkempi analyysi puoluetustan ja käytettyjen viitekohteiden välisestä suhteesta jää jatkotutkimuksen aiheeksi.

²³⁹ Kansanedustaja Esko Aho /kesk puheenvuoro 9.1.2002 PTK 159/2001 159/1/88

vastauspuheenvuoroja, joten se nousi näkyviin myös kyseisen vuoden vaikuttavia teki-
jöitä listatessa, vaikka pitkäkestoisempaa teemaa asiasta ei rakentunut muutamia irto-
kommentteja lukuun ottamatta.

5.5 Turvallisuuden tasot ja sektorit Afganistan-keskustelussa

Alla olevissa taulukoissa olen listannut Valtioneuvoston Afganistan-selontekojen yhtey-
dessä käytetyt puheenvuorot sen perusteella mille turvallistamisteorian mukaiselle tur-
vallisuuden tasolle (taulukko 4) tai sektorille (taulukko 5) ne sijoittuvat. Turvallisuuden
tasoja ja sektoreita käsitellään tarkemmin luvussa 3, jossa myös esitellään yksityiskoh-
taisemmin niiden keskinäisiä suhteita ja sijoittumista suhteessa toisiinsa. Alla olevissa
taulukoissa tasot ja sektorit on jaettu selontekovuosien mukaisiin sarakkeisiin. Oikean-
puolimmaisın sarake toimii yhteenvetosarakkeena. Alimmalla rivillä ilmoitetaan kussa-
kin selontekokeskustelussa käytettyjen puheenvuorojen lukumäärä.

Sijoitettaessa eduskunnassa Afganistan-keskustelun aikana käytettyjä puheenvuoroja
turvallisuuden eri tasoille ja sektoreille joudutaan välttämättä tekemään karkeita yleis-
tyksiä ja tulkintoja. Tämä tulee muistaa myös taulukoita lukiessa. Kuten jo viitekohte-
iden osalta tuli ilmi, useat puheet sisältävät elementtejä, jotka olisivat purettavissa turval-
listamisteorian mukaisiin osiin lukuisin eri tavoin. Taulukon 3 tapauksessa tarkastelu-
tasoina on tulkinnan mukaan usein ollut valtio tai globaalitaso. Kuitenkin tällaisissakin
puheenvuoroissa saatetaan ottaa esimerkiksi oma kokemus tai luettu kirja, joka käsittelee
yksilön tai alueellisen tason asiaa. Puheita analysoidessani olenkin pyrkinyt sijoittamaan
ne turvallisuuden eri tasoille lähinnä kokonaisuuden enkä yksittäisen esimerkin perus-
teella. Useissa tapauksissa olen myös sijoittanut yksittäisen puheenvuoron useammalle
kuin yhdelle tasolle.

Tason valintaan on vaikuttanut myös samassa yhteydessä käytetty turvallisuuden sektori,
jonka pohjalta olen myös tehnyt tulkintaa. Näiden tasojen ja sektorien yhteistä ilmene-
mistä on syytä tarkastella lähemmin osana jatkotutkimusta.

2001	2007	2008	2010	2011	2014	Kaikki
Globaali (63)	Valtio (110)	Valtio (101)	Valtio (121)	Valtio (118)	Valtio (66)	Valtio (579)
Valtio (63)	Globaali (51)	Globaali (26)	Globaali (25)	Yksilö (19)	Globaali (6)	Globaali (189)
Yksilö (10)	Yksilö (9)	Yksilö (8)	Yksilö (15)	Glob (18)	Yksilö (6)	Yksilö (67)
	Alueellinen (7)	Alueellinen (5)	Alueellinen (12)	Alueellinen (14)	Alueellinen (1)	Alueellinen (39)
		Paikallinen (2)	Paikallinen (1)			Paikallinen (3)
165 puheen- vuoroa	130 puheen- vuoroa	103 puheen- vuoroa	125 puheen- vuoroa	118 puheen- vuoroa	68 puheen- vuoroa	Yhteensä 709 puheen- vuoroa

Taulukko 4. Eduskunnan Afganistan-keskustelun turvallisuuden tasot

Tarkasteltaessa eduskuntapuheiden sijoittumista turvallisuuden eri tasoille (taulukko 4) havaitaan valtiotason olevan yleisin viittaustaso käytetyissä puheenvuoroissa. Tämä selittyy sillä, että esitetyt ratkaisut ja vaikuttavat tekijät ovat usein olleet valtiotasoisia. Vaikka keskusteluiden yleisimpänä viitekohteena on ollut naisten asema, joka sellaiseen olisi helposti sijoitettavissa yksilötason asiaksi ja vaikka yleisimpänä vaikututtavana tekijänä on ollut YK, joka olisi puolestaan sijoitettavissa globaalitasolle, ovat puheissa tapahtuneet turvallistamiset yleensä tapahtuneet valtiotason kautta.

Ensimmäisessä vuoden 2001 selontekokeskustelussa globaalitason viitekohteet nousevat yleisimmiksi. Tämä on varmasti osittain selitettävissä syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeisellä globaaliin terrorismiin yhdessä vastaamisen ajatukselle sekä sillä ilmeisellä seikalla, ettei Suomella valtiona ollut juuri minkäänlaista yhteyttä Afganistaniin, jolloin turvallistaminen olisi voinut tapahtua valtiotasolla. Toisaalta myöskään Afganistan valtiotasolla ei toiminut viitekohteena, ehkäpä johtuen erittäin vähäisestä valti-
on ja alueen tuntemuksesta²⁴⁰.

Taulukossa käytetty termi alueellinen viittaa valtiollisen alueen ylittävään kokonaisu-

²⁴⁰ Tähän heikkoon tuntemukseen viitataan jo vuoden 2001 selontekoa käsittelevässä osuudessa, jossa nostetaan esiin valiokunnan käyttämien asiantuntijoiden vähyys.

teen (eng. region). Tähän tasoon liittyvien viittausten vähäinen määrä on jonkinlainen yllätys. Osin kyse saattaa olla tulkintaharhasta tai -virheestä, mutta alueen muiden valtioiden, kuten Pakistanin tai Keski-Aasian yleisemmin rooliin viitattiin eduskunnan puheissa varsin vähän. Yhdysvaltojen ulottaessa lennokka-iskunsa Pakistanin alueelle teema nousi jonkin verran enemmän esille. Toisaalta tässäkin kysymys on turvallistamisen tasosta. Eduskuntapuheissa on ehkä helpompi käsitellä Afganistanin kysymystä yksinään tai Suomen ratkaisua siihen, kuin koko Keski- ja Etelä-Aasian tilannetta sekä globaalia vastausta siihen.

Paikallinen taso tarkoittaa jotakin rajatumpaa aluetta valtiotason alapuolella. Eduskuntapuheiden yhteydessä tähän tasoon viitattiin yleensä puhuttaessa Pohjois-Afganistaniin, jossa suomalaiset kriisinhallintajoukot palvelivat, turvallisuustilanteeseen tai kehitykseen erityisesti. Yksilötason esimerkkejä eduskuntapuheissa käytettiin runsaasti, mutta niitä ei yleensä käytetty viitekohteina turvallistamisteorian tarkoittamassa mielessä. Selvimmin yksilötason viittausten nousu näkyy vuosien 2011 ja 2014 keskusteluissa, jolloin ensimmäisessä puhuttiin erityisesti yksittäisten rauhanturvaajien turvallisuudesta ja hoidosta. Tällöinkin usein varsinainen turvallisuuden puhumisen taso oli valtiollinen ja sektori sotilaallinen. Viimeisessä vuoden 2014 selontekokeskustelussa yksilötason nousu selittynee rauhanturvaajia koskevan keskustelun lisäksi pohdinnalla yksittäisten afgaanien turvallisuudesta ISAF-operaation päättymisen jälkeen.

2001	2007	2008	2010	2011	2014	Kaikki
Sotilaallinen (66)	Poliittinen (94)	Poliittinen (94)	Poliittinen (107)	Poliittinen (111)	Poliittinen (61)	Poliittinen (496)
Yhteiskunnallinen (56)	Sotilaallinen (63)	Sotilaallinen (49)	Sotilaallinen (72)	Sotilaallinen (58)	Yhteiskunnallinen (34)	Sotilaallinen (334)
Poliittinen (29)	Yhteiskunnallinen (23)	Yhteiskunnallinen (25)	Yhteiskunnallinen (32)	Yhteiskunnallinen (54)	Sotilaallinen (26)	Yhteiskunnallinen (229)
Taloudellinen (7)	Taloudellinen (5)	Taloudellinen (5)	Taloudellinen (1)	Taloudellinen (13)	Taloudellinen (9)	Taloudellinen (40)
165 puheenvuoroa	130 puheenvuoroa	103 puheenvuoroa	125 puheenvuoroa	118 puheenvuoroa	68 puheenvuoroa	Yhteensä 709 puheenvuoroa

Taulukko 5. Eduskunnan Afganistan-keskustelun turvallisuuden sektorit

5.6 Analyysin yhteenveto

Yllä esitettyjä analyysituloksia luettaessa on hyvä huomioida, että niissä esitellään turvallistamisteorian osakokonaisuuksien pohjalta luodun varsin karkearakenteisen työkalun jälkeä. Kuten aina erilaisten luokittelutyökalujen kanssa on tässäkin tapauksessa jouduttu lokeroimaan monimutkaisia ja toisiinsa kietoutuneita kokonaisuuksia. Monet nyt erikseen esitettävistä osakokonaisuuksista ovat sidoksissa toisiinsa. Esimerkiksi viitekohteiksi listatuista asioista on luettavissa myös uhkakuvia. Naisten ja lasten asema, ihmisoikeudet sisältävät osittain uhkan talebanin paluusta. Toisaalta ne, samoin kuin demokratiakehitys ja moni muu yksilötason viitekohde, pitävät sisällään kysymyksen Afganistanin kehityksestä. Käytetyissä puheenvuoroissa esiintyi etenkin yleisön suhteen moninaisuutta. Saman puheenvuoron eri osat saattavat olla kohdistetut eri yleisöille ja näin ollen niihin on sisällytetty eri viitekohteita ja etenkin vaikuttavia tekijöitä. Puheenvuorot saattavat sisältää viittauksia aiempaan päätöksentekoon. Toisaalta laaja kritiikki ja luettelomainen jo aiempien asioiden toistaminen saattavat liittyä omaan äänestäjäkuntaan. Tähän saman ilmiön eräs puoli on kuvattuna jo useasti aiemmin mainitussa ruotsalaistutkijoiden käyttämässä ”kaiken kattavassa” puhetavassa.

Analyysitulosten ja etenkin taulukoiden kanssa rinnan on hyvä myös lukea lukua 4, jossa käydyt keskustelut kuvataan sanallisesti ilman määrällisiä painotuksia. Puheita lukiessa tai pelkästään taulukoita lukiessa korostuvat eri asiat. Määrällisten seikkojen lisäksi painottuvat erilaiset puheen taustatekijät, kuten sosiaalinen asema ja mihin uhkaan ja viitekohteeseen asia oli liitettynä. Esitettyjä määrällisiä havaintoja puheista ei siis tule pitää minään ehdottamana totuutena, kuten ei asioita konstruktivismissa yleensä, vaan eräänä näkökulmana kokonaisuuteen. Tässä työssä esitettyjä näkökulmia kokonaisuuteen pyritään nivomaan yhteen johtopäätösluvussa. Samalla esiin pyritään nostamaan työn katvealueita.

Tässä työssä on analysoitu ainoastaan valtioneuvoston Afganistan-selontekojen yhteydessä eduskunnassa käytettyjä puheenvuoroja. Vaikka tehdyssä analyysissä on osittain huomioitu myös istuntosalin ulkopuolisia tekijöitä, ei näiden tekijöiden vaikutusta puheisiin nyt käsiteltävän aineiston eikä menetelmien avulla kyetä kokonaisvaltaisesti valaisemaan. Tarkasteltavan aineiston osalta eräs merkittävimmistä tällaisista tekijöistä on

varmastikin ollut media. Kyösti Pekosen laajan tutkimuksen mukaan median läsnäolo vaikuttaa puheisiin eduskunnan täysistunnossa. Lähes kaikki Pekosen haastattelemat kansanedustajat nostavat median vaikutuksen esille. Erityisesti tutkimukseen haastatellut korostivat puheiden erilaisuutta täysistunnossa ja valiokunnissa.²⁴¹ Tämän tutkimuksen viitekehyksessä median vaikutus on huomioitu puheiden yleisöä pohdittaessa. Koska tutkimuksessa ei kuitenkaan erikseen ole selvitetty istuntojen televisiointia tai muuta näkyvyyttä mediassa ei tämän tekijän vaikutusta aineiston sisäisissä eroissa voida sen lähemmin tarkastella. Koska aineistona ovat täysistunnosta laaditut pöytäkirjat, jää median läsnäolon ja sen vaikutuksen tarkastelu lähinnä yleiselle tasolle, eikä eroja eri keskusteluiden välillä voida arvioida mediatekijän kautta. Asiaan on lienee mahdollista paneutua osana jatkotutkimusta.

²⁴¹ Pekonen, Kyösti (2011) s.103- 106

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Valtioneuvoston Afganistan-selontekojen eduskuntakäsittelyitä on tässä työssä tarkasteltu turvallistamisteorian tarjoamin välinen. Vuosien 2002–2014 välisenä aikana käydyt keskustelut pilkottiin osin ja analysoitiin analyysitaulukkoa apuna käyttäen. Valittu tutkimusote ja käytetyt työkalut osoittautuivat käyttökelpoisiksi. Aineistosta oli mahdollisuus tehdä sekä yksityiskohtaisia että koko ajanjaksolle ulottuvia havaintoja, joita tässä luvussa pyritään sitomaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi ja johtopäätöksiksi. Keskeisimpiä havaintoja olivat valiokuntien suuri merkitys, puheiden pyrkimys kaikenkattavuuteen, uhkakuvien vähälukuisuus, viitekohteiden suhteellinen pysyvyys sekä turvallisuuskeskustelun tietynlainen perinteisyys.

Käytetyn tutkimusotteen ja työkalujen lisäksi itse eduskunta instituutiona perinteineen, käytäntöineen ja menettelyineen vaikutti merkittävästi analysoitavaan aineistoon ja siitä saatuihin tuloksiin. Aineiston analysointi edellytti eduskunnan toimintatapoihin perehtymistä ja eduskuntatutkimukseen tutustumista, vaikka varsinaisesta eduskuntatutkimuksesta ei tässä työssä olekaan kyse. Selkeimmin korostui valiokuntien rooli ja merkitys. Vaikutus aineistoon oli monitahoinen. Suora vaikutus syntyy, kun palautekeskusteluissa käsitellään valiokuntien laatimia mietintöjä ja lausuntoja. Epäsuorasti valiokuntien merkitys korostuu siinä, että merkittävä osa turvallistajista eli Afganistan-keskusteluissa puheenvuoroja käyttäneistä kansanedustajista oli mukana asian valmistelussa valiokunnissa ja samalla he käyttivät puheenvuoroja asiasta täysistunnossa. Valiokuntien roolin ja merkityksen yksityiskohtaisempi selvittäminen esimerkiksi haastatteluin jää kuitenkin jatkotutkimuksen tehtäväksi.

Eräs mielenkiintoinen piirre analysoitavissa puheenvuoroissa oli pyrkimys kaikenkattavuuteen. Kaikenkattavuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä tilannetta, jossa puhuja ikään kuin luettelomaisesti listaa eri vaikuttavia tekijöitä ja viitekohteita puheessaan. Osa puheenvuoroista koostuu lähes pelkästään tällaisista yleisluetteloista. Toisena tapana on käyttää tällaista kokonaisuutta joko puheenvuoron alussa tai lopussa, mutta puheen keskeisin asia on jokin yksittäinen seikka. Tässä tutkimuksessa asiaan kiinnittyi suurempi huomio ulkomaiseen Afganistan-keskusteluun perehtymisen myötä. Ruotsalaiset tutkijat olivat tehneet asiasta havainnon analysoidessaan Ruotsin Afganistan-keskustelua²⁴². Puhujien pyrkimys tällaiseen kaikenkattavuuteen on turvallistamisteorian näkökulmasta ymmärrettävää yleisöjen moninaisuuden ja

²⁴² Asiaa käsitellään luvussa 2.1

sosiaalisen aseman rakentamisen näkökulmasta. Mitä useampia esitettyjä viitekohteita ja vaikuttavia tekijöitä puhuja esittää, sitä todennäköisemmin hän löytää suhteessa yleisöihin legitimizeettiä nauttivat aiheen. Tämä toki edellyttää, etteivät käytetyt aiheet ole ristiriidassa keskenään. Analyysin kannalta tällainen kaikenkattavuus edellyttää tarkkuutta ja vähentää puhtaasti määrällisten mittarien soveltuvuutta työkaluiksi etenkin suppean aineiston tapauksessa. Tässä työssä ongelma on pyritty ratkaisemaan käyttämällä määrällistä analyysia tulkittuun ja luokiteltuun aineistoon.

Uhkakuvien vähälukuisuus on yksi selkeä havainto aineistoa analysoitaessa. Uhkakuvia on keskustelun alkuvaiheessa oikeastaan vain kaksi. Talebanin paluu ja ongelmien, kuten terrorismin ja huumeiden, leviäminen Suomeen asti. Viimeisissä keskusteluissa heikkenevän taloustilanteen ja kiristyvän maailmanpoliittisen tilanteen vuoksi esiin nousee myös uhka kotimaan puolustukselle. Tässä erityisesti perussuomalaisten esiin nostamassa uhkakuvassa kansainvälinen toiminta ja erityisesti kalliiksi koettuun ISAF-operaatioon käytetyt resurssit ovat pois kotimaan puolustamiseen tarpeista ja näin vaarantavat osaltaan kotimaan puolustamista.

Afganistan-keskustelun uhkakuvien vähyyden voidaan katsoa turvallistamisteorian mukaisesti johtuvan legitimiin viitekohteiden puutteesta. Afganistan on Suomesta varsin kaukana ja huonosti tunnettu valtio. Legitiimeiksi viitekohteiksi nousivatkin nuo harvat tunnetut asiat, kuten naisten ja lasten asema, terrorismi, huumeet. Ainoastaan Afganistanin presidentinvaalit ja siihen liittyneen niin sanotun vaalivahvennusosaston lähettäminen Suomesta sai demokratiin nousemaan viitekohteiden listalle.

Viitekohteiden legitimizeetti on sidoksissa yleisön ja turvallistajien identiteetteihin. Jatkokutkimuksessa näitä viitekohteiden, uhkakuvien ja vaikuttavien tekijöiden eroja on mahdollisuus tarkastella perusteellisemmin. Miten esimerkiksi Afganistanin lähinaapureiden uhkakuvat ja viitekohteet poikkeavat Suomen vastaavista²⁴³. Vaikuttavana tekijänä voitaisiin pitää maantiedettä, kulttuuria ja identiteettiä. Vaikuttavat tekijät ovat myös sidoksissa legitimizeettiin ja sitä kautta identiteettiin. Tätä seikkaa havainnollistaa tutkimuksessa tehty perehtyminen muiden maiden Afganistan-keskusteluihin. Samankaltaisina pidetyissä pohjoismaissa teemat ovat olleet varsin toistensa kaltaisia, mutta jo Suomen ja Viron välillä on havaittavissa eroja trans-

²⁴³ Aiemmassa tutkimuksessa muun muassa Jarno Limnéll on tutkinut erilaisten uhkakuvalistojen muodostumista suomalaisessa turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa keskustelussa. Limnéllin tutkimuksesta tarkemmin luvussa 2.4

atlanttisen suhteen legitimiteetissä osana Afganistan-keskustelua. Siinä missä hyvien suhteiden ylläpito Yhdysvaltoihin oli Viron keskustelun keskeisistä piirteistä, oli sama teema Suomessa jopa vasemmiston lyömäase erityisesti kokoomusta vastaan.

Osana eduskunnan Afganistan-keskustelun analyysia käytetyt puheenvuorot sijoitettiin turvallisuuden eri tasoille ja sektoreille. Tästä tarkastelunäkökulmasta käyty keskustelu näyttäytyy varsin perinteiseltä. Pääosa puheenvuoroista sijoittui valtiotasolle ja käsitteli turvallisuutta sotilaallisen ja poliittisen sektorien kautta. Huomioitavaa on kuitenkin yksittäisten puheenvuorojen sijoittuminen samanaikaisesti useille eri tasoille ja sektoreille. Terrorismin ja huumeiden osalta tarkastelutasona käytettiin myös globaalitasoa, joskin varsin usein näidenkin osalta itse turvallistaminen eli viitekohde ja uhkakuva sijoittuivat valtiotasolle. Havainto perinteisille sektoreille ja tasoille keskittymisestä näyttäisi viittaavan siihen, että edelleen yksilötason tai ympäristösektorin viitekohteille ja uhkakuville voi olla vaikea löytää legitimiteettiä osana turvallisuuskeskustelua. Toisaalta Afganistan-keskustelun kohdalla tämä voi tarkoittaa myös turvallisuuden ristikkomallin toimivuutta analyysivälineenä²⁴⁴. Mallin mukaisesti laajennetun turvallisuuden käsite lähteekin laajenemaan juuri keskiöstä käsin. Afganistanin tapauksessa näin ollen voitaisiin tulkita reunasektorien vähyden johtuvan juuri turvallisuusongelmista mallin keskiössä. Työn aineistossakin tällainen piirre oli havaittavissa yhteiskunnallisen sektorin teemojen lisääntyessä viimeisten selontekokäsittelyiden kohdalla.

Eräänä selityksenä edellä esille nousseille yksittäisten puheenvuorojen lukuisille viitekohteille, vaikuttaville tekijöille ja sektoreille sekä tasoille voidaan pitää rinnakkaisia turvallistamisprosesseja. Samanaikaisesti tapahtuville turvallistamisille voidaan pohtia nokkimisjärjestystä tai kerroksellisuutta. Tällaisessa kerroksellisuudessa voitaisiin tämän työn havaintojen perusteella katsoa olevan kyse samankaltaisesta järjestyksestä kuin kuviossa 1 (turvallisuuden tasot ja sektorit, ks. luku 3.4). Kyse saattaa olla myös identiteettiin sidoksissa olevasta kysymyksestä. Mitkä viitekohteet nauttivat suurinta tai kovinta legitimiteettiä yleisön parissa. Myös yleisö vaikuttaa järjestykseen ja legitimiteetin tasoon. Jos yleisönä on pelkkä eduskunta, järjestys voi olla eri kuin yleisön ollessa esimerkiksi omat kannattajat tai äänestäjät yleensä.

Aineiston perusteella vaikuttaisi siltä, että Afganistan-keskustelussa turvallistamisten nokkimisjärjestys noudattelee varsin pitkälti turvallisuuden tasot ja sektorit -kuvaa. Viitekohteiden määrän ja käytön perusteella perinteiset valtiokeskeiset ja sotilaallispoliittisen tason turvalli-

²⁴⁴ Malli esitelty luvussa 3.4

suuskysymykset näyttäisivät olevan yleisimpiä. Tämän voi tulkita myös turvallistajien arvioksi siitä, mitkä asiat turvallistuvat helpoimmin.

Yllä on käsitelty runsaasti Afganistan-keskustelussa esiintuotuja asioita. Olennaista on myös muistaa pohtia sitä mitä ei ole sanottu. Afganistanin tilanteen monimutkaisuuden takia on varmasti lukuisia asioita, jotka kotimaisessakin eduskuntakeskustelussa olisi voinut liittää mukaan. Olennaista onkin pohtia julkilausumattoman vaikutusta. Mielestäni selkeimmin takalalle jäänyt, joskin silti useissa puheenvuoroissa esiintynyt, vaikuttava tekijä Afganistan-keskustelussa on ollut konsensus ja siihen pyrkiminen. Vaikka teemaa osassa puheenvuoroista käsitelläänkin, on se oman tulkintani mukaan vaikuttamassa suureen osaan käytetyistä puheenvuoroista.

Suomalaisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan perinteessä on koettu arvokkaaksi näyttäytyä mahdollisimman yksituumaisena. Tämä näkyy myös puheenvuoroissa, joissa vasemmistoliittoa ja perussuomalaisia lukuun ottamatta hallituksen selontekoja ja niissä valittua linjaa ei haluttu suoraan haastaa. Selkeimmin konsensuksen merkitys nousi esiin vuoden 2010 selontekokeskustelun yhteydessä, jossa oppositioon siirtyneitä sosiaalidemokraatteja kovisteltiin mahdolliselta linjalta lipeämiseltä. Vaikka konsensus aiheena nousee ajoittain esiin ja sen itseisarvoista merkitystä korosti keskusteluiden aikana erityisesti keskusta, niin aineiston tulkinnan perusteella toteaisin juuri konsensuksen olevan vaiettu tai rivien välistä esiintuotava ja samalla erittäin vaikuttava tekijä myös eduskunnan Afganistan-keskusteluissa. Erityisen selkeästi yksimielisyys näkyi suhtautumisessa alueella palveleviin joukkoihin ja yksittäisiin suomalaisiin rauhanturvaajiin. Kaikki eduskuntaryhmät ja kansanedustajat korostivat tukeaan joukoille, vaikka muuten olisivat kritisoineet operaatiota. Tähän havaintoon liittyvät myös Maanpuolustustiedotuksen neuvottelukunnan tekemät mielipidemittaukset kansalaisilla sekä kansanedustajille kohdistetut kyselyt. Kriisinhallintaoperaatioille ja rauhanturvaajille osoitetaan laajaa tukea, vaikka itse Afganistanin operaation luonteeseen kohdistuisikin epäilyksiä. Turvallistamisteoriassa asiat liittyvät identiteettiin ja sitä kautta legitimeiksi koettuihin viitekohteisiin.

Työssä on selvinnyt eduskunnan Afganistan-keskustelun rakenne ja erityispiirteet turvallistamisteorian pohjalta laaditun työkalun kautta tarkasteltuna. Turvallistamisteoria osoittautui toimivaksi työkalun laatimispohjaksi. Samalla työssä testattiin määrällisen analyysin soveltuvuutta osana diskurssianalyttistä lähestymistapaa. Molemmat lähestymistavat avasivat koh-

teesta uusia ja käyttökelpoisia näkökulmia. Samalla on kuitenkin huomattava, että valitut menetelmät jättävät osan asioista katveeseen. Edellä jo käsiteltiin tiukkojen luokitteluiden yksipuolistavaa vaikutusta tuloksissa. Useat viitekohteet tai uhkakuvat olisivat voineet kuulua toistensa lokeroihin tai olla ainoastaan vaikuttavia tekijöitä. Vaikka turvallistamisteoria vaikuttaakin antavan selkeän kuvan käydystä keskustelusta, on samalla hyvä muistaa, että asiat olisivat varmasti selitettävissä monen muunkin lähestymistavan avulla. Esimerkiksi työssä havainnoitu kaikenkattava puhetapa on mahdollisesti muullekin poliittiselle keskustelulle tyyppillinen piirre, joka saattaa johtua valiokuntien roolista ja muista eduskunnan institutionaalisista piirteistä. Kuten työn alussa todettiin, tarkoituksena ei olekaan antaa mahdollisimman kattavaa ja täydellistä kuvaa käsitelystä aiheesta, vaan tarkastella millaisia havaintoja valitun teorian pohjalta tehty tarkastelu tuottaa.

Turvallistamisteorian taustalla olevan niin sanotun Kööpenhaminan koulukunnan yhtenä alkuperäisenä tarkoituksena oli turvallisuuspuheen rakenteita avaamalla tuoda mahdollisimman moni keskustelu tavallisen poliittisen puhunnan piiriin. Tämä työ saattaa osaltaan edistää tuota alkuperäistä tavoitetta esittämällä eduskunnan Afganistan-keskustelut osiin purettuna ja tuomalla näin keskustelun mahdollisesti pimentoon jääviä piirteitä esiin. Vaikka määrällisellä tarkastelulla asia ei kovin selkeästi noussut esiin, on mielestäni konsensushakuisuus eräs tällainen suomalaiselle Afganistan-keskustelulle, ja ehkäpä turvallisuuspoliittiselle keskustelulle yleisemminkin, tyyppillinen piirre. Vaikka suomalaista poliittista kulttuuria yleisemminkin pidetään varsin konsensushakuisena, Afganistan-keskusteluissa asia nousi ehkä tavanomaistakin selkeämmin esiin.

Usein turvallistamisteorian parissa on tarkasteltu yksittäistä tai ainakin ajallisesti varsin rajattua turvallistamistoimea. Tämän työn yhtenä tarkoituksena olikin testata teorian soveltuvuutta myös pidempikestoisiin aineistoihin. Tulosten perusteella myös tällainen tarkastelu on hyödyllinen tuodessaan esiin muutoksia turvallistamisten osakokonaisuuksissa. Selittäviä tekijöitä trendimuutoksille on lukuisia, kuten operaatioalueen tapahtumat, kotimaisissa valtasuhteissa tapahtuneet muutokset ja kansainvälinen keskustelu. Mielenkiintoinen havainto ajallisesti pitkäkestoisessa aineistossa oli turvallistajien vähäiset viittaukset omiin aiempiin turvallistamistoimiinsa. Turvallistajat eivät niinkään pyrkineet uudentamaan aikaisempia turvallistamistoimia sellaisenaan, vaan rakensivat uuden kokonaisuuden. Toki useimmiten turvallistamistoimen osat olivat pysyneet hyvin samankaltaisina.

Työn tulokset vahvistivat monta aiempaa suomalaista kriisinhallintaa tai Afganistanin operaatiota koskevaa havaintoa. Unto Vesan ja Charly Saloniusta-Pasternakin aiemmin tutkimuksiinsa tekemät havainnot ovat toki saattaneet ohjata myös kirjoittajan huomiota juuri tiettyihin kokonaisuuksiin, mutta laajan aineiston ja erityisesti määrällisen tarkastelun selkeästi esiin nostamat kokonaisuudet selkiyttivät kuvaa. Samalla eduskunnan Afganistan-keskustelusta syntyi aiempaa pienipiirteisempi kuva, josta samalla on kuitenkin selkeästi hahmotettavissa suuret linjat.

Menetelmällisesti laajahkon tekstiaineiston purkaminen turvallistamisteorian mukaisiin osiin ja koostaminen Excel-taulukkoon mahdollisti materiaalin monipuolisen hyödyntämisen sekä tekstin täydentämisen työprosessin edetessä. Koonnostaulukko linkkeineen myös mahdollistaa myöhemmän aineiston hyödyntämisen tutkimuksessa. Diplomityön laatimisprojektin tueksi avattiin Maanpuolustuskorkeakoulussa käytössä olevaan PVMoodle-verkkoportaaliin oma työtila. Työtilassa oli kaikkien seminaariryhmän jäsenten ja työn ohjaajien käytössä jatkuvasti työn sen hetkinen vaihe. Lisäksi sivustolta löytyivät sekä aineiston koonnostaulukko että työn keskeisiä lähteitä sähköisessä muodossa. Vaikka työtilan hyödyntäminen jäi varsin rajalliseksi kirjoitusprosessin aikana, voidaan kokeilua pitää onnistuneena ja vastaavaa menettelyä suosittelua myös muille opinnäytetöitään laativille sekä niitä ohjaaville.

Lopuksi voidaan tiivistetysti todeta, että eduskunnan Afganistan-keskustelussa uhkina nähtiin ongelmien leviäminen ja talebanin paluu. Uhkakuvien yleisimpinä viitekohteina olivat naiset ja lapset. Samalla keskustelussa esitettiin huoli maan demokratiakehityksestä ja huumetilanteesta. Kotimaan puolustuskin esiintyi keskusteluissa varsin useasti. Vaikuttavista tekijöistä Yhdistyneiden kansakuntien rooli pysyi tärkeänä läpi koko tarkastellun aineiston. Puheenvuoroissa myös korostettiin operaation pitkää kestoja ja sen hintaa. Eduskunnan suuressa salissa kuultiin myös lukuisia puheenvuoroja asian käsittelyyn liittyvistä menettelytavoista. Operaation alkuvaiheessa muistutettiin varsin usein Suomen asemasta ”rauhanturvaamisen suurvaltana” ja operaation lähestyessä loppuaan korostettiin afgaanien omaa vastuuta maansa tulevaisuudesta.

Yleisesikuntaupseerien diplomitöiden kohdalla esitetään usein kysymys mitä hyötyä tästä on Puolustusvoimille tai puolustushallinnolle. Tällaisessa näkökulmassa on riskinsä, sillä sitä noudattamalla tutkimuksesta tulee helposti pelkkä selvitys. Seuraavassa kuitenkin muutamia kirjoittajan näkemyksiä siitä, mitä havaintoja tästä työstä olisi mahdollista hyödyntää. Tämän

työn perusteella vaikuttaisi siltä, että eduskunnan toimintatavat korostavat muutamien avainhenkilöiden merkitystä eduskuntaryhmien ja valiokuntien kautta. Nämä avainedustajat pystyvät vaikuttamaan keskeisesti siihen, mistä valiokunnissa ja täysistunnoissa puhutaan sekä miten eduskuntaryhmät muodostavat kantansa.

Kaikenkattavuus puhetapana on mahdollisesti yleisempikin ilmiö, joka liittyy osittain yllä mainittuun valiokuntien vahvaan rooliin. Tästä syystä eduskunnan puheisiin omaa näkökulmaa haluavan kannattaakin muotoilla oma asiansa siten, ettei se ole ristiriidassa kaikenkattavan puhettavan teemojen kanssa. Puolustushallinnon lähettämän viestin sisällön lisäksi kannattaa kiinnittää huomiota myös sen muotoon. Tutkimuksessa esiin nousi vaikuttavana tekijänä juuri selontekojen sisältö. Niiden vaikeaselkoisuuteen tai teknisyyteen kiinnitti huomiota myöskin Valtiontalouden tarkastusvirasto.

LÄHTEET

Agrell, Wilhelm (2013) *Ett krig här och nu. Från svensk fredsoperation till upprorsbekämpning i Afghanistan 2001-2014*. Atlantis. Stockholm.

Austin, J. L. (1975) *How to do things with words: the William James lectures delivered at Harvard University in 1955*; edited by J. O. Urmson and Marina Sbisa, 2. ed. Oxford, Clarendon Press.

Austin, J. L. (2016) [1975] *Näin tehdään sanoilla*. Suom. Koskensilta, Risto. Eurooppalaisen filosofian seura/ niin & näin. Tampere. (Edellisen käännös)

Bengtsson, Åsa (2014) ”Kansanedustajien roolit ja kansalaisodotukset” kirjassa *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Toim. Tapio Raunio ja Matti Wiberg. s. 66-77. Gaudeamus OY. Tallinna.

Browning, Christopher S. (2008) *Constructivism, Narrative and Foreign Policy Analysis. A Case Study of Finland*. Peter Lang AG. Bern.

Buzan, Barry (1991) *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd ed., Harvester Wheatsheaf. New York

Buzan, Barry; Ole Waever et. al (1998) *Security : a new framework for analysis*. Boulder Rienner

Buzan, Barry; Ole Waever (2003) *Regions and Powers*. Cambridge University Press

Fairclough, Norman (1995) *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. Longman Singapore Publishers Ltd. Singapore.

Forsten, Timo (2014) ”Keitä kansan edustajat ovat?” kirjassa *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. Toim. Tapio Raunio ja Matti Wiberg. s. 77-91. Gaudeamus OY. Tallinna.

Gustafsson, Annastiina (2012) ”Voisihan sitä toivoa, että siellä Afganistanin päässä olisi selkeämpi kuva. Se nyt on mitä on.” *Suomen uskomukset Afganistanin kriisinhallintaoperaatiosta vuosina 2001-2002 sekä 2009-2010*. Pro gradu-tutkielma. Johtamiskorkeakoulu, Kansainvälinen politiikka. Tampereen yliopisto.

Havi, Gunnar (2010) ”The Afghanistan Mission's Benefits for Estonia” *Baltic Security and Defence Review* Volume 12, issue, 2, 2010

Häkkinen Teemu (2013) *Parlamentaarinen päätöksenteko ja asevoimien käyttö. tarkastelussa Britannian ja Suomen poliittisia keskusteluja asevoimien käytöstä 1990 - ja 2000-luvun kontekstissa*. Artikkelit Politiikka-lehdessä. Politiikka 57:1, s. 1-17,2015.

Jakobsen, Peter Viggo; Ringsmose, Jens (2015): *"In Denmark, Afghanistan is worth dying for: How public support for the war was maintained in the face of mounting casualties and elusive success"*. Cooperation and Conflict 2015. Vol. 50 (2) p. 211-227. SAGE

Katzenstein, Peter (1996) *"Introduction: Alternative Perspectives on National Security"* teoksessa Katzenstein, Peter (ed.) *The Culture of National Security – Norms and Identity in World Politics*, s. 1-32, New York: Columbia University Press.

Kronlund, Jarl; Valla, Juha (1996) *Suomi rauhanturvaajana 1956-1990*. Ulkoasiainministeriö, Puolustusministeriö. Helsinki

Laitinen, Kari (1999) *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka. Tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. Tampereen yliopiston politiikan laitoksen sarja: Studia Politica Tamperensis No 7.

Laitinen, Kari; Nokkala, Arto (2005). *Suomalainen asevelvollisuus – historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2005. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.

Laitinen, Kari (2005) *Suomalainen asevelvollisuus. Historiallinen kaari, kehitys ja kansallinen olemus*. Teoksessa Laitinen, Kari ja Nokkala, Arto: *Suomalainen asevelvollisuus – historiaa, haasteita ja tulevaisuutta*. Puolustusministeriön julkaisuja 1/2005. s. 7–118 Saarijärvi

Laitinen, Kari (2006) *Sirpaloitunut turvallisuus - turvallista hallintaa vai pelon hysteriaa?* Teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri ja Rantapelkonen, Jari: *Sirpaleita sotilaskulttuurin rajoilta*. Julkaisusarja 2, n:o 17, Johtamisen laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki

Laitinen, Kari (2009) *Muuttava turvallisuus ympäristömme ja keskustelu turvallisuudesta*. Kosmopolis Vol39:2/2009 s. 39–53

Larsen, Henrik (2014) *"Discourses of state identity and post-Lisbon national foreign policy: The case of Denmark."* Cooperation and Conflict 2014. Vol. 49(3) p. 368–385. SAGE

Limnell, Jarno & Salenius-Pasternak, Charly (2009) *Miksi Afganistan on tärkeä Suomelle?* Strategian laitos, Julkaisusarja 4: Työpapereita no 30. Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki

Limnell, Jarno (2009) *Suomen uhkakuvapolitiikka 2000-luvun alussa*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu

Makkonen Kimmo, Raiskila Miira ja Wiberg Matti (2014) *"Valta ja maine eduskunnassa: pääministeri on ylitse muiden"* Artikkelit Poliitikka-lehdessä. Poliitikka 56:4, s. 320-329.

Mattila, Mikko (2014) *"Valiokuntalaitos"* kirjassa Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla. Toim. Tapio Raunio ja Matti Wiberg. s. 119-132. Gaudeamus OY. Tallinna.

Mearsheimer, John J.(1995) *"The False Promise of International Institutions."* International Security, Winter 1994/95 (Vol,19 No. 3) pp. 5–49

Mearsheimer, John J.(1995b) *"A Realist Reply."* International Security, Summer 1995 (Vol 20, No. 1) pp. 82–93

- Merz, Sebastian (2007) *Still on the way to Afghanistan? Germany and its forces in the Hindu Kush*. A SIPRI Project Paper.
- Hidén, Mikael; Honka-Hallila, Helena (Toim.) (2006). *Miten eduskunta toimii*. Suomen eduskunta 100 vuotta osa 6. Edita Prima OY. Helsinki.
- Mikkola, Olli-Matti (2014) *Sotilaspolitiikkaa Kremlin Olympoksella. Venäjän sotilasreformin diskursiivinen rakentuminen venäläisessä sanomalehdistössä 2008-2012*. Väitöskirja. Turun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Kieli- ja käännöstieteiden laitos. Venäjän kieli. Painosalama Oy. Turku.
- Mölder, Holger (2014) "Estonia and the ISAF: Lessons Learned and Future Prospects" The Polish Quarterly of International Affairs, 2014, no. 2
- Noetzel, Timo (2011) "The German politics of war: Kunduz and the war in Afghanistan" International Affairs 87:2 p. 397–417
- Neal, Andrew W. (2008) "Goodbye War on Terror? Foucault and Butler on Discourses of Law, War and Exceptionalism" artikkeli kirjassa Foucault on Politics, Security and War. Ed. Michael Dillon and Andrew W. Neal. Palgrave and Macmillan. p. 43-64
- Nokkala, Arto (2001) *Laajeneva sotilaspolitiikka. Strategia ja turvallisuus suomalaisessa asevoiman rakentamisessa*. Tutkimuksia n:o 94. Rauhan- ja konfliktintutkimuskeskus. Tampere
- Nokkala, Arto (2005) *Suomalainen asevelvollisuus ja puolustusvoimien henkilöstörakenne kansainvälisissä muutospaineissa*. Teoksessa Laitinen, Kari ja Nokkala, Arto: Suomalainen asevelvollisuus - historiaa, haasteita ja tulevaisuutta. Puolustusministeriön julkaisu 1/2005. s. 119–224. Saarijärvi
- Nokkala, Arto (2006) *Venäjä, kriisinhallinta ja suomalaisen sotilaskulttuurin muutos?* Teoksessa Huhtinen, Aki-Mauri ja Rantapelkonen, Jari: Sirpaleita sotilaskulttuurin rajoilta. Julkaisusarja 2, n:o 17, Johtamisen laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki
- Nokkala, Arto (2009) *Uhka ja kumppani. Venäjä Suomen puolustushallinnossa*. Julkaisusarja 1 n:o 28. Strategian laitos, Maanpuolustuskorkeakoulu. Helsinki
- Noreen et al. (2016) "Why small states join big wars: The case of Sweden in Afganistan 2002-2014." International Relations 2016 p. 1-24
- Nurmela, Teemu (2009) *The social battlespace of stabilization operations - action amongst the people*. Series /Department of Tactics and Operational Art. 1 , n:o 1/2010.
- Pajala, Antti (2012) "Eduskunnan ristiriitautuvuudet täysistuntoäänestysten valossa vuosien 1991-2010 valtiopäivillä" *Politiikka* 54:2, s. 103-118
- Palosaari, Teemu (2013) "Still a Physician rather than a Judge? The Post-Cold War Foreign and Security Policy of Finland" *Swiss Political Science Review* 19(3): 357–375. Swiss Political Science Association

Pedersen, Rasmus Brun (2013) ”*Revanchisme og revisionisme i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik?*” *Politica*, 45. årg. nr. 3 2013, 344-361

Pekonen, Kyösti (2011) *Puhe eduskunnassa*. Vastapaino. Tampere.

Perheentupa, Christian (2010) ”*Komposiittikypärän alta: sotilaan näkökulma Afganistan-keskusteluun*”, *Kosmopolis*, 40, 1, 75–78.

Perheentupa, Christian (2013) *Konstruktivismi*. Artikkelit kirjassa *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen* toim. Sivonen, Pekka. Strategian laitos. Maanpuolustuskorkeakoulu. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. s. 91-104 Helsinki.

Puukka, Ilkka (2005) *Valtapelit hallinnossa. Tapaustutkimus sotilaskulttuurin puolustuksesta puolustushallinnon uudistamisessa*. Tampere: Kustannus Oy Suomen Mies.

Pettman, Ralph (2000) *Commonsense Constructivism or the making of world affairs*. M. E. Shape Armonk, New York

Pursiainen, Christer & Forsberg, Tuomas (2015) *Ulkopolitiikkaa norsunluutornista*. Chan Puma House Oy. Multiprint Oy. Tampere.

Raitasalo, Jyri (2005) *Constructing war and military power after the Cold War : the role of the United States in the shared Western understandings of war and military power in the post-Cold War era* Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 21. Helsinki

Raitasalo, Jyri (2008a). *Kriisinhallinta kriisissä*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos Julkaisusarja 4: työpapereita No 24 .Helsinki.

Raitasalo, Jyri (2008b) *Turvallisuusympäristön muutos ja Suomen puolustus* Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 23. Helsinki.

Raitasalo, Jyri & Sipilä, Joonas (toim.) (2008): *Sotateoria ja todellisuus. Näkökulmia sodan muutokseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Strategian laitos Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 24. Helsinki.

Rapeli, Lauri (2014) ”*Eduskunta ja kansalaismielipide*” artikkeli kirjassa *Eduskunta. Kansanvaltaa puolueiden ja hallituksen ehdoilla*. (toim.) Tapio Raunio ja Matti Wiberg. Gaudeamus. Tallinna.

Räty, Markus (2013), *Rauhanturvaamisen suurvalta kriisinhallinnan maailmassa – Sotilaallinen kriisinhallinta Afganistanissa suomalaisen strategisen kulttuurin käytäntönä*. Pro gradu – tutkielma. Kansainvälinen politiikka, Tampereen yliopisto.

Räty, Markus ja Sikanen, Tommi (2014) ”*Kilpailevat identiteetit suomalaisen sotilaallisen kriisinhallinnan päätöksenteossa*” *Tiede ja Ase*. Suomen Sotatieteellisen Seuran vuosijulkaisu n:o 72. Hakapaino Oy. Helsinki.

- Salonius-Pasternak, Charly; Visuri, Pekka (2006) *Suomi rauhanturvaajana 1991-2006*. Puolustusministeriö, Helsinki
- Salonius-Pasternak, Charly (2009): ”Vieraskynä: Suomi on paraikaa sotaa käyvä maa”. Helsingin Sanomat 24.7.2009
- Salonius-Pasternak, Charly (2010) *KRIISINHALLINNAN RAJAMAILLA - Kansanedustajat varauksellisia Afganistanin operaation nykytilanteesta*. UPI BRIEFING PAPER 64, 5. lokakuuta 2010
- Salonius-Pasternak, Charly (2011) *ON AIKA PÄÄTTÄÄ - Suomen vaihtoehdot Afganistanissa 2012–2015*. FIIA briefing paper 89 • Ulkopoliittinen instituutti lokakuu 2011
- Sangar, Eric (2015) ”*The Weight of the Past(s): The Impact of the Bundeswehr’s Use of Historical Experience on Strategy-Making in Afghanistan*” *The Journal of Strategic Studies*, 2015 Vol. 38, No. 4, p. 411–444
- Searle, John, R. (1996) *The Construction of the social reality*. London. Penguin Books
- Sikanen, Tommi (2012). ”*Miksi pieni valtio panostaa sotilaalliseen kriisinhallintaan?*” *Suomalaisen sotilaallisen kriisinhallinnan intressien konstituoituminen poliittisen päätöksenteon diskursseissa kylmän sodan päättymisen jälkeen*. Pro gradu –tutkielma. Johtamiskorkeakoulu, Kansainvälinen politiikka. Tampereen yliopisto.
- Sirén, Torsti (2009) *State agent, identity and the ”new world order”*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian Laitos. Julkaisusarja 1: Strategian Tutkimuksia No 26. Helsinki
- Sirén, Torsti (2010) ”*Verum est ipsum factum – True is what has been made as such*” *Journal of Military Studies*, vol. 1 No 1, s. 7–39
- Sivonen, Pekka (toim.) (2013) *Suomalaisia näkökulmia strategian tutkimukseen*. Maanpuolustuskorkeakoulu. Strategian laitos. Julkaisusarja 1: Strategian tutkimuksia No 33. Helsinki
- Vapaudenristin ritarikunta - Isänmaan puolesta* (2014) Ritarikunnan historia. 2. täyd. laitos. WSOY. Helsinki.
- Vesa, Unto (2007) *Continuity and Change in the Finnish Debate on Peacekeeping*, *International Peacekeeping*, 14:4, 524-537
- Vuori, Juha A. (2008) *Luomisen hurmaa? Konstruktivinen tiede kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa*. Artikkelikirjassa Hakovirta Harto ja Vuori Juha (toim.) *Tieteenteorioiden ja kansainvälisten suhteiden oppialan kehitys*. Acta politica aboensia, A2, Uniprint Turku. s. 93–137
- Vuori, Juha A. (2011) *How to Do Security with Words – A Grammar of Securitisation in the People’s Republic of China*. *Annales Universitatis Turkuensis B* 336. Turku: University of Turku
- Wæver, Ole (1989) *Security the speech act: Analysing the politics of word*. Working paper 1989/19 Copenhagen Centre for Peace and conflict Research. Copenhagen

Waever, Ole (1997) *Concepts of Security*. PhD dissertation. University of Copenhagen, Institute of Political Science. Copenhagen

Waldman Thomas (2014) “*Reconciliation and research in Afghanistan: an analytical narrative*” *International Affairs* 90: 5 (2014) 1049–1068

Wendt, Alexander (1992) “*Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics*” *International Organization*, vol. 46, no. 2, s 391–425

Wendt, Alexander(1995) *Constructing International Politics*. *International Security*, Summer 1995 (Vol 20, No. 1) pp. 71–81

Wendt, Alexander (1999) *Social Theory of International Politics*, Cambridge studies in international relations: 67, Cambridge University Press

Eduskunnan pöytäkirjat ja muut valtiopäiväasiakirjat:

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 159/2001 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 161/2001 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 79/2007 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 96/2007 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 6/2009 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 19/2009 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 10/2010 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 34/2010 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 84/2011 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 31/2012 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 119/2014 vp

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 128/2014 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. ”*Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International security force) Afganistanissa*” VNS 5/2001 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. ”*Suomen osallistuminen Afganistanin ISAF-operaatioon, Suomen osallistuminen EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Tshadissa ja Keski-Afrikan tasavallassa (EUFORTCHAD/RCA) sekä sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ruotsin, Suomen, Viron, Irlannin ja Norjan muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2008*” VNS 2/2007 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. *”Suomen osallistuminen ISAF-operaation tukitoimiin vaalien järjestämiseksi Afganistanissa vuonna 2009.”* VNS 8/2008

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. *”Valtioneuvoston selonteko Afganistanin tilanteesta ja Suomen osallistumisesta ISAF-operaatioon”* VNS 1/2010 vp

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. *”Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta ja Suomen kokonaistuesta Afganistanille, mukaan lukien osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan”* VNS 2/2011

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. *”Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Afganistanin tilanteesta, Suomen kokonaistuesta Afganistanille ja Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon ”Resolute Support”.*” VNS 8/2014 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 19/2001 UaVM 19/2001 vp – VNS 5/2001 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 11/2007 vp UaVM 11/2007 vp - VNS 2/2007 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/2009 vp UaVM 3/2009 vp - VNS 8/2008 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 3/2010 vp UaVM 3/2010 vp - VNS 1/2010 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 1/2012 vp UaVM 1/2012 vp - VNS 2/2011 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/2014 vp UaVM 18/2014 vp - VNS 8/2014 vp

Puolustusvaliokunnan lausunto 5/2007 vp PuVL 5/2007 vp - VNS 2/2007 vp

Puolustusvaliokunnan lausunto 1/2009 vp PuVL 1/2009 vp - VNS 8/2008 vp

Puolustusvaliokunnan lausunto 1/2010 vp PuVL 1/2010 vp - VNS 1/2010 vp

Puolustusvaliokunnan lausunto 2/2012 vp PuVL 2/2012 vp - VNS 2/2011 vp

Puolustusvaliokunnan lausunto 12/2014 vp PuVL 12/2014 vp - VNS 8/2014 vp

Toimenpidealoite 14/2011 vp TPA 14/2011 vp - Jyrki Yrttiaho /vr ym.

Muut lähteet:

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2009. Saatavissa: http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelukunta_mts/mielipidetutkimukset/mts_afganistan-kysymykset_2009.4103.news?463_o=10

[Haettu 14.11.2016]

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2010. Saatavissa:

[http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelukunta_mts/mielipidetutkimukset/afganistan_mielipidetutkimus_2010_\(mts\).4465.news?463_o=5](http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelukunta_mts/mielipidetutkimukset/afganistan_mielipidetutkimus_2010_(mts).4465.news?463_o=5)

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta Tiedotteita 1/2011. Saatavissa:

http://www.defmin.fi/tehtavat_ja_toiminta/viestinta/maanpuolustustiedotuksen_suunnittelukunta_mts/mielipidetutkimukset/kansalaisten_mielipiteita_puolustusvoimauudistuksesta_puolustusmaararahoista_ja_afganistanista.4576.news?463_o=5

Sotilaallinen kriisinhallinta (2013.) Tuloksellisuustarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 9/2013. Edita Prima Oy. Helsinki.

”Suomen maine rauhanturvaamisen suurvaltana murentunut”, Charly Salenius-Pasternakin haastattelu Helsingin Sanomissa 15.4.2012 <http://www.hs.fi/kotimaa/a1305559907534> [haettu 8.10.2015]

Tilastot operaatiossa kaatuneista: <http://icasualties.org/OEF>

Vuori, Juha A. (2005) Luentomuistiinpanot ”Turvallistamisteoria-luennoilta”. Tekijän hallussa.